

audit FINANCIAR

7/2012

- **Auditul statutar, factor de consolidare a guvernancei economice din Uniunea Europeană**

- **Procesul de analiză a riscului și implementarea sistemului de control intern**
- **Accepțiuni și controverse privind bugetele în entitățile economice**
- **Considerații privind raportarea financiară interimară**
- **Responsabilitatea de mediu și auditul de mediu în România**
- **Misiunea de auditare a fondurilor de pensii private din România**
- **Tratarea evenimentelor ulterioare perioadei de raportare**

Participarea CAFR la evenimentele organizate de Banca Mondială

Președintele Camerei Auditorilor Financiari din România, prof.univ.dr. **Horia Neamțu**, și prim-vicepreședintele Consiliului Camerei, **Carmen Mataragiu**, au participat, la 31 mai 2012, la cea de-a III-a Conferință Ministerială REPARIS și, la 1 iunie 2012, la Forumul Regional al Organizațiilor Profesionale Contabile. Cele două manifestări au avut loc în Viena, Austria.

Conferința Ministerială, cu tema „**Întărirea competitivității și a stabilității financiare pe drumul către Europa: Progrese și oportunități**” a reunit miniștri de finanțe și personalități responsabile de politicile de raportare financiară din țările participante la programul REPARIS (Programul de Reformă Contabilă și Consolidare Instituțională din Europa). Printre vorbitori s-au numărat: **Maria Fekter**, ministrul federal de finanțe al Austriei, **Philippe H. Le Houerou**, vicepreședinte regional, Europa și Asia Centrală - Banca Mondială, **Gerhard Schumann-Hitzler**, Director Instrumente Financiare și Programe Regionale, Direcția Generală de Extindere - Comisia Europeană, **Henri Fortin**, Șeful Centrului de Reformă a Raportării Financiare, Europa și Asia Centrală - Banca Mondială, **Göran Tidström**, președintele Federației Internaționale a Contabililor.

Forumul Regional al Organizațiilor Profesionale Contabile, desfășurat sub tema „**Construirea de competențe și căutarea excelenței pe drumul către Europa: provocări și oportunități pentru profesiile de contabilitate și audit din Europa Centrală și de Sud-Est**”, organizat de Centrul de Reformă a Raportării Financiare al Băncii Mondiale, cu sediul la Viena și Federația Internațională a Contabililor (IFAC) și-a propus să abordeze provocările și oportunitățile organizațiilor profesionale contabile în curs de dezvoltare.

În cadrul acestui Forum au luat cuvântul: **Göran Tidström**, președintele Federației Internaționale a Contabililor, **Sylvia**

Wei Yen Tsen, director Calitate și Relații cu Organismele Membre din cadrul IFAC, **Petra Weymueller**, director senior, Federația Europeană a Contabililor (FEE), **Paul Thompson**, Director adjunct pentru IMM în cadrul IFAC, **Henri Fortin**, Șeful Centrului de Reformă a Raportării Financiare, Europa și Asia Centrală - Banca Mondială, **Giancarlo Attolini**, președintele Comitetului pentru Cabinete Mici și Mijlocii din cadrul IFAC, **Damir Kaufman**, secretarul general al Ministrului de Justiție din Croația, **Tatjana Todorovska**, director executiv, Institutul Auditorilor Autorizați din Republica Macedonia și **Hans van Damme**, fost președinte FEE, în prezent vicepreședinte al Consiliului de Supraveghere al Grupului European de Consiliere în domeniul Raportării Financiare (EFRAG). [**Adriana Spiridon**, șef birou relații internaționale]

Distincții acordate de NIPA profesioniștilor români

Institutul Național al Profesioniștilor Contabili, Managerilor Financiari și Economisților din Samara, Federația Rusă (NIPA) a emis un comunicat de presă cu privire la Acordul de Cooperare semnat la București la 21 aprilie 2012 între instituția din Rusia și Camera Auditorilor Financiari din România (CAFR), de către cei doi președinți, prof. **Dimitry A. Yakovenko** și prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, eveniment în legătură cu care cititorii au fost informați în numărul 5/2012 al revistei „Audit Financiar”. În Comunicat este, de asemenea, anunțată decizia Consiliului NIPA din 11 mai a.c. de a acorda distincții unor reprezentanți ai organismului profesional din România, ca o recunoaștere a serviciilor aduse dezvoltării relațiilor de prietenie, sprijin și cooperare între cele două organisme profesionale. Astfel, președintele CAFR, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, a primit medalia de prim rang „pentru contribuția adusă dezvoltării NIPA”, iar **Ana Dincă**, vicepreședinte al CAFR, a primit medalia de rang II „pentru contribuția adusă dezvoltării NIPA”.

Examenul de competență profesională pentru atribuirea calității de auditor financiar

Camera Auditorilor Financiari din România a organizat în perioada mai - iunie 2012 examenul de competență profesională pentru atribuirea calității de auditor financiar.

Datele de organizare:

- 19 mai 2012 - Proba scrisă
- 27 mai 2012 - Proba grilă
- 26 mai 2012 - Proba practică

Rezultatele examenului de competență se publică pe site-ul Camerei: www.cafr.ro.

Lector univ. dr. Eugen NICOLĂESCU

Auditul statutar, factor de consolidare a guvernantei economice din Uniunea Europeană
Statutory Audit, Granting Consolidation to Economic Governance within the European Union

3

Alexandru CORACIONI

Procesul de analiză a riscului și implementarea sistemului de control intern
Risk Process Analysis and Internal Control System Implementation

7

Prof. univ. dr. Aurelia ȘTEFĂNESCU, prof. univ. dr. Eugeniu ȚURLEA & drd. Gabriela Lidia TĂNASE

Accepțiuni și controverse privind bugetele în entitățile economice
Assertions and Controversies Concerning Budgets in Economic Entities

15

Drd. Adriana Claudița GHIMIȘ, drd. Rodica BĂLĂȘOIU & drd. Alexandrina Teodora BORFOAIA

Considerații privind raportarea financiară interimară
Considerations on Interim Financial Reporting

24

Asist. univ. dr. Ionel Alin IENCIU

Opinia persoanelor certificate să evalueze impactul de mediu privind responsabilitatea de mediu și auditul de mediu în România
The Opinion of the Persons Certified to Evaluate Environmental Impact Regarding Environmental Responsibility and Environmental Audit in Romania

33

Mariana BĂDOI

Studiul privind misiunea de auditare a fondurilor de pensii private din România - analiză, interpretare și perspective
Study Regarding the Audit Mission of Pension Funds in Romania - Analysis, Interpretation and Perspectives

39

Steve COLLINGS, ACCA

Tratarea evenimentelor ulterioare perioadei de raportare
How to Deal with Subsequent Events After the Reporting Period

50

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Colegiul editorial științific

- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
Prof. univ. dr. **Tatiana DĂNESCU**, prorector, Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș
Prof. univ. dr. **Robin JARVIS**, director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **David HILLIER**, decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, The University of Queensland, Australia
Prof. univ. dr. **Emil HOROMNEA**, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Prof. univ. dr. **Maria MANOLESCU**, ASE, București
Prof. univ. dr. **Ion MIHĂILESCU**, Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
Prof. univ. dr. **Ana MORARIU**, ASE, București
Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE București
Prof. univ. dr. **Donna STREET**, Universitatea Dayton, SUA
Prof. univ. dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași
Prof. univ. dr. **Eugeniu ȚURLEA**, directorul Departamentului de contabilitate, audit, analiză și informatică de gestiune, ASE București
Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română

Director științific: Prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial: Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Colectiv redacțional: Marina ANTOFIE, Alexandra COMĂNESCU, Alice PETCU, Adriana SPIRIDON, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: **Cristina RADU**

Prezentare grafică și tehnoredactare: **Nicolae LOGIN**

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Publicație recunoscută de CNCSIS, categoria B+

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com, www.cabells.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCIPPIO: www.scipio.ro

Revista este indexată în trei baze de date recunoscute

de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>

ISSN 1844 - 8801

Tipar: Print Group S.R.L., Soseaua Fundeni nr. 50B, Bucuresti, tel: 0744.638.772

Auditul statutar, factor de consolidare a guvernantei economice din Uniunea Europeană

Eugen NICOLĂESCU*

Abstract

Statutory Audit - Granting Consolidation to Economic Governance within the European Union

Particularly for the past five years, the European Union has had to cross a period of institutional reconstruction to get a better understanding of the fact that economy, finance and the euro, in a logical order, cannot be approached only politically, in terms of good intentions, or contextual decisions. Strategic coherence and correlation are still unsolved and are still relevant priorities and to obtain significant results, the specific use of operational tools in private practice which are generated by the same common interest, stands for the creation of certain mechanisms which are capable of positive effects while meeting the expectations.

Over several years, the economic governance is clearly an important concern, but the simple establishment of some supervisory institutions cannot guarantee the success of the application.

In addition, the statutory audit by the fundamental European legislation exists and works only for certain purposes, particularly for private companies open to the large audience, reporting not being explicitly related to the European financial systems with major effects on the Member States' economies.

What could we anticipate and then, construct?

Obviously, the first step is the acceptance of serious debates about the possibility of combined, conceptualized and practical use of two of the most recent theories of accounting management, communication and institutional construction.

Key words: *economic governance, corporate governance, statutory audit, institutionalization, management, communication, transparency*

JEL Classification: : H83, M42

Cuvinte cheie: *guvernanta economică, guvernanta corporatistă, audit statutar, instituționalizare, management, comunicare, transparență*

* Lect. univ. dr., Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir - Facultatea de Finanțe, Bănci și Contabilitate, e-mail: eugengnicolaescu@gmail.com

Introducere

Până în prezent pozițiile oficiale ale statelor membre referitoare la Uniunea Europeană, sub orice aspect, au fost de încurajare a procesului de adâncire a integrării, de continuare a compromisurilor în scopul atingerii obiectivelor afirmate, dar mai puțin s-a vorbit despre ajungerea la crize tot mai adânci ale Uniunii, tocmai din cauza reducerii până la capăt a principalelor măsuri din zona economicului.

Majoritatea deciziilor au fost marcate de influențe politice, de conexiune a intereselor divergente sau diferite ale unor state membre, consecințele managementului politico - public european fiind afectate într-o manieră dificil de cuantificat, însă abordarea principalelor teme europene dovedește chiar existența unor probleme importante.

Ne aflăm încă în perioada în care nu se recunoaște eșecul politicilor economice europene, iar soluțiile adoptate au fost încărcate de superficialitate, ceea ce s-a demonstrat prin faptul că a fost nevoie de intervenții repetate pentru a se impune o anumită rezolvare în cazul unor țări grav afectate de criza economică și care fac parte din zona euro.

Se înțelege că tendința trebuie să se îndrepte către o evaluare rațională, echilibrată, distanțată de interesele unor țări și de o viziune mai precisă în legătură cu viitorul economic al Uniunii Europene, în condițiile în care legislația europeană se referă la unele domenii într-un mod foarte precis și larg, iar la altele este indiferentă ori absentă.

Drumul trebuie cu urgență revăzut, folsind cel puțin mecanismele create, funcționale, dar care nu sunt utilizate în coerență, fiecare producând informații distribuite separate, neinterpretate unitar și managerial.

Scopul este ca până la adoptarea marilor decizii europene să se apeleze la ceea ce există cu unele retușuri de natură managerială, de transparentizare a informațiilor și de comunicare a acestora.

Expozeu asupra situației actuale

Uniunea Europeană este frământată de propriile limite, manifestate semnificativ în perioada crizei economice, o criză de lichiditate transformată într-o criză financiară, afectând serios zona euro, deci principalul pilon al unei Europe competitive, privită, la nivel ideatic, ca un etalon de organizare și funcționare economică, instituțională, armonizată pe obiective majore de politici publice transnaționale.

Criza a dărâmat mai repede decât ne așteptam încrederea într-o formulă funcțională hibridă, construită pe prea multe compromisuri în numele unificării intereselor statelor membre, pe oscilații între hotărâri cu unanimitate și hotărâri adoptate cu majoritate absolută.

Uniunea Europeană s-a lovit poate mai brutal de diferențele majore existente între state, de abordările cu nuanțe libertine ale unor guverne, de pragmatismul altora, de separarea țărilor din zona euro de celelalte state, ceea ce a atras nemulțumiri, poziții contondente, afirmarea drepturilor de veto și absența consensului, căutarea unor proceduri în afara standardelor europene acceptate unanim, cum ar fi unele acorduri interguvernamentale, în afara tratatelor cu valoare constituțională.

Pentru anumite scopuri se caută soluții alternative, dar care au în special caracter politic, de satisfacere a unor interese mai puțin foarte generale, cu tente locale și care nu vor să recunoască fap-

tul că lipsa implicării, precum și reglementările deficitare au permis iregularități, deficiențe, cu repercusiuni neanticipate.

Liderii europeni au creat precedente periculoase prin impunerea unor păreri, chiar decizii ale unor state împotriva altora, motivația că trebuie respectat contribuabilul european fiind în esență corectă, dar contribuabil este și cel din Grecia, din Italia, Portugalia, Spania, Irlanda, România etc., cu alte interese sau cu interese pe care le înțelege altfel decât guvernele, care aveau obligații europene pe care nu le-au respectat.

Mecanismele din tratatele europene referitoare la soluționarea problemelor mai mici sau mai grave s-au dovedit insuficiente, imprecise, neancorate în realitățile europene și naționale, fiind necesar a se găsi alte modalități suplimentare de control a atitudinilor economice adoptate de statele membre, dar mai ales mecanisme eficiente.

Ultimii trei ani au însemnat preocupări importante pe linia guvernantei economice, privită însă ca un sistem mai mult birocratic, rupt de restul conceptului de uniune, propunând și impunând noi instituții cu rol de a crea alte mecanisme de supraveghere, de translație a unor responsabilități naționale către cele europene, sperându-se în creșterea activității de monitorizare.

Este o abordare administrativă, ca urmare a manifestării voinței politice a celor puternici din cadrul Uniunii Europene, fără să realizeze efectiv un sistem conceptual, organizatoric și funcțional, pe bază de profesionalism, independență și obiectivitate, aspecte cerute pentru orice demers care urmărește perfecționarea mecanismelor europene, după evaluări serioase și consistente.

De fapt, Uniunea Europeană face aceeași greșeală făcută ani mulți de Statele

Unite ale Americii, adică o reglementare excesivă, dar rezultatele au arătat că s-a avertat a avut ochiuri largi, deci ineficace comparativ cu scopul declarat.

Guvernanța economică a fost privită la început cu simpatie pentru dorința comună de a găsi căi de ținere sub control a complexității activităților financiare, elaborarea guvernancei europene fiind pusă sub coordonarea președintelui Consiliului Uniunii Europene, deci cu o mare încredere și susținere la cel mai înalt nivel politic.

În ultimii doi ani s-au accelerat preocupările pe linia guvernancei economice și s-au adoptat hotărâri comune ale Parlamentului și Consiliului European, Comisiei Europene, toate cele trei instituții fiind implicate decisiv în trasarea cadrului guvernancei economice:

- demararea procesului de funcționare a noilor organisme din domeniul pieței financiare,
- constituirea fondurilor acoperitoare pentru mecanismul de ajutorare a țărilor membre din zona euro aflate în dificultate,
- controlul deficitelor bugetare și structurale,
- introducerea de intervenții suprastatale pentru a reveni la echilibrul macroeconomic stabilite de Uniunea Europeană prin Tratatul de la Maastricht sau a altor exigențe aprobate ulterior în vederea aplicării măsurilor economice stabilite la nivel național de statele membre.

De fapt, Uniunea Europeană constată că interdependența dintre statele membre era mai evidentă, mai semnificativă decât se estimase, dar participarea fiecărei țări se realizează după înțelesul limitat al fiecărui stat membru, unele state fiind în postura de a-și exprima nemulțumirea față de acei membri care

nu respectă corelațiile macroeconomice din tratatele și documentele europene.

Am încercat să scot în evidență faptul că majoritatea măsurilor aprobate sunt incomplete, incoerente, cu adevăr aproximativ, din cauza intereselor locale, că se cheltuiesc prea multe fonduri pentru instituții suprastatale, că nu s-au găsit soluțiile care să așeze instituțiile europene pe alte coordonate, prin schimbarea legislației lor, de corelare cu standardele profesionale ale unor profesii liberale.

Ce se poate face?

Oricine dorește să cunoască realitatea economică și socială își poate propune să apeleze la evaluări profesionale, corecte, obiective și independente, constatări care vor putea fundamenta deciziile viitoare.

Mă refer la faptul că, fără a fi nevoie de inventat roata, se pot utiliza experiențele verificate, cunoștințele acumulate din domeniul auditului statutar, fie cel desfășurat de instituțiile supreme de audit (naționale și de Curtea Europeană de Conturi), fie cel desfășurat în mediul economic, public și privat, reglementat de Federația Europeană a Expertilor Contabili (FEE) și Federația Internațională a Contabililor (IFAC).

În fapt, auditul statutar ar trebui să ofere, în baza aplicării standardelor profesionale, o opinie profesionistă asupra modului în care sunt utilizate fondurile europene, sunt constituite și repartizate bugetele naționale, cum sunt efectuate cheltuielile publice comparativ cu obiectivele stabilite, cum sunt promovate politicile publice (fiscale, monetare, sociale, de investiții, de resurse umane, de guvernance publică etc.).

De aceea, s-ar dovedi necesar ca toate țările membre să aibă în legislația

națională prevederi clare referitoare la responsabilitatea financiară cu privire la existența strategiilor fiscale pe mai mulți ani, ca un factor decisiv în adoptarea de politici publice, la programarea cheltuielilor bugetare comparativ cu perioadele de colectare a veniturilor, la cuprinderea unor constrângeri vizând datele la care se pot efectua rectificări bugetare, la condițiile de evaluare a tendințelor, respectiv a prognozelor ori a previziunilor economice.

Deseori, se omite corelarea cu politicile monetare, de valori mobiliare, de alte segmente ale pieței financiare, iar produsele derivate pot expanda în credibilitatea utilizatorilor și provoca alte crize, care astăzi nu pot fi estimate.

Cele mai multe aspecte discutabile, cu consecințe aspre se regăsesc în sectorul bancar, cel care a creat turbulențe, care amenință suveranitatea unor state, aspecte care ar trebuie regândite și re poziționarea ar fi în avantajul tuturor, iar auditorii statuari împreună cu metodologia din guvernance corporativă pot aduce plusvaloare în înțelegere, în evaluare în găsirea de soluții, potrivit recomandărilor efectuate.

Elementele de responsabilitate financiară, de disciplină bugetară au nevoie clară de consolidarea legislației la nivel european. Ca urmare, s-ar impune adoptarea de directive europene sau chiar de regulamente pentru aplicarea imediată, astfel încât să asigure atât un cadru de raportare și de lucru unitar, omogen și eficace, satisfăcând toate exigențele și necesitățile, cât și un mecanism de comunicare transparentă cu utilizatorii informațiilor dezvăluite de auditori.

Cadru de raportare este esențial pentru a asigura un proces de uniformizare a legislațiilor naționale într-un spirit european, abordare asumată de toate țările membre, reușind să răspundă cerințe-

lor unor țări influente din Uniunea Europeană. În acest sens, toate instituțiile europene, împreună cu organismele profesionale din domeniul auditului statutar, trebuie să dezvolte mecanisme metodologice oportune, performante, utile de creare a cadrului de lucru pentru auditorii statutari care să poată aplica standardele profesionale pentru a prezenta o opinie conformă cu exigențele din cadrul de raportare.

Raportarea și prezentarea opiniei ar trebui să se realizeze în două etape importante ale activității: înainte de începerea procedurii de elaborare a bugetului, când se va avea în vedere estimarea parametrilor economici, la modul general, dar cu accent pe corelările necesare respectării prevederilor din actele de guvernare economică, și după executarea bugetului fiecărei țări, când se evaluează activitatea desfășurată și se constată obiectiv modul de încadrare sau nu în reglementările europene.

Metodologia profesională este necesar să se refere la toate componentele care sunt în interdependență sau se influențează pe parcursul derulării: adoptarea legislației naționale, organizarea și funcționarea sistemului, evaluarea ante și post construcție și execuție buget, dacă recomandările anterioare au fost sau nu respectate, constatările curente, noile recomandări formulate, măsuri de guvernare care trebuie întreprinse etc.

Înainte de a implica Curtea Europeană de Justiție, așa cum dorește Uniunea Europeană, care a inițiat Acordul interguvernamental de stabilitate financiară, ar trebui să se colecteze probe de audit indubitabile, realizate prin raționament profesional, pe baza standardelor de lucru unificate, pentru a ușura înțelegerea termenilor misiunii și mai ales pentru a ține cont de rezultatele exprimate prin opinia de audit.

Probabil că aspectul cel mai greu de standardizat va fi opinia auditorului statutar, dar aceasta poate fi conformă cu cadrul de raportare în mai multe variante, fiecare exprimând o anumită situație care se poate încadra în acceptabilitate, echivalentă cu opinia fără rezerve, în acceptabilitate limitată fără abateri semnificative, dar care poate reprezenta o tendință îngrijorătoare, având sinonimie în opinia cu rezerve și în neacceptabilitate, corespunzător opiniei nefavorabile, cu justificări întemeiate pe probele de audit colectate.

Fiecare opinie poate reprezenta un instrument de decizie a managementului politico – economic european și poate contura direcția de acțiune.

În cazul unei opinii nefavorabile, de exemplu, s-ar putea presupune două direcții de acțiune: o sancționare prevăzută în cadrul de guvernare și preluată în mod adecvat în standardele speciale aferente evaluării guvernantei economice și formularea de recomandări valabile atât pentru statul membru, cât și pentru instituțiile europene care monitorizează activitatea.

Se poate observa că, potrivit standardelor profesionale, prin opiniile formulate se pot aduce contribuții de necontestat la identificarea conformării cu cadrul de raportare, cu efectuarea unor constatări bazate pe probe colectate după metodologii și cu formularea de recomandări pertinente, capabile de schimbare a acelor situații care nu sunt potrivite, pentru a folosi expresii prudente.

Concluzii

Considerăm că, pe baza opiniilor avansate în acest articol, poate fi inițiată o dezbatere pe tema îmbunătățirii guvernantei economice și utilizării auditului statutar, cu scopul de a găsi soluții profesionale la marile îngrijorări economice europene.

În această idee, instituțiile europene responsabile trebuie să-și asume nerealizarea principalelor obiective de supraveghere a piețelor financiare, de necorelare a activităților dintre organismele responsabile din piața financiară și, mai ales, să acționeze cu pragmatism.

Probabil că inițiativa ar trebui să pornească de la Comisia Europeană care, împreună cu responsabilii pachetului de guvernare economică, să propună organizațiilor profesionale din domeniul auditului – FEE, IFAC, INTOSAI – să găsească metoda prin care să unifice colaborarea acestora, ținând cont că standardele de audit financiar au fost preluate de instituțiile supreme de audit naționale.

Profesioniștii din domeniul auditului au făcut un pas hotărâtor în direcția uniformizării metodologice a profesiei, existând încă suspiciunea că unii auditori din curțile de conturi nu îndeplinesc integral criteriile de independență; dar acestea sunt aspecte care pot fi sigur soluționate.

Bibliografie

IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, coeditare CAFR – Editura Irecson, București, 2009

Standardele INTOSAI, accesabile la: www.issai.org/composite-194.htm

Pachetul de guvernare economică adoptat de Consiliul European, accesabil la: www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/.../20110429FCS18371/

Procesul de analiză a riscului și implementarea sistemului de control intern

Alexandru CORACIONI*

Abstract

Risk Process Analysis and Internal Control System Implementation

The article presents the concept of risk administration integrated within the internal control system. In accordance with ISA 265 Communicating Deficiencies in Internal Control to Those Charged with Governance and Management, the financial auditor should communicate the deficiencies observed in internal control and which may affect significantly the financial statements. The entities have to implement internal control systems which provides reasonable assurance not only regarding the reporting reliability, but also the effectiveness and efficiency of the operations, or compliance with applicable laws and regulations. Included in internal control system, an important component is the risk assessment, which within the COSO public exposure model - 2011, is based on 4 essential principles, including 19 attributes. In our domestic legal environment, the internal control system is well defined inside the public sector institution, the private owned entities having the freedom of choice for the implementation of this concept. For the local business environment, the concern regarding the risk management integration within the internal control system is in an incipient phase.

Key words: *internal control, risks evaluation, COSO model, ERM*

JEL Classification: *M10, M42*

Cuvinte cheie: *control intern, evaluarea riscurilor, modelul COSO, ERM*

1. Introducere

Inevitabil, în procesul de dezvoltare al oricărei entități, indiferent de mărime sau forma de proprietate, apare necesitatea implementării unui sistem de control intern. Responsabilitatea punerii în practică a unui sistem de control revine conducerii entității și face parte integrantă din procesul de management. Chiar dacă o organizație de dimensiune mică, având o ierarhie mai puțin complexă, este mai puțin structurată în demersul formal de organizare a controlului intern, aceasta poate să proiecteze mecanisme de control intern care să funcționeze efectiv și în mod eficient.

În momentul deciziei de implementare a unui sistem de control intern, entitatea trebuie să conștientizeze atât beneficiile, cât și costurile aferente acestei acțiuni.

Din nefericire, în acest demers costurile sunt vizibile și ușor de evaluat, în timp ce beneficiile sunt mai puțin transparente. Entitatea va putea beneficia în primul rând de creșterea gradului de încredere în atingerea obiectivelor, va putea avea o evoluție predictibilă, iar în ultimul rând va putea îndeplini cerințele legale.

Atât analiza implementării mecanismelor de control intern, cât și evaluarea cost-beneficiu trebuie să se bazeze pe o evaluare a riscurilor ce pot pune în pericol finalitatea proceselor respective.

Lucrarea încearcă să pună în evidență dificultatea implementării în mediul de afaceri autohton, mai ales pentru firmele de dimensiune mică și medie, a conceptelor de administrare a riscurilor integrate în cadrul unui sistem de control intern.

* Altrix Consulting Sibiu, ACCA, e-mail: office@altrix-consulting.ro

2. Metodologia și obiectivele cercetării

Scopul acestui articol îl constituie în principal îmbogățirea informației de specialitate referitoare la tematica procesului de analiză a riscului și implementarea sistemului de control intern pentru activitatea practicienilor auditori financiari din România.

Obiectivul principal al articolului este prezentarea unei modalități de abordare a procesului de implementare a sistemului de control intern pe baza abordării principale propuse în cadrul modelului COSO, dar și al analizei legăturilor cu modelul de management al riscurilor.

Lucrarea se înscrie în categoria cercetării documentare aplicate, destinată consolidării cunoștințelor practice din domeniul auditului financiar, în scopul perfecționării cadrului general de înțelegere al implicației mediului de control din perspectiva entităților auditate.

Activitatea de cercetare pe care se bazează articolul a constat în: (a) analiza cadrului legal semnificativ pentru subiectul articolului, referitor la problematica controlului intern din România, (b) studiul propunerii modelului COSO - 2011 corelat cu tematica aleasă, dar și (c) analiza comparativă cu modelul COSO - ERM.

Sursele de informare documentară prezentate în bibliografie fac parte din literatura de specialitate din domeniul auditului financiar, precum și al problematicii în discuție.

3. Problematica sistemului intern de control și ISA 265

Standardul Internațional de Audit „Comunicarea deficiențelor în controlul intern către persoanele însărcinate cu guvernanta și către conducere”¹ precizează că auditorul financiar trebuie să comunice greșelile observate în demersul de audit, care ar putea prezenta un risc de denaturare semnificativă asupra situațiilor financiare. În acest cadru, deficiența în controlul intern este analizată prin efectul pe care aceasta poate să-l dețină asupra situațiilor financiare, deci în cadrul **sistemului de raportare**, iar aspectul legat de gradul de semnificație este privit prin unghiul raționamentului profesional al auditorului.

Persoanele cărora auditorul trebuie să le adreseze observațiile sale sunt la nivelul conducerii familiarizate cu problematica specifică sistemului de control intern și bineînțeles care dețin autoritatea pentru remedierea problemelor observate. În cadrul standardului se enunță considerente speciale pentru cazul „entităților mai mici” cu observația că, din punct de vedere conceptual, problematica este identică, dar că formalitatea în aplicare poate fi diferită. Cauzele acestor diferențe pot fi diverse, pornind de la convingerea că unele activități de control nu sunt necesare din cauza implicării în mod direct a conducerii sau a numărului redus al angajaților. În cadrul indiciilor asupra deficiențelor semnificative, standardul include spre exemplu:

- Absența unui proces de evaluare a riscului în cadrul entității, atunci când ar fi fost normal să fie stabilit;
- Dovezi ale unui proces ineficient de evaluare a riscului;
- Probe ale unui răspuns ineficient la riscurile identificate.

Dintre controalele importante pentru procesul de raportare financiară, standardul enumeră, spre exemplu, controalele legate de prevenirea și detectarea fraudei sau controalele asupra tranzacțiilor semnificative cu părțile afiliate. De asemenea, este interesantă observația că există posibilitatea ca o combinație de deficiențe cu efect asupra aceluiași sold al contului, prezentare sau afirmație relevantă să poată spori riscurile de denaturare până la generarea unei deficiențe semnificative.

4. Modelul COSO

Unul dintre primii pași pentru un model integrat al sistemului de control intern a avut loc în anul 1985 (SUA), prin inițierea unei cercetări asupra controlului intern și a rolului său asupra organizațiilor (Comisia Națională Împotriva Raportării Financiare Frauduloase)². Rolul elaborării unui cadru integrat asupra controlului intern a revenit organizației intitulate „Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission” (COSO), care în anul 1992 proiectează „Modelul de control intern”, ce include cele cinci componente fundamentale:

- Mediul de control;
- Evaluarea riscurilor;

¹ IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Coeditare CAFR -Ed. Irecson, România, 2009, (pag. 254).

² Ghiță Marcel, *Guvernanta Corporativă*, Editura Economică, București, 2008, (pag. 127).

³ <http://www.ic.coso.org/pages/viewexposedraft.aspx>

- Activitățile de control;
- Informațiile și comunicarea;
- Monitorizarea.

În luna decembrie 2011, COSO are inițiativa perfecționării acestui model prin lansarea unui dialog public, pe baza unui document programatic care sintetizează propunerile de îmbunătățire³. Comentariile părților interesate au fost primite până la data de 31 martie 2012, iar sinteza va deveni publică în luna decembrie 2012. Necesitatea schimbării, după douăzeci de ani de la lansarea modelului, este determinată de schimbările dramatice ale mediului de afaceri, prin complexitate, impact tehnologic sau globalizare.

În accepția modelului COSO, controlul intern este constituit dintr-o sumă de procese, efectuate de către conducerea unei entități sau de alte persoane responsabile, cu scopul de a furniza o asigurare rezonabilă în ceea ce privește atingerea obiectivelor pentru desfășurarea eficientă și efectivă a operațiunilor, creșterea gradului de încredere al raportărilor (interne sau externe, financiare sau ne-financiare), precum și conformitatea cu cadrul legal aplicabil.

Dintre elementele care vor întări modelul, se numără conceptualizarea cadrului integrat al controlului intern prin intermediul **principiilor** și **atributelor**; astfel celor 5 componente inițiale li se alătură un număr de 17 principii și 81 de

atribute, care vor fi prezentate în continuare. Aspectul inovator al noului model pus în discuție publică – și anume concentrarea sistemului pe **aspecte principiale** – va crea implicit și dificultatea în aplicare. În această situație, managementul trebuie să evalueze dacă principiile sunt înțelese din punct de vedere al intenției de către personalul entității sau dacă se aplică în mod substanțial în interiorul organizației. În acest context, trebuie depuse eforturi pentru a ajuta personalul să înțeleagă aceste principii și să le aplice în activitatea lor curentă. Dacă înțelegerea și aplicarea principiilor enumerate va fi defectuoasă, atunci sistemul nu va putea avea un efect real. Avantajul modelului constă în faptul că nu se așteaptă

Tabel 1 - Principiile și atributele mediului de control

Principii	Atribute
(1) Demonstrarea angajamentului pentru integritate și valori etice	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Asumarea responsabilității pentru integritate și valori etice la nivelul conducerii; ▪ Implementarea unui Standard de Conduită Etică; ▪ Evaluarea adevărului la Standardul de Conduită Etică; ▪ Rezolvarea cazurilor de abatere/deviație în timp rezonabil.
(2) Exercitarea responsabilității de supraveghere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea responsabilităților de supraveghere ale consiliului de administrație; ▪ Asumarea sau delegarea responsabilităților de supraveghere către managementul de top; ▪ Aplicarea experienței relevante în domeniul supravegherii managementului de top; ▪ Independență și obiectivitate din partea consiliului de administrație; ▪ Exercitarea supravegherii sistemului de control intern.
(3) Stabilirea structurii, autorității și responsabilității	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Considerarea tuturor structurilor organizaționale ale entității; ▪ Stabilirea liniilor de raportare; ▪ Definirea, alocarea și limitarea autorității și responsabilităților.
(4) Demonstrarea angajamentului pentru competență	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea politicilor și practicilor pentru competență; ▪ Atragerea, dezvoltarea și reținerea individualităților; ▪ Evaluarea competenței și rezolvarea deficiențelor; ▪ Planuri și pregătirea pentru succesiune.
(5) Impunerea responsabilității	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Implementarea responsabilității prin structură sau autoritate; ▪ Stabilirea măsurării performanței, stimulentei și recompenselor; ▪ Evaluarea măsurării performanței, stimulentei și recompenselor pentru atingerea obiectivelor; ▪ Considerarea presiunilor excesive în atingerea obiectivelor; ▪ Evaluarea performanței și a recompenselor sau a actelor disciplinare.

Sursă: Abordare proprie

Tabel 2 - Principiile și atributele evaluării riscului

Principii	Atribute
(6) Stabilirea obiectivelor relevante pentru entitate (operațional / raportare: internă, externă financiară și non-financiară / respectarea legislației)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Considerarea gradului de toleranță la risc / nivelul preciziei cerute / pragul de semnificație ▪ Respectarea standardelor externe, cadrelor acceptate de contabilitate sau al legislației; ▪ Obiectivele reprezintă alegerile conducerii; ▪ Reflectă activitățile entității ▪ Includerea unor ținte operaționale și financiare; ▪ Obiectivele reprezintă baza pentru alocarea resurselor.
(7) Identificarea și evaluarea riscurilor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Implicarea nivelurilor adecvate ale managementului; ▪ Includerea nivelurilor entității, filialelor, divizii, unități operaționale și funcționale; ▪ Analiza factorilor interni și externi; ▪ Estimarea importanței riscurilor identificate; ▪ Determinarea modului de răspuns la riscuri.
(8) Evaluarea riscului de fraudă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Considerarea modalităților diverse în care fraudă poate să apară; ▪ Considerarea factorilor de risc; ▪ Evaluarea stimulentei și recompenselor; ▪ Evaluarea oportunităților pentru fraudă; ▪ Evaluarea atitudinii personalului pentru fraudă.
(9) Identificarea și analiza schimbărilor semnificative	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Evaluarea schimbărilor în mediul extern; ▪ Evaluarea schimbărilor în modelul de afacere; ▪ Evaluarea schimbărilor în stilul de conducere.

Sursă: Abordare proprie

Tabel 3 - Principiile și atributele activităților de control

Principii	Atribute
(10) Selectarea și dezvoltarea activităților de control	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Integrarea cu rezultatul evaluării de risc; ▪ Determinarea proceselor relevante ale afacerii; ▪ Considerarea factorilor specifici pentru entitate; ▪ Evaluarea unui mix de activități de control; ▪ Considerarea nivelului unde activitățile vor fi implementate; ▪ Evaluarea implementării principiului segregării funcțiilor.
(11) Selectarea și dezvoltarea unor controale generale asupra tehnologiei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Determinarea dependenței dintre procesele afacerii și controalele generale asupra tehnologiei; ▪ Stabilirea activităților de control relevante asupra infrastructurii tehnologice; ▪ Determinarea activităților de control relevante referitoare la securitatea proceselor; ▪ Determinarea activităților de control relevante asupra achiziției, dezvoltării și întreținerii tehnologiei.
(12) Implementarea prin politici și proceduri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stabilirea politicilor și procedurilor care să susțină deciziile conducerii; ▪ Stabilirea responsabilităților pentru executarea politicilor și procedurilor; ▪ Realizarea politicilor și procedurilor prin intermediul unui personal competent; ▪ Eșalonarea în timp a realizării politicilor și procedurilor; ▪ Realizarea acțiunilor corective; ▪ Reevaluarea politicilor și procedurilor.

Sursă: Abordare proprie

În mod obligatoriu ca toate atributele să fie implementate în totalitatea lor, dar absența aplicării unui atribut poate crea deficiențe.

Cele cinci componente ale sistemului intern de control, din unghiul de vedere al noului model, pot fi sintetizate astfel:

4.1 MEDIUL DE CONTROL

Mediul de control constă în standardele, procesele și structurile organizaționale care facilitează desfășurarea controlului intern în interiorul entității (Tabelul nr. 1).

4.2 EVALUAREA RISULUI

Din diverse motive de natură internă sau externă, există posibilitatea pentru orice entitate de a nu-și putea atinge obiectivele. Aceasta este rațiunea pentru care entitățile trebuie să implementeze un proces de identificare și evaluare a riscurilor ce amenință îndeplinirea obiectivelor, bineînțeles în limitele unor toleranțe rezonabile.

Pornind de la evaluarea riscurilor, entitatea poate să stabilească modalitățile de administrare ale unor măsuri de micșorare a impactului negativ. Deoarece riscurile afectează obiectivele este normal ca, înaintea evaluării de risc, în cadrul entității să fie definite obiectivele care trebuie îndeplinite. Nu se poate implementa un proces de evaluare a riscurilor fără a cunoaște care sunt obiectivele pe care entitatea dorește să le atingă la diferite nivele de organizare (Tabelul nr. 2).

4.3 ACTIVITĂȚILE DE CONTROL

În cadrul entității, la diferite niveluri de organizare sau la nivelul proceselor specifice afacerii trebuie implementate diferite „mecanisme” stabilite prin intermediul politicilor și procedurilor care vor minimiza riscul ca obiectivele stabilite de conducere să nu fie atinse.

Activitățile de control au un grad mare de diversitate, ele se pot materializa în mecanisme de aprobare / autorizare, verificări, reconcilierii, analize de perfor-

manță sau aplicarea principiului separării funcțiilor (Tabelul nr. 3).

4.4 INFORMAȚIE ȘI COMUNICARE

Pentru a putea ajunge la realizarea obiectivelor este necesar ca informația relevantă de calitate să fie comunicată intern sau extern.

Sursele de informație pot proveni din interiorul organizației sau pot fi obținute din exteriorul acesteia (Tabelul nr. 4).

4.5. MONITORIZAREA ACTIVITĂȚII

În cadrul entității, la diferite nivele trebuie implementate pe parcursul proceselor aferente afacerii activități de evaluare continuă, care vor furniza informație oportună la momentul potrivit pentru analiza sistemului de control. Separat de aceste activități de control permanente trebuie realizate și evaluări independente, care vor fi efectuate periodic, în funcție de evaluările de risc sau de rezultatele derivate din evaluarea permanentă (Tabelul nr. 5).

Tabel 4 - Principiile și atributele informației și comunicării

Principii	Atribute
(13) Utilizarea informației relevante	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identificarea cerințelor informaționale; ▪ Controlul surselor de date interne sau externe; ▪ Procesarea datelor relevante în informație; ▪ Menținerea calității în procesarea informației; ▪ Considerarea costurilor și beneficiilor în procesarea informației.
(14) Comunicarea internă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Comunicarea către personal a informației referitoare la controlul intern; ▪ Comunicarea către consiliul de administrație; ▪ Crearea de linii separate de comunicare (e.g. 'whistle blower'); ▪ Selectarea unei metode relevante de comunicare.
(15) Comunicarea externă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Există procese funcționale de comunicare a unei informații relevante și în timp util către terți; ▪ Există canale de comunicare care permit terților să furnizeze informație relevant entității; ▪ Crearea de linii separate de comunicare (e.g. 'whistle blower'); ▪ Comunicarea către consiliul de administrație; ▪ Selectarea unei metode relevante de comunicare.

Sursă: Abordare proprie

Tabel 5 - Principiile și atributele monitorizării activității

Principii	Atribute
(16) Realizarea unor evaluări permanente sau separate	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Considerarea unui mix de evaluări permanente sau separate; ▪ Realizarea unei linii de referință pentru realizarea sistemului de evaluare; ▪ Considerarea ratei de schimbare a sistemului de control intern; ▪ Utilizarea unui personal competent; ▪ Integrarea cu procesele de afacere; ▪ Realizarea evaluărilor cu obiectivitate; ▪ Ajustarea scopului și frecvenței evaluărilor.
(17) Evaluarea și comunicarea deficiențelor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Evaluarea rezultatelor; ▪ Comunicarea deficiențelor către management; ▪ Raportarea deficiențelor către consiliul de administrație; ▪ Monitorizarea acțiunilor corective.

Sursă: Abordare proprie

5. Controlul intern și cadrul de reglementare națională

Inițiativa introducerii conceptului de control intern la nivel național a aparținut sectorului public, care a impus clarificarea conceptelor și practicii din domeniu⁴. Definițiile și cerințele acestui cadru normativ sunt inspirate din modelele general acceptate de organizare a controlului intern, cum ar fi cadrul de control COSO, CoCo sau alte principii de bună practică, acceptate la nivel mondial. Ulterior, Ministerul Economiei și Finanțelor a implementat în anul 2002, sub influența Comisiei Europene, ceea ce s-a numit un „mini Sarbanes-Oxley pentru România”⁵. Pe linia internațională a dezvoltării codurilor etice de bună practică se înscrie și inițiativa

Bursei de Valori București⁶, care în anul 2008 a emis un „Cod de Governanță Corporativă”, la care societățile comerciale („emitenții”) ale căror instrumente financiare sunt tranzacționate pe piața reglementată operată de Bursa de Valori București S.A. (BVB) vor adopta și se vor conforma, în mod voluntar. În cadrul art.7 al codului BVB se fac recomandări directe cu privire la necesitatea implicării consiliului de administrație al emitenților împreună cu comitetele de audit în procesul de elaborare a unor reguli stricte referitoare la raportarea financiară, controlul intern și administrarea riscului.

Mai cunoscute pentru societățile comerciale private din România, în domeniul recomandărilor pe linia controlului intern sunt prevederile Ordinului 3.055/2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene⁷. Documentul legislativ prezintă în cadrul secțiunii 11 „Controlul

intern” definiția conceptuală, precum și necesitatea elaborării unor proceduri de control intern. În accepțiunea respectivelor reglementări, în cadrul controlului intern se includ, printre altele, prevenirea și controlul riscurilor de a nu atinge obiectivele fixate. Componentele controlului intern, enumerate în cadrul art. 310, punctul (1) sunt în esență cele 5 componente al modelului COSO; cadrul de reglementare recomandă în art. 310 ca în cadrul sistemului de control intern să fie inclus:

- un sistem care urmărește, pe de o parte, analizarea principalelor riscuri identificabile în ceea ce privește obiectivele entității și, pe de altă parte, asigurarea existenței de proceduri de gestionare a acestor riscuri;
- activități corespunzătoare de control, pentru fiecare proces, concepute pentru a reduce riscurile susceptibile să afecteze realizarea obiectivelor entității.

4 OG nr. 119/1999 privind auditul intern și controlul financiar preventiv, publicată în MOF nr. 430/1999, modificată și republicată, OG nr. 119/1999 privind controlul intern și controlul financiar preventiv, art. 2, publicată în MOF nr. 799/2003.

5 Legea nr. 672/2002 privind auditul public intern, publicată în MOF nr. 953/2002, OMFP nr. 946/2005 pentru aprobarea codului controlului intern, cuprinzând standardele de management și control intern la entitățile publice și pentru dezvoltarea sistemelor de control managerial, publicat în MOF nr. 469/2011.

6 <http://www.bvb.ro/companies/CorporateGovernance.aspx>

7 Ordin nr. 3.055 /2009 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, publicat în MOF nr. 766/2009

Recomandările secțiunii 11 nu prezintă însă explicații ajutoare pentru societățile comerciale în vederea implementării acestui sistem de evaluare a riscurilor, însoțit de procedurile de gestionare a respectivelor riscuri. Reglementarea contabilă impune de asemenea ca în „Raportul administratorilor” să fie cuprinse informații referitoare la controlul intern, așa cum este acesta prezentat la secțiunea 11 „Controlul intern” din respectivele reglementări. Considerăm că abordarea pe baza principiilor și atributelor, așa cum este proiectată în cadrul propunerii modelului COSO și care a fost lansată în cadrul dialogului public în decembrie 2011, ar putea constitui un ghid de urmat pentru conducerea entităților care doresc să aplice prevederile secțiunii 11 (OMF 3.055/2009). În realitatea practică a societăților comerciale private din România putem constata că, din punct de vedere al dezvoltării implementării activităților de evaluare a riscurilor, ne situăm într-o etapă incipientă, unde în cadrul entităților nu se realizează evaluarea riscurilor decât local, la nivelul unor sub-activități. O dovadă în acest sens o constituie absența structurilor de audit intern în cadrul entităților care în mod normal ar trebui să implementeze această activitate.

6. Managementul riscului

Problematika riscului în corelație cu atitudinea entității și cultura sa organizațională constituie o preocupare majoră pentru mediul economic și social. Din nefericire, realitatea demonstrează că implementarea unui mediu integrat al gestionării riscului în cadrul sistemului de control al entităților este o raritate,

cel puțin în mediul autohton. Cadru teoretic și legislativ prezintă ca o componentă principală a sistemului de control, activitatea de evaluare a riscului, dar în practică implementarea acestui concept întâmpină dificultăți generate atât de imprevizibilitatea mediului economic actual, dar și de lipsa unei pregătiri tehnice corespunzătoare. Conceptul de management al riscurilor (Enterprise Risk Management – ERM) a fost integrat în cadrul sistemului de control intern pentru prima dată în anul 2003, odată cu demararea proiectului modelului COSO – ERM, iar varianta finală a fost elaborată în anul 2004⁸. Componentele principale (8) ale unui sistem ERM sunt:

- **Mediul intern:** atitudinea organizației, viziunea despre risc a conducerii, mediul operațional;
- **Obiectivele:** conducerea trebuie să implementeze un proces de stabilire a obiectivelor;
- **Identificarea evenimentelor:** trebuie să existe un proces de identificare a evenimentelor interne sau externe care pot afecta atingerea obiectivelor, precum și separarea acestora în riscuri sau oportunități;
- **Evaluarea riscurilor:** riscurile trebuie analizate din punct de vedere al cuantificării impactului, dar și al probabilității de apariție; de asemenea trebuie evaluat riscul rezidual, care continuă să existe după implementarea unor mecanisme de control;
- **Răspunsul la riscuri:** poate fi de acceptare, evitare, reducere sau împărțire a riscurilor prin acțiuni care se raportează la nivelul toleranței la riscuri;
- **Activități de control:** politici și proceduri referitoare la modul de

rezolvare al răspunsului la riscuri;

- **Informare și comunicare:** informația relevantă este identificată, obținută și comunicată în forma potrivită și la momentul oportun persoanelor responsabile;
- **Monitorizare:** sistemul ERM este monitorizat prin intermediul unei supravegheri continue sau independente, iar modificările necesare sunt efectuate.

Aceste componente trebuie corelate cu obiectivele entității – strategice, operaționale, de raportare și conformitate cu cadrul legislativ sau de reglementare. Observăm că, în plus față de modelul COSO propus pentru discuție în anul 2011 (Tabelul nr. 2), apar obiectivele strategice ale entității. Cele opt componente enumerate mai sus pot fi implementate pentru o entitate de dimensiune mică sau medie într-o manieră mai permisivă și probabil mai puțin formală. Implementarea formală a modelului ERM presupune utilizarea unor instrumente specifice cum ar fi „Registrul de riscuri”, crearea unor responsabilități specifice (spre exemplu, „Responsabilul pentru riscuri”) și bineînțeles proiectarea și aplicarea procedurilor specifice de administrare a riscurilor.

7. Concluzii

Pentru auditorii financiari, înțelegerea controlului intern al unei entități constituie baza pentru elaborarea strategiei de audit. Această înțelegere este obținută prin evaluarea și testarea componentelor controlului intern la nivelul proceselor sau al aplicațiilor. Pentru a ajunge să evaluăm și să testăm controalele interne ale unei entități este utilă înțelegerea metodologiei de implementare

⁸ http://www.coso.org/documents/COSO_ERM_ExecutiveSummary.pdf

a unui sistem de control intern, precum și a conceptului de risc asociat îndeplinirii obiectivelor. Prezentarea unei astfel de metodologii este utilă nu numai auditorilor financiari, dar și personalului responsabil al diferitelor organizații. Noul model bazat pe principii și atribute, lansat în discuție de către COSO, poate constitui o modalitate de a începe studiul teoretic al acestor concepte și, de ce nu, pentru aplicarea practică.

Bibliografie

- Ghiță Marcel, *Guvernanța Corporativă*, Editura Economică, București, 2008.
- Picket, K.H. Spencer, *Auditing the Risk Management Process*, John Wiley & Sons, Hoboken, New Jersey, 2005.
- Comitetul pentru Practici Mici și Mijlocii, IFAC, *Ghid de utilizare a Standardelor Internaționale de Audit în auditarea întreprinderilor mici și mijlocii*, Ed. CECCAR, București, 2009.
- IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Coeditare CAFR - Ed. Irecson, România, 2009.

Informații

Participarea CAFR la evenimente profesionale organizate de FEE

În calitate de reprezentant al CAFR, **Ana Dincă**, vicepreședinte al Consiliului Camerei, a participat la Bruxelles la 4 mai 2012 și la 31 mai 2012 la lucrările desfășurate în cadrul Secțiunii Auditing Working Party, găzduită de FEE. La aceste întâlniri s-au discutat materiale cu privire la:

- Propunerile Comisiei Europene referitoare la modificarea Directivei a 4-a și a 7-a privind contabilitatea, respectiv cerințele de auditare a companiilor mici, precum și poziția FEE în această privință.
- Prezentarea activității Monitoring Group, PIOB, a board-ului de elaborare standarde și a Compliance Advisory Panel, care funcționează sub auspiciile IFAC.

PIOB-The Public Interest Oversight Board și MG – Monitoring Group au funcția de supraveghere și revizuire și reprezintă legătura între emitenții standardelor și autoritățile publice responsabile pentru adoptarea standardelor, facilitând asimilarea acestor reglementări.

Lansarea spre dezbaterea publică a acestor documente s-a făcut pentru a colecta propuneri de îmbunătățire a formei de structură a guvernanței. Se așteaptă ca la finalul acestui an să se creioneze concluziile finale ale raportului.

- Draft-ul Standardului privind Auditarea Părților Afiliate specifice Europei. FEE susține poziția și inițiativa PCAOB de a îmbunătăți comunicarea în sensul terminologiei, bazându-se pe practică. Se dorește explicarea detaliată a riscului de fraudă sau definirea obiectivelor de audit pentru părți afiliate.

Întrucât tranzacțiile cu părți afiliate depășesc granițele europene, FEE consideră că diferențele de tratamente trebuie să fie minime.

La întâlnirea din 31 mai a.c. s-au discutat amendamentele făcute la ședința precedentă, din 4 mai, la propunerile Comisiei Europene referitoare la Directivă și la reglementările ce privesc auditul statutar. Au fost puse în dezbatere și două teme principale care privesc „Comunicarea în audit” și „Viitorul auditului”. FEE consideră că auditul și auditorii continuă să aibă un rol esențial în economia în schimbare atât pentru piețele de capital, cât și pentru IMM-uri. Pentru entitățile publice auditorul ar trebui să raporteze Comitetului de Audit toate slăbiciunile controlului

intern. Auditorii trebuie să atragă atenția acționarilor asupra aspectelor ce privesc continuitatea activității, aspecte necesar a fi găsite în rapoartele manageriale.

În continuare, s-a prezentat proiectul scrisorii FEE adresată ca răspuns la consultarea solicitată de Grupul de Monitorizare Publică - PIOB, reglementatorilor în domeniul standardelor care lucrează sub auspiciile IFAC.

Reprezentanți din fiecare țară au relatat despre noutățile în domeniul profesiei. În prima sesiune, reprezentantul CAFR a prezentat, ca noutate, întâlnirea organizată de CAFR cu europarlamentarul **Sebastian Bodu** și cu un reprezentant al ICAEW privind asimilarea politicilor de audit europene, precum și publicarea **Ghidului de standarde internaționale de audit pentru IMM-uri**, iar în a doua sesiune a informat despre două evenimente importante care s-au desfășurat în luna mai la București, unul referitor la a 14-a Conferința FIDEF, organizată împreună de CECCAR și CAFR, cu tema „Cooperarea între mediul universitar și organismele profesionale pentru consolidarea formării inițiale și continue în domeniul contabilității, auditului și fiscalității”, precum și o dezbatere organizată de ACCA cu sprijinul CAFR, referitoare la noile cerințe ale UE în domeniul auditului.

Accepțiuni și controverse privind bugetele în entitățile economice

Aurelia ȘTEFĂNESCU*, Eugeniu ȚURLEA** & Gabriela Lidia TĂNASE***

Abstract

Assertions and Controversies Concerning Budgets in Economic Entities

In an economic environment dominated by uncertainty, the risk of failure for economic entities keeps on growing. In this context, budgets represent a challenge both for researchers and professional accountants. Through this fundamental research we answer the controversy concerning the classification of budget as an out of date concept. The research realizes a synthesis of the ideas published regarding this subject in the national and international literature. This article presents the concept of budget and his different facets, identifies the divergences and interferences regarding the types of budgets and proposes a new approach to the classification of budgets in economic entities. Also, identifies and analyzes the arguments and counter arguments concerning the opportunity and utility of budgeting by economic entities.

Key words: *budget, budgeting process, decision, management, performance, arguments, counter arguments*

JEL Classification: G31, M41

Cuvinte cheie: *buget, proces bugetar, decizie, management, performanță, argumente, contraargumente*

Introducere

Premisa realizării acestei cercetări a fost aceea de a identifica în ce măsură bugetele joacă un rol activ în cadrul entităților economice, pe fondul controverselor conceptuale existente în literatura de specialitate. Deși bugetele oferă managementului entităților economice un referențial pentru succesul obiectivelor propuse, dinamica mediului economic și fațetele conceptuale atribuite acestora reprezintă o provocare pentru confirmarea/infirmarea corelației dintre bugete și realitatea economică. Prezenta cercetare vizează o sinteză a abordărilor conceptului de buget, a tipologiei bugetelor, dublată de identificarea argumentelor, respectiv a contraargumentelor privind rolul bugetelor în cadrul entităților economice.

Metodologia cercetării

Cercetarea efectuată are ca obiectiv identificarea modului de percepere a conceptului de buget la nivelul literaturii de specialitate și conturarea rolului actual ce revine bugetelor în cadrul entităților economice.

Prezenta cercetare are în vedere o sinteză a ideilor convergente și divergente publicate pe această temă în literatura de specialitate. Pentru atingerea obiectivului propus s-a utilizat o metodologie de cercetare fundamentală. De asemenea, s-a recurs la mecanisme deductive și inductive de cercetare pen-

* Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, stefanescu.aura@gmail.com

** Prof.univ.dr., Academia de Studii Economice București, eturlea@yahoo.com

*** Drd., Academia de Studii Economice București, gabrielatanase26@yahoo.com

tru delimitarea abordărilor conceptului de buget, identificarea și analiza tipologiei bugetelor și prezentarea argumentelor și contraargumentelor privind necesitatea și utilitatea bugetelor în entitățile economice

1. Aserțiuni conceptuale privind bugetul în entitățile economice

În accepțiunea clasică, bugetul reprezintă un plan în care se prevăd veniturile și cheltuielile probabile ale unui stat, ale unei întreprinderi, instituții, pe o perioadă de timp determinată (<http://dexonline.ro/>)¹. Teoria economică atribuie bugetului conotații limitate la bugetul de familie și la bugetele publice (Angelescu et al, 2001)². Totuși, o analiză a acestor conotații reflectă elemente precum venituri, cheltuieli, previziune, care interferează cu accepțiunea clasică.

Din punct de vedere al definirii bugetului în sfera contabilității, abordările sunt variate. Caraiani et al (2010)³ consideră că bugetul reprezintă o previziune cifrică a obiectivelor și mijloacelor pentru realizarea lor, luând în considerare toate funcțiile și subunitățile entității. De asemenea, autorii atribuie un rol important controlului bugetar, deoarece identifică disfuncționalitățile, analizează abaterile și transmite informațiile managementului în vederea adoptării deciziilor. Într-o altă viziune, Călin et al (2000)⁴ apreciază că bugetul reprezintă un instrument de armonizare și de eficientizare a relației dintre cheltuieli și venituri la nivelul unei entități. Filip et al (2001)⁵ definesc bugetul ca fiind un plan care prezintă modul în care vor fi realizate obiectivele strategice ale entității. Pentru Hongren et al

(2006)⁶ bugetul este expresia cantitativă a unui plan de acțiune propus de conducere pentru o perioadă specifică și un sprijin în coordonarea acțiunilor necesare pentru a implementa acest plan. Glăvan (2009)⁷ susține că bugetul este un instrument de reglare a comportamentelor din interiorul unei organizații care include entități ce prezintă uneori obiective divergente.

Hansen & Van der Steder (2004)⁸ abordează bugetul din punct de vedere al avantajelor pe care le generează entităților economice. În acest sens, autorii aduc următoarele argumente: este util în planificarea operațională a activității, ajută la evaluarea performanțelor, la comunicarea obiectivelor stabilite și la definirea strategiei. O idee similară este susținută și de Hansen et al (2003)⁹, care apreciază că procesul de bugetare a activității entităților contribuie la creșterea eficienței prin planificare și coordonare, fiind un instrument important în exercitarea funcției de control și în compararea rezultatelor efective cu cele planificate.

King et al (2010)¹⁰ respectiv Fisher et al (2002)¹¹ abordează interferența dintre buget și performanța financiară a entităților economice. King et al (2010) afirmă că tehnica de bugetare adoptată de către o entitate economică este dependentă de caracteristicile afacerii, reflectate prin următoarele variabile: mărimea entității, structura acesteia, strategia adoptată și percepția entității asupra incertitudinii mediului. Având ca premise globalizarea, competitivitatea și obiectivul de creștere a eficienței și eficacității entităților economice, Fisher et al (2002) consideră că bugetul este instrumentul care a răspuns nevoilor entităților economice deoarece manageriază și controlează tranzacțiile economico-financiare, coordonează alocarea resurselor și contribuie la procesul de evaluare a performanțelor.

1 Dicționarul explicativ al limbii române, disponibil la <http://dexonline.ro/>

2 Angelescu, C., Ciucur, D., Niță, D., Dinu, M., Gavrilă, I. (coordonatori), *Dicționar de economie*, ediția a doua, București : Ed. Economică, 2001, pp. 67-68

3 Caraiani C., Dascălu, C., Gușe R., Lungu C., *Contabilitate managerială. Tehnologii contabile integrate de raportare și decizie*, Ed. ASE, București, 2010, pp.72-73

4 Călin, O.(coord.) *Contabilitatea de gestiune*, Ed. Tribuna Economică, București, 2001, pp.105

5 Filip, A., T., Ionașcu, I., Stere, M., *Control de gestiune*, Ed. ASE, București, 2001, pp.136

6 Hongren, T., Ch., Datar, M., S., Foster, G., *Contabilitatea costurilor, o abordare managerială*, ediția a 11-a, traducere, Ed. ARC, Chișinău, 2006, pp.198

7 Glăvan, M., *Controlul de gestiune și performanța întreprinderii*, Ed. InfoMega, București, 2009, pp. 127

8 Hansen S.C., Van der Steder W. A., *Multiple facets of budgeting: an exploratory analysis*, Original Research Article Management Accounting Research, Volume 15, Issue 4, December 2004, pg. 415-439, <http://www.sciencedirect.com>

9 Hansen, S., Otley, D., Van der Sted, W., *Practice developments in budgeting: an overview and research perspective*, Journal of Management Accounting Research 15/2003, pp. 95-111

10 King R., Clarkson P.M., Wallace S., *Budgeting practices and performance in small healthcare businesses*, Original Research Article Management Accounting Research, Vol.21, Issue 1, March 2010, pp. 40-55, <http://www.sciencedirect.com>

11 Fisher, J., Frederickson, J. R., Peffer, S.A., . The effect of information asymmetry of negotiated budgets: An empirical investigation. Accounting, Organization and Society, 27 (January)/2002, pp. 27-43

Dintr-o viziune tridimensională, Huang & Chen (2009)¹² evidențiază interdependența dintre comportamentul adoptat de către manager în procesul de elaborare a bugetelor, jocul bugetar al managerilor și atitudinea față de procesul bugetar. Prin asocierea jocului bugetar cu comportamentul adoptat de către manager, autorii consideră că un comportament de leadership bazat pe recompense condiționate are un efect pozitiv direct asupra atitudinii față de procesul de bugetare și un efect indirect prin jocurile economice, iar un comportament bazat pe sancțiuni condiționate are un impact negativ indirect asupra atitudinii față de procesul de bugetare și un efect indirect prin jocuri infidele.

Libby (1999)¹³ și Chang et al (2006)¹⁴ abordează bugetarea din perspectiva participativă.

În viziunea lui Libby (1999) o bugetare corectă este considerată bugetarea participativă, care presupune interacțiunea a două componente: implicarea angajaților în procesul de bugetare și de adoptare a deciziilor și explicarea ignorării opiniilor salariaților asupra procesului bugetar. Chang et al (2006) pledează pentru bugetarea participativă și analizează impactul acesteia asupra performanțelor angajaților prin intermediul ambiguității rolului angajatului, dedicării și satisfacției postului ocupat de către angajat. Din acest punct de vedere, autorii atribuie bugetării participative triplu rol: *cognitiv*, *motivațional* și de *creștere a valorii*. Rolul *cognitiv* al bugetelor participative evidențiază faptul că participarea angajaților la procesul de bugetare/elaborare a bugetelor le oferă oportunitatea de a interacționa și disemina informații și cunoștințe, îmbunătățindu-și astfel performanța prin reducerea ambiguității asupra rolului angajatului. Rolul *motivațional* se referă la faptul că participarea angajaților la procesul de bugetare a activității entității economice îi determină pe aceștia să accepte și să se dedice realizării și executării bugetelor, îmbunătățindu-și astfel performanțele. Rolul de *creator de valoare*

al bugetelor participative are ca efect creșterea satisfacției angajaților, deoarece participarea angajaților la elaborarea bugetelor creează un efect de sinergie, cu impact asupra performanței financiare a entității. Din perspectiva duală, buget-capital uman, cercetarea efectuată de către Ihanola (2006)¹⁵ evidențiază faptul că indivizii percep și interpretează bugetele asociindu-le semnificații subiective, iar dacă percepția acestora asupra bugetării este favorabilă, obiectivele stabilite vor fi realizate mai facil.

O viziune integrantă poate fi considerată cea propusă de către Kilfoyle & Richardson (2011)¹⁶ care corelează teoria agenției cu procesul bugetar. Demersul acestei abordări are în vedere asimetria informațională dintre principal (responsabilul cu alocarea resurselor) și agent (entitatea/structura care primește resursele și căreia i se deleagă autoritatea pentru utilizarea acestora), generată de interesele personale, contrare entității, manifestate de către agent. În această accepțiune, bugetul reprezintă un contract ce prezintă drepturile și obligațiile părților, iar procesul bugetar reprezintă o negociere între principal și agent în vederea stabilirii bugetelor, a mecanismelor de monitorizare și de raportare a rezultatelor.

Contrar afirmațiilor anterioare, care susțin oportunitatea și avantajele utilizării bugetelor în cadrul entităților economice, Hope & Fraser (2003, a,b)¹⁷ consideră că procesul de bugetare trebuie eliminat deoarece consumă timp și reduce flexibilitatea și capacitatea entității economice de a se adapta la mediu. Pe o poziție contrară din punct de vedere al avantajelor bugetelor se situează și Welch (2005)¹⁸, conform căruia bugetarea este cea mai ineficientă practică de management deoarece consumă energia și timpul entității, îi limitează creativitatea, dezvoltarea și oportunitățile și încurajează un comportament neproductiv, determinând entitatea să se situeze în zona mediocrității.

12 Huang Cheng-Li, Chen Mien-Ling, Relationships among budgetary leadership behavior, managerial budgeting games, and budgetary attitudes: Evidence from Taiwanese corporations, Original Research Article Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, Volum 18, Issue 1, pp. 73-84, 2009, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>

13 Libby T., *The influence of voice and explanation on performance in a participative budgeting setting*, Original Research Article Accounting, Organization and Society, Volume 24, Issue 2, February 1999, pp. 125-137, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>

14 Chong V. K., Eggleton I. R. C., Leong M. K. C., *The multiple roles of participative budgeting on job performance*, Advances in Accounting, Volume 22, 2006, Pages 67-95, <http://www.sciencedirect.com>

15 Ihanola E., *The budgeting climat concept and its application to case organizations' budgeting- an explorative study*, Original Research Article Scandinavian Journal of management, Volume 22, Issue 2, June 2006, pp. 138-168, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>

16 Kilfoyle E., Richardson A.J., *Agency and structure in budgeting: Thesis, antithesis and synthesis*, Original Research Article Critical Perspectives on Accounting, Vol. 22, Issue 2, February 2011, pp. 183-199, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>

17 Hope, J., Fraser, R. (a), Who needs budgets? Harvard Business Review 81 (2), 2003, pp. 108-115

Hope, J., Fraser, R.(b), Beyond Budgeting: How Managers Can Break Free from the Annual Performance Trap. Harvard Business School Press, Boston, 2003

18 Welch, J., *Winning*. Harper Collins, New York, NY, 2005

Albu&Albu (2006)¹⁹ identifică următoarele limite ale bugetelor: concentrarea pe resurse și nu pe client; focalizarea pe departamente și nu pe interdependențe; un control retrospectiv și nu prospectiv; un control formal care identifică ineficacitatea și nu cauzele; absența focalizării pe corelația cost-valoare. Ca răspuns la aceste limite, Albu&Albu propun următoarele alternative: îmbunătățirea procesului de bugetare prin reînnoirea și modernizarea bugetării, apelându-se la bugetarea bază zero, la bugetarea bazată pe activități, la bugetarea bazată pe valoare, la bugetele glisante sau renunțarea la bugete și înlocuirea acestora cu instrumente precum benchmarking sau ABM (Activity Based Management).

Având drept ipoteze limitele bugetării - discrepanța dintre efectele și eforturile bugetării, inflexibilitatea bugetelor într-un mediu dinamic, posibilitatea de manipulare, limitarea ascensiunii pentru inovare - rezultatele studiului empiric efectuat de către Libby & Lindsay (2010)²⁰ au evidențiat că majoritatea entităților economice respondente pledează pentru utilizarea bugetelor deoarece beneficiile obținute depășesc costurile angajate, timpul alocat de către manageri este redus, iar o bună bugetare determină obținerea unor performanțe superioare.

Prin urmare, ipotezele cercetării au fost infirmate, problema care se ridică fiind nu renunțarea la procesul de bugetare, ci adaptarea practicilor bugetare la necesitățile entităților economice. În acest sens, Libby & Lindsay propun comunicarea orientată de jos în sus, realizarea de previziuni flexibile și alinierea cu planurile strategice ale entității.

Cercetarea accepțiunilor conceptuale privind bugetul evidențiază că acesta este un instrument managerial complex, unitar și integrat, care fundamentează și orientează procesul decizional al managementului spre obținerea, monitorizarea și îmbunătățirea performanței financiare a entităților economice. De asemenea, bugetul prezintă și o fațetă participativă generată de implicarea tridimensională a capitalului uman-cognitiv, motivațional, subiectiv - în procesul bugetar, care creează un efect de sinergie, cu impact pozitiv asupra performanței entității. Deși aserțiunile privind bugetarea sunt pre-

ponderent pozitive, criticile vehemente devaluate de literatura de specialitate sunt constructive și induc concluzia conform căreia bugetele nu sunt desuete.

2. Tipologia bugetelor în entitățile economice – o abordare multidimensională

La nivelul literaturii de specialitate există o varietate de criterii de clasificare a bugetelor, fiecare dintre acestea oferind o nouă dimensiune a bugetelor.

Din perspectiva globală a entității, Ionașcu et. al.(2001)²¹ identifică următoarea tipologie a bugetelor: bugete de exploatare, bugete de investiții, bugetul cheltuielilor generale și sintezele bugetare. În această accepțiune, sintezele bugetare includ bugetul de trezorerie și situațiile financiare previzionale. Călin et al (2001)²² abordează tipologia bugetelor într-o manieră duală, respectiv nivelul de activitate și importanță. Astfel, în funcție de nivelul de activitate pentru care se elaborează, identifică bugete fixe și bugete flexibile. Raportat la importanța bugetelor, identifică: bugete de bază, care se identifică prin bugetul de producție; bugete rezultante alcătuite din bugetul aprovizionării, bugetul investițiilor, bugetul trezoreriei.

Într-o altă viziune, Caraiani et al (2008)²³ abordează bugetul master și bugetele periodice. Bugetele periodice includ componentele: bugetul vânzărilor, bugetul activității comerciale, bugetul de producție, bugetul costurilor de producție, bugetul aprovizionărilor, bugetul activității de aprovizionare, bugetul resurselor umane, bugetul cheltuielilor indirecte de producție, bugetul cheltuielilor generale de administrație, bugetul cheltuielilor de capital. Bugetul master încorporează bugetul de trezorerie previzional, contul de rezultate previzional și bilanțul previzional.

Din punct de vedere al dimensiunii temporale, Hongren et al (2006)²⁴ propune bugetul glisant/continuu, iar la nivelul entității decupează bugetul general în buget operațional și

19 Albu, C., Albu, N., *Bugetele – între tradiție și reformă: o tipologie a funcțiilor și formelor procesului bugetar*, Contabilitatea, expetiza și auditul afacerilor nr.11/2006, pg. 48-53

20 Libby T., Lindsay R.M., *Beyond budgeting or budgeting reconsidered? A survey of North-American budgeting practice*, Management Accounting Research, Vol. 21, Issue 1, March 2010, pp. 56-75, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>

21 Filip, A., T., Ionașcu, I., Stere, M., *Control de gestiune*, Ed. ASE, București, 2001, op. cit., pp. 141-143

22 Călin, O.(coord.) *Contabilitatea de gestiune*, Ed. Tribuna Economică, București, 2001, op. cit. pp. 109-112

23 Caraiani, C., Dumitrana, M.(coord.), *Contabilitate de gestiune & control de gestiune*, Ed. Universitară, București, 2008, pp. 259-280

24 Hongren, T., Ch., Datar, M., S., Foster, G., *Contabilitatea costurilor, o abordare managerială*, ediția a 11-a, traducere, Ed. ARC, Chișinău, 2006, op. cit. pp. 203

buget financiar. Bugetul operațional este format din următoarele categorii de bugete: bugetul veniturilor, bugetul stocurilor finale, bugetul producției, bugetul costurilor directe ale materiilor prime, bugetul costurilor directe ale muncii productive, bugetul cheltuielilor generale de producție, bugetul costurilor bunurilor vândute, bugetul cheltuielilor de cercetare-dezvoltare/proiectare, bugetul cheltuielilor de marketing, bugetul cheltuielilor de distribuție, bugetul cheltuielilor de deservire a clienților, bugetul cheltuielilor administrative, contul de rezultate bugetat. În ceea ce privește bugetul financiar, acesta include bugetul cheltuielilor de capital, bugetul de tre-

zorerie, bilanțul contabil bugetat, situația fluxurilor de trezorerie bugetate. Din perspectiva managementului, Badea & Dobrin (2006)²⁵ delimitează două categorii de bugete: bugete determinante și bugete rezultate, generate de cele determinante. Bugetul determinant este reprezentat de bugetul vânzărilor și bugetul producției, iar bugetul rezultat reunește bugetul de aprovizionare, bugetul de cheltuieli administrative, bugetul de întreținere și reparații, bugetul de investiții și bugetul de trezorerie. De asemenea, autorii abordează tipologia bugetelor din perspectiva funcțiilor entității, respectiv bugetul funcției comerciale, bugetul funcției de producție, bugetul

Tabel 1 - Tipologia bugetelor în entitățile economice

Tipologia bugetelor	Particularități
➤ <i>Bugetul vânzărilor</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ocupă o poziție privilegiată în ansamblul bugetelor entității; ➤ Previzionează cifric și detaliat vânzările entității; ➤ Este influențat de situația economică generală, politica entității privind piața, publicitatea, concurența etc.
➤ <i>Bugetul activității comerciale</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Detaliază într-o manieră exhaustivă cheltuielile previzionate specifice funcției de vânzare a entității economice; ➤ Include cheltuieli fixe, variabile și mixte.
➤ <i>Bugetul de producție</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Identifică în detaliu produsele, serviciile care sunt oportune pentru fabricare sau vânzare, astfel încât previziunile vânzărilor și nevoilor de stocuri să fie realizate.
➤ <i>Bugetul costurilor de producție</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Anticipează toate cheltuielile necesare pentru obținerea producției previzionate; ➤ Include cheltuieli directe și indirecte, respectiv cheltuieli variabile și fixe;
➤ <i>Bugetul aprovizionărilor</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Previzionează achizițiile și consumurile de stocuri care trebuie efectuate pentru realizarea producției previzionate.
➤ <i>Bugetul activității de aprovizionare</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Include cheltuielile previzionate asociate funcției de vânzare a entității economice.
➤ <i>Bugetul resurselor umane</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Previzionează într-o manieră analitică necesarul de forță de muncă și costurile asociate.
➤ <i>Bugetul cheltuielilor indirecte de producție</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Anticipează cheltuielile indirecte de producție care trebuie efectuate pentru obținerea producției previzionate; ➤ Include cheltuieli fixe și cheltuieli variabile.
➤ <i>Bugetul cheltuielilor generale de administrație</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Previzionează cheltuielile de exploatare necesare pentru desfășurarea activității generale de administrare a entității economice; ➤ Include preponderent cheltuieli fixe.
➤ <i>Bugetul cheltuielilor de capital</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Previzionează la nivelul entității cheltuielile destinate efectuării investițiilor.
➤ <i>Bugete fixe</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Cheltuielile sunt independente în raport cu nivelul de activitate al entității.
➤ <i>Bugete flexibile</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Cheltuielile sunt dependente în raport cu nivelul de activitate al entității.
➤ <i>Bugetul glisant/continuu</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utilizat și în perioadele viitoare prin adăugarea perioadei noi.
➤ <i>Bugetul de trezorerie previzional</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Previzionează încasările și plățile efectuate de către entitate pentru o anumită perioadă de timp.
➤ <i>Contul de rezultate previzional</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Identifică veniturile și cheltuielile ce urmează a fi obținute, respectiv angajate prin rețeaua de bugete.
➤ <i>Bilanțul previzional</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Previzionează poziția financiară a entității prin intermediul activelor previzionate, datoriilor previzionate și capitalurilor proprii previzionate.

Sursă: Proiecție proprie

25 Badea, F., Dobrin, C., *Gestiunea bugetară a sistemelor de producție*, ediția a doua, Ed. Economică, București, 2006, pp.83

funcției de aprovizionare și bugetul funcției administrative. Analiza duală criterii de clasificare - tipologia bugetelor evidențiază că, deși există o serie de incongruențe în ceea ce privește criteriile de clasificare și titulatura bugetelor, tipologia acestora interferează. Prin comensurarea criteriilor de clasificare prezentăm principalele categorii de bugete specifice entităților economice (Tabel nr.1).

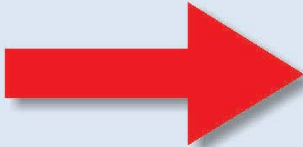
Pentru a contura o imagine exhaustivă privind bugetele la nivelul entităților economice, complementar identificării tipologiei și particularităților bugetelor (Tabelul nr. 1), prezentăm în Figura nr. 1 relațiile dintre bugete, precum și sursele informaționale ale acestora. Astfel, analiza profundă a bugetelor evidențiază inter-relaționarea acestora, dar și impactul individual și unitar asupra trezoreriei entității.

Având în vedere că trezoreria asigură sustenabilitatea entităților economice, dar și realitățile economice care le expun

în mod progresiv riscului de lichiditate, prin cercetarea efectuată propunem o nouă abordare a clasificării bugetelor, focalizată pe funcțiile entităților economice. Potrivit acestui criteriu, delimităm următoarele categorii de bugete: bugetul de exploatare, bugetul de investiții, bugetul de finanțare și situațiile financiare previzionale.

Bugetul de exploatare reunește bugetul vânzărilor, bugetul activității comerciale, bugetul de producție, bugetul costurilor de producție, bugetul aprovizionărilor, bugetul activității de aprovizionare, bugetul resurselor umane, bugetul cheltuielilor indirecte de producție, bugetul cheltuielilor generale de administrație.

Într-o viziune analitică, prin decuparea funcției de exploatare în diferite activități ale entității, identificăm următoarele componente ale bugetului de exploatare:

Funcția entității		Tipologia bugetelor
Exploatare		Bugetul de exploatare
Vânzare		Bugetul vânzărilor Bugetul activității comerciale
Producție		Bugetul de producție Bugetul costurilor de producție
Aprovizionare		Bugetul aprovizionărilor Bugetul activității de aprovizionare
Resurse umane		Bugetul resurselor umane
Administrație		Bugetul cheltuielilor indirecte de producție Bugetul cheltuielilor generale de administrație

Bugetul de investiții este reprezentat de bugetul cheltuielilor de capital, iar bugetul de finanțare se identifică cu previziunea cheltuielilor și veniturilor generate de sursele atrase, respectiv plasate pe centre de responsabilitate. Situațiile financiare previzionale sunt alcătuite din bugetul de trezorerie previzionat, contul de rezultate previzional și bilanțul previzional.

3. Argumente și contraargumente privind utilitatea bugetelor în entitățile economice

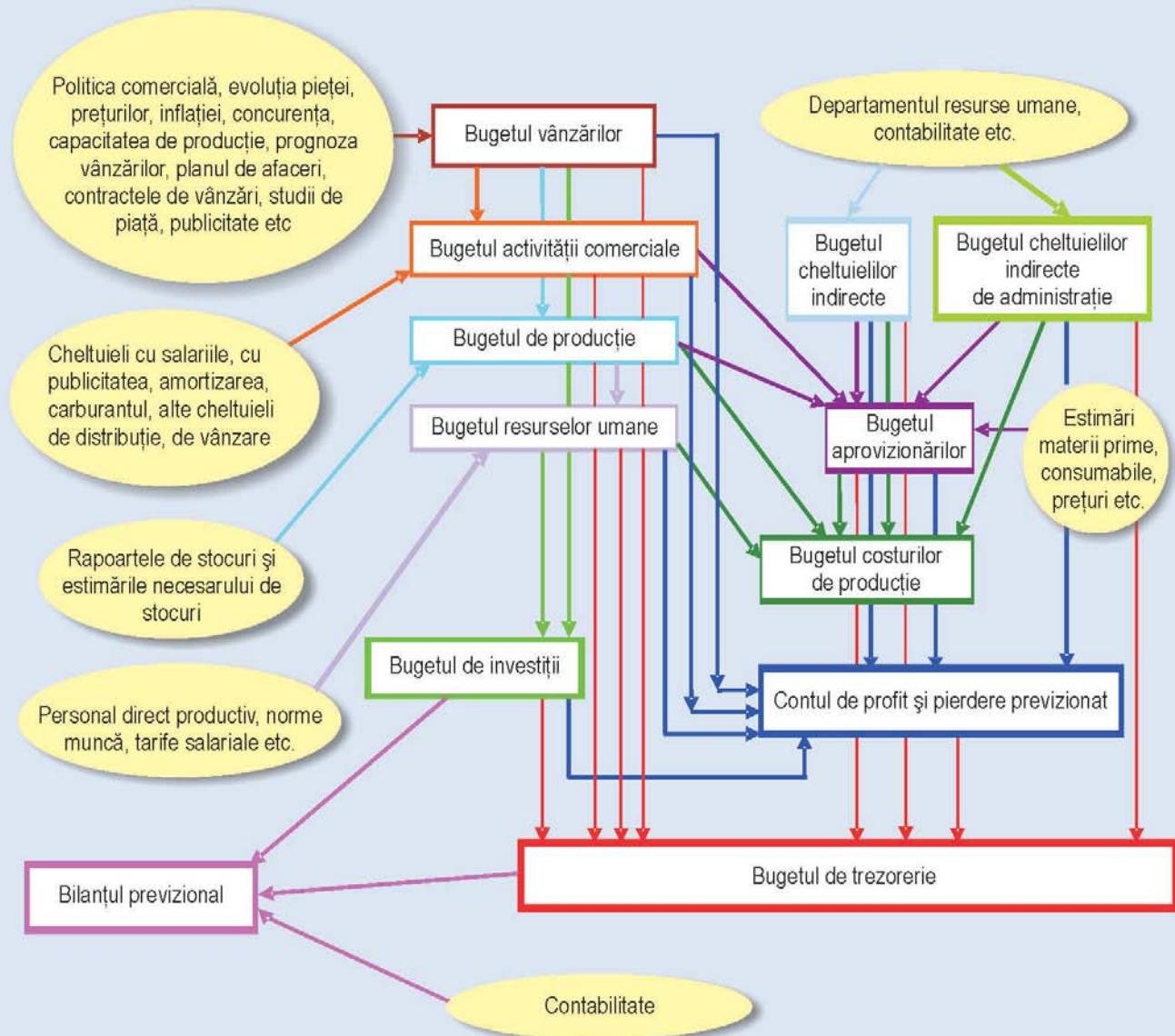
La nivelul oricărei entități economice, bugetul reprezintă un instrument managerial util în gestionarea și controlul activi-

tăților pe care le desfășoară deoarece oferă un referențial pentru îndeplinirea obiectivelor propuse și pentru a fi performantă. Deși este inclus în categoria instrumentelor de management al performanței, necesitatea și utilitatea bugetelor în entitățile economice generează controverse la nivelul literaturii de specialitate, bugetul fiind considerat desuet.

Pentru a identifica rolul bugetelor în cadrul entităților economice, în tabelul nr.2 prezentăm principalele argumente și contraargumente.

Analiza raportului argumente-contraargumente privind utilitatea bugetelor în cadrul entităților economice reflectă prevalența argumentelor, focalizate pe o abordare integrată a entității, definită de elementele: motivare, implicare activă, exhaustivitate, inter-relaționare, coabitare, coordonare, control, performanță. Argumentele în defavoarea elaborării bugetelor, deși parțial justificate, considerăm că nu limitează

Figura 1 - Relațiile dintre bugete și sursele informaționale ale acestora

Sursă: Proiecție proprie

Tabel 2 - Rolul bugetelor în cadrul entităților economice - actual versus desuet

Argumente	Contraargumente
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Planifică, respectiv coordonează și controlează într-o manieră individuală și integrată activitatea entității economice ➤ Evaluează retrospectiv și prospectiv performanța financiară a entității economice ➤ Referențial în procesul decizional al managementului entității 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Este un proces complex și dificil ➤ Responsabilizează la un nivel ridicat managerii entității economice ➤ Generează costuri mari, implică un volum mare de muncă și consum de timp

Argumente	Contraargumente
➤ Coabitează intra-entitate structurile cu obiective divergente	➤ Promovează rigiditatea și reduce adaptabilitatea entității la dinamica mediului economic
➤ Coordonează exhaustiv structurile entității economice	➤ Limitează creativitatea și promovează mediocritatea entității economice
➤ Previzionează veniturile și cheltuielile entității economice, într-o manieră exhaustivă	➤ Ignoră corelația cost-valoare
➤ Forma și formatul se pliază pe tipologia și nevoile informaționale ale entității economice	➤ Grad ridicat de incertitudine și dificultatea realizării previziunilor
➤ Includ informații financiare și nonfinanciare	➤ Expuse procesului creativ
➤ Previzionează poziția financiară, performanța financiară și fluxurile de trezorerie ale entității	
➤ Implică activ managementul și toți angajații entității economice	
➤ Atenuază asimetria informațională dintre structura responsabilă cu alocarea resurselor și cea cu utilizarea acestora	
➤ Motivează managementul și angajații entității	
➤ Identifică punctele tari și pe cele slabe ale entității economice și implicit cauzele opozabile	
➤ Integrate în strategia entității economice	
➤ Îmbunătățesc eficiența activităților entității economice	
➤ Asigură echilibrul financiar la nivelul entității economice	

demersul elaborării și utilitatea acestora la nivelul entităților economice. Prin construirea rețelei de bugete, considerăm că strategiile și obiectivele definite pe o perioadă de timp de către entitățile economice sunt cuantificate și transformate în planuri de acțiune, cu impact pozitiv asupra performanței financiare a acestora. Raportate la timpul prezent, informațiile complementare degajate prin elaborarea bugetelor atenuază riscul managementului entității economice de a se confrunta cu evenimente neprevăzute. Din acest punct de vedere, apreciem că bugetul este și un instrument prudential. Din perspectiva auditului financiar, considerăm că bugetele reprezintă probe complementare prin care auditorul apreciază continuitatea activității entităților economice.

Concluzii

Cercetarea efectuată evidențiază că bugetul este un concept amplu abordat în literatura de specialitate la nivel internațio-

nal și național. Analiza accepțiunilor și disensiunilor conceptuale privind bugetele entităților economice reflectă interfe-rențe reprezentate de caracterul complex, unitar și integrat al acestora. Astfel, bugetul fundamentează, orientează și responsabilizează managementul în procesul decizional privind performanța financiară a entităților economice, ceea ce îi conferă acestuia un rol activ.

Un alt argument care infirmă caracterul desuet al bugetelor este dat de conturarea, dezvoltarea și promovarea unei vi-ziuni prudentiale la nivelul fiecărei structuri a entităților eco-nomice, dar și la nivel global, în concordanță cu realitățile economice ale acestora.

Ca direcții de cercetare viitoare ne propunem continuarea cercetării din perspectiva aplicativă, în cadrul căreia să iden-tificăm deciziile pe care le adoptă managementul unei entități economice și impactul asupra performanței financiare în ipoteza elaborării bugetelor, respectiv a absenței bugetelor.

Bibliografie

- Albu, C., Albu, N., *Bugetele – între tradiție și reformă: o tipologie a funcțiilor și formelor procesului bugetar*, Contabilitatea, expertiza și auditul afacerilor, nr.11/2006, pp. 48-53
- Angelescu, C., Ciucur, D., Niță D., Dinu, M., Gavrilă, I. (coordonatori), *Dicționar de economie*, ediția a doua, București, Ed. Economică, 2001, pp. 67-68
- Badea, F., Dobrin, C., *Gestiunea bugetară a sistemelor de producție*, ediția a doua, Ed. Economică, București, 2006, pp.83
- Caraiani C., Dascălu, C., Gușe R., Lungu C., *Contabilitate managerială. Tehnologii contabile integrate de raportare și decizie*, Ed. ASE, București, 2010, pp.72-73
- Caraiani, C., Dumitrana, M., Dascălu, C., Lungu, C., Calu, D., A., Gușe, G., R., Dumitru, M., Jinga, G., Vulpoi, M., Jianu, I., *Contabilitate de gestiune & control de gestiune*, Ed. Universitară, București, 2008, pp. 259-280
- Călin ,O., Manolescu, M., Țurlea, E., Tudorache, S., Caraiani, C., Man, M, Bălan, I., *Contabilitatea de gestiune*, Ed. Tribuna Economică, București, 2001, pp.105
- Chong V. K., Eggleton I. R. C., Leong M. K. C., *The multiple roles of participative budgeting on job performance*, Advances in Accounting, Vol. 22, 2006, pp 67-95, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- Filip, A., T., Ionașcu, I., Stere, M., *Control de gestiune*, Ed. ASE, București, 2001, pp.136
- Fisher, J., Frederickson, J. R., Pfeffer, S.A., . The effect of information asymmetry of negotiated budgets: An empirical investigation. Accounting, Organization and Society, 27 (January)/2002, pp. 27-43
- Glăvan, M., *Controlul de gestiune și performanța întreprinderii*, Ed. InfoMega, București, 2009, pp. 127
- Hansen, S., Otley, D., Van der Sted, W., *Practice developments in budgeting: an overview and research perspective*, Journal of Management Accounting Research 15/2003, pp. 95-111
- Hansen S.C., Van der Steder W. A., *Multiple facets of budgeting: an exploratory analysis*, Original Research Article Management Accounting Research, Volume 15, Issue 4, December 2004, pp. 415-439, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- <http://www.sciencedirect.com>
- Horngren, T., Ch., Datar, M., S., Foster, G., *Contabilitatea costurilor, o abordare managerială*, ediția a 11-a, traducere, Ed. ARC, Chișinău, 2006, pp.198
- Hope, J., Fraser, R., (a.) Who needs budgets? Harvard Business Review 81 (2), pp. 108-115
- Hope, J., Fraser, R.,(b) Beyond Budgeting: How Managers Can Break Free from the Annual Performance Trap. Harvard Business School Press, Boston, 2003
- Huang Cheng-Li, Chen Mien-Ling, *Relationships among budgetary leadership behavior, managerial budgeting games, and budgetary attitudes: Evidence from Taiwanese corporations*, Original Research Article Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, Vol. 18, Issue 1, 2009, pp. 73-84, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- Ihantola E., *The budgeting climat concept and its application to case organizations' budgeting- an explorative study*, Original Research Article Scandinavian Journal of management, Vol. 22, Issue 2, June 2006, pp 138-168, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- Kilfoyle E., Richardson A.J., *Agency and structure in budgeting: Thesis, antithesis and synthesis*, Original Research Article Critical Perspectives on Accounting, Vol. 22, Issue 2, February 2011, pp. 183-199, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- King R., Clarkson P.M., Wallace S., *Budgeting practices and performance in small healthcare businesses*, Original Research Article Management Accounting Research, Vol.21, Issue 1, March 2010, pp. 40-55, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- Libby T., *The influence of voice and explanation on performance in a participative budgeting setting*, Original Research Article Accounting, Organization and Society, Vol. 24, Issue 2, February 1999, pp.125-137, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- Libby T., Lindsay R.M., *Beyond budgeting or budgeting reconsidered? A survey of North-American budgeting practice*, Management Accounting Research, Vol. 21, Issue 1, March 2010, Pages 56-75, disponibil la <http://www.sciencedirect.com>, accesat la data de 30.03.2012
- Welch, J., Winning. Harper Collins, New York, NY, 2005
- Dicționarul explicativ al limbii române*, disponibil la <http://dex-online.ro/>, accesat la data de 25.04.2012

Considerații privind raportarea financiară interimară

Adriana Claudița GHIMIȘ*, Rodica BĂLĂȘOIU**
& Alexandrina Teodora BORFOAIA***

Abstract

Considerations on Interim Financial Reporting

The IAS 34 "Interim financial reporting" defines the minimum information content of an interim financial report and the accounting recognition and measurement principles that should be applied for the complete or simplified financial reporting drawn for an interim period.

This Standard does not mandate which entities should publish interim financial reports, how frequently, or how soon after the end of an interim period.

These matters should be decided at the level of each country, by national governments, security regulators stock exchange and accountancy bodies.

This standard applies if an entity is required or elects to publish an interim financial report in accordance with the International Financial Reporting Standards.

Key words: *interim period, interim financial report, minimum content of an interim financial report, the form and content of the interim financial reports, materiality, principles of accounting recognition and measurement, estimates*

JEL Classification: M 410

Cuvinte cheie: *perioadă interimară, raport financiar interimar, componentele minime ale unui raport financiar interimar, forma și conținutul situațiilor financiare interimare, prag de semnificație, principii de recunoaștere și evaluare contabilă, estimări*

Introducere

În prezent, mediul economic și social se află într-o continuă evoluție, entitățile fiind supuse unor constrângeri puternice atât din mediul extern, cât și din cel intern. Situațiile financiare interimare sunt un instrument de pilotare și de integrare a funcției contabile în gestiunea entității, fiind, totodată, și un instrument de comunicare internă și externă, destinat creșterii fiabilității informației financiare raportate.

Este cunoscut faptul că informațiile financiare sunt utile dacă sunt raportate în mod frecvent și la momentul oportun. Scopul situațiilor financiare interimare este de a oferi utilizatorilor în timp util informațiile necesare pentru luarea unor decizii economice.

De asemenea, situațiile financiare interimare pot furniza utilizatorilor informații semnificative cu privire la trendul de evoluție a afacerii, la ciclicitatea și caracterul sezonier al unor activități care nu ar putea fi scoase în evidență în cadrul situațiilor financiare întocmite pentru un exercițiu financiar complet.

Pentru a normaliza aceste situații, *International Accounting Standards Board* (IASB) a emis standardul internațional de contabilitate IAS 34 "Raportarea financiară interimară", potrivit căruia un raport financiar interimar conține fie un set complet, fie un set simplificat de situații financiare elaborate pentru o perioadă mai scurtă decât exercițiul financiar complet al unei entități¹.

IAS 34 nu precizează însă ce entități trebuie să publice rapoarte financiare interimare și nici cât de frecvent sau cât

* Drd, auditor intern, Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: claudia.ghimis@mfinante.ro

** Drd, consilier superior, Direcția de Legislație și Reglementări Contabile, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: rodica.balasoiu@mfinante.ro

*** Drd, expert superior, Direcția de Legislație și Reglementări Contabile, Ministerul Finanțelor Publice, e-mail: teodora.borfoaia@mfinante.ro
1 Ristea M., Olimid L., Calu D.A., *Sisteme Contabile Comparate*, Ed. CECCAR, București, 2006, pag 273

de repede după încheierea unei perioade interimare, IASB apreciind că asupra acestor probleme trebuie să se pronunțe guvernele naționale, organele de reglementare a valorilor mobiliare, bursele de valori și alte organisme contabile.

Publicarea unui set de situații financiare interimare poate fi făcută fie din inițiativa unei entități, fie în situația în care respectivei entități i se impune o astfel de raportare în concordanță cu standardele aplicabile.

Metodologia cercetării

Obiectivul acestei cercetări este de a expune unele aspecte și opinii privind întocmirea situațiilor financiare interimare în conformitate cu cerințele IFRS-urilor, dar și de a preciza situația de raportare existentă, în prezent, în țara noastră.

În acest sens, pornind de la prevederile Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, de la opiniile exprimate de doctrinari în lucrări de specialitate pe această temă, autoarele au avut în vedere diseminarea informațiilor teoretice, dar și a unor exemplificări practice privind componentele minimale ale unui raport financiar interimar și momentele temporale surprinse în mod comparativ în cadrul acestor raportări, forma și conținutul situațiilor financiare interimare, principiile de recunoaștere și evaluare contabilă aplicabile situațiilor financiare interimare, modul de abordare a conceptului de prag de semnificație în raportarea interimară, utilizarea estimărilor.

Metodele de cercetare folosite pentru atingerea obiectivelor includ documentarea, analiza, comparația și sinteza.

Obiective și delimitări privind raportarea financiară interimară

Rolul unei raportări financiare interimare fiabile și oportune este de a îmbunătăți abilitatea utilizatorilor de a înțelege capacitatea entității de a genera venituri și fluxuri de trezorerie, precum și condiția financiară și lichiditatea acesteia. Mai mult, se așteaptă ca datele interimare să ofere celor interesați nu numai informații despre instabilitatea și neregularitatea sezonieră, ci și să semnaleze schimbările în modurile de evoluție și tendințele generale ale veniturilor și ale fluxurilor monetare, cât și în fenomenele bilanțiere, cum ar fi lichiditatea.²

IAS 34 prescrie conținutul minimal al unui raport financiar interimar și stabilește principiile de recunoaștere și evaluare pentru situațiile financiare complete sau simplificate întocmite pentru o perioadă interimară, pornind de la definirea noțiunilor de perioadă interimară și raport intermediar, astfel:

- **Perioada interimară** desemnează o perioadă de raportare financiară cu o durată mai mică decât un exercițiu financiar complet;
- **Raportul financiar interimar** reprezintă un raport financiar care conține fie un set complet de situații financiare (întocmite în conformitate

cu IAS 1 "Prezentarea situațiilor financiare"), fie un set de situații financiare simplificate (întocmite în conformitate cu cerințele IAS 34 pentru o perioadă interimară.

În termeni generali, noțiunea de „interimar” desemnează de fapt o perioadă de trecere de la un exercițiu financiar la altul.

Situațiile financiare interimare se referă la perioade de timp mai mici decât un exercițiu financiar, respectiv situații financiare trimestriale (care se referă la o perioadă de 3 luni) și situații financiare semestriale (care acoperă o perioadă de timp egală cu 6 luni).

În conformitate cu prevederile IAS 1, un set complet de situații financiare anuale cuprinde următoarele elemente:

- O situație a poziției financiare la finalul perioadei;
- O situație a rezultatului global pe perioadă;
- O situație a modificărilor capitalurilor proprii pe perioadă;
- O situație a fluxurilor de trezorerie pe perioadă;
- Note cuprinzând un rezumat al politicilor contabile semnificative și alte informații explicative; și
- O situație a poziției financiare de la începutul primei perioade comparative, atunci când entitatea aplică retroactiv o politică contabilă sau face o retratare retroactivă a elementelor din situațiile sale financiare sau atunci când reclasifică elementele din situațiile sale financiare.

Pentru a facilita furnizarea informațiilor în timp util și din considerente ce țin de cost, precum și pentru evitarea repetării

² Răileanu V., Vulpoi M., Pitulice I.C. - Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate „Raportarea financiară interimară” (IAS 34), Ed. CECCAR, București, 2004, pag. 24

unor informații raportate anterior, standardul permite unei entități să furnizeze, dacă dorește, mai puține informații la termenele interimare decât în situațiile sale financiare anuale.

Ca atare, un raport financiar interimar va cuprinde cel puțin situațiile financiare simplificate și notele explicative.

De asemenea, IAS 34 cuprinde cerința ca utilizatorii să fie informați asupra celei mai recente situații financiare a entității, ceea ce conduce la ideea că scopul unui raport financiar interimar este de a actualiza ultimul set complet de situații financiare anuale ale unei entități. În consecință, raportul financiar interimar ar trebui să se concentreze asupra noilor activități, evenimente și circumstanțe care s-au produs de la data publicării ultimului set complet de situații financiare și nu să reia informațiile raportate anterior.

IAS 34 (par. 7) clarifică trei aspecte importante ale raportării financiare interimare:

- IAS 34 nu interzice prezentarea de către o entitate, în cadrul raportului său financiar interimar, a unui set complet de situații financiare întocmit în conformitate cu cerințele prevăzute de IAS 1;
- dacă entitatea apreciază ca fiind necesare, poate să includă în situațiile sale financiare interimare simplificate elemente suplimentare elementelor-rânduri minime sau notelor explicative selectate prevăzute de IAS 34;
- prevederile cu privire la recunoaștere și evaluare se aplică și situațiilor financiare complete aferente unei perioade interimare, iar astfel de situații vor include toate infor-

mațiile a căror prezentare este impusă de IAS 34, precum și cele prevăzute de alte IFRS-uri.

Componente minimale ale unui raport financiar interimar și momentele temporale surprinse în mod comparativ în cadrul acestor raportări

În legătură cu conținutul minimal al unui raport financiar interimar, IAS 34 stabilește elementele pe care acesta trebuie să le includă, respectiv³:

- a) **o situație simplificată a poziției financiare**, care trebuie să cuprindă, în mod comparativ, informațiile existente privind poziția financiară la

sfârșitul perioadei interimare curente și cele de la sfârșitul exercițiului financiar precedent;

- b) **o situație simplificată a rezultatului global**, care trebuie să prezinte rezultatul global aferent perioadei interimare curente și cumulativ pentru exercițiul financiar curent până în prezent, precum și informații comparative privind rezultatul global, aferente perioadelor interimare comparabile (curente și de la începutul exercițiului până în prezent) din exercițiul financiar imediat următor. Această situație simplificată a rezultatului global poate fi prezentată sub una din următoarele forme:

- o situație individuală simplificată;*
- o situație individuală simplificată a veniturilor și cheltuielilor și o situație simplificată a rezultatului global;*

- c) **o situație simplificată a modificărilor capitalurilor proprii**, care trebuie să includă informații cumulative

Exemplu: La data de 30 iunie 2011, entitatea X întocmește situațiile financiare interimare trimestriale, în conformitate cu prevederile IAS 34. Ea va prezenta următoarele situații financiare (simplificate sau complete) în raportul său financiar interimar trimestrial:

Elemente prezentate	Perioada curentă	Perioada comparativă
<i>Situația poziției financiare la</i>	30 iunie 2011	31 decembrie 2010
<i>Situația rezultatului global</i>		
la sfârșitul celor 6 luni	30 iunie 2011	30 iunie 2010
la sfârșitul celor 3 luni	30 iunie 2011	30 iunie 2010
<i>Situația fluxurilor de trezorerie</i>		
la sfârșitul celor 6 luni	30 iunie 2011	30 iunie 2010
<i>Situația modificărilor capitalurilor proprii</i>		
la sfârșitul celor 6 luni	30 iunie 2011	30 iunie 2010

Sursă: Conform IAS 34

³ IFRS 2011 - Standardele Internaționale de Raportare Financiară, Partea A, IAS 34, pag. A862, par.8

aferente exercițiului financiar curent până la zi, precum și informații comparative aferente perioadei comparabile de la începutul exercițiului financiar până în prezent, din exercițiul financiar imediat anterior;

d) o situație simplificată a fluxurilor de trezorerie, care trebuie să cuprindă informații cumulative aferente exercițiului financiar curent până la zi, precum și informații comparative pentru perioada comparabilă de la începutul exercițiului financiar până în prezent, aferente exercițiului financiar precedent;

e) notele explicative selectate.

În cazul în care o entitate prezintă componentele de profit sau pierdere într-o situație individuală a veniturilor și cheltuielilor, atunci informațiile simplificate interimare vor fi evidențiate doar în această situație individuală (exemplul prezentat în pagina 26).

Se pot identifica situații în care activitățile desfășurate de unele entități pot prezenta un puternic caracter sezonier. În aceste situații, entitățile ar trebui să furnizeze informațiile financiare pentru cele 12 luni care se încheie la data de raportare interimară și informațiile comparative pentru perioada precedentă de 12 luni. Astfel, ele sunt încurajate să raporteze informații în plus față de informațiile cerute în mod explicit de IAS 34.

Exemplu: Entitatea X are ca obiect de activitate producția de încălțăminte dame (cizme) pe care o livrează rețelelor de magazine de profil. La data de 31 decembrie, entitatea întocmește situațiile sale financiare trimestriale și constată că vânzările cele mai mari au fost înregistrate în perioada octombrie – noiembrie fiind determinate, în principal, de apropierea sezonului de iarnă. Deci, enti-

tatea desfășoară o activitate care are un puternic caracter sezonier și în raportările sale pot fi considerate utile informațiile financiare aferente celor 12 luni care se încheie la data de raportare interimară, precum și informațiile comparative pentru perioada precedentă de 12 luni.

Forma și conținutul situațiilor financiare interimare

Deoarece scopul unui raport financiar interimar este de a prezenta o actualizare a celor mai recente situații financiare anuale, la datele de închidere a perioadelor interimare sunt acceptate mai puține informații. Măsura în care sunt prezentate informațiile suplimentare într-un raport financiar este lăsată la aprecierea managementului entității.

Ținând cont de faptul că rapoartele financiare au un format diferit de la o țară la alta, în funcție de legislativ, de situația economică și politică și, nu în ultimul rând, de cultura contabilă a fiecărei țări, a fost avută în vedere, în continuare, în primul rând, prezentarea aspectelor privind conținutul raportului interimar conform IFRS-urilor și, în subsidiar, a fost analizat formatul raportului din țara noastră.

Modalitățile de prezentare a formei și conținutului situațiilor financiare interimare sunt dezvoltate de standardul privind raportarea interimară în cadrul paragrafelor 9 - 14.

În situația în care o entitate optează pentru publicarea în cadrul raportului său financiar interimar a unui set complet de situații financiare, atunci forma și conținutul acestora se vor conforma dispozițiilor prevăzute de IAS 1 privind setul complet de situații financiare. În

cazul în care entitatea dorește să publice un format simplificat al situațiilor financiare interimare, se impune ca acele situații simplificate să includă cel puțin toate rubricile și subtotalurile care au fost cuprinse în cele mai recente situații financiare anuale ale sale și în notele explicative aferente, precum și elementele rânduri sau notele suplimentare a căror omitere ar face ca interpretarea informațiilor financiare din situațiile financiare interimare simplificate să conducă la formularea unor concluzii eronate.

Astfel spus, standardul aduce în prim plan **conceptul de prudență** și recomandă respectarea acestuia în anumite cazuri.

Referențialul internațional prevede raportarea rezultatului pe acțiune (atât a celui de bază, cât și a celui diluat) în contul de profit și pierdere interimar, pentru acea perioadă în care entitatea intră sub incidența IAS 33 „Rezultatul pe acțiune”. În situația în care entitatea prezintă componentele de profit sau pierdere într-o situație individuală a veniturilor și cheltuielilor, atunci ea va raporta rezultatul pe acțiune doar în această situație individuală.

Un raport financiar interimar este întocmit pe o bază consolidată dacă cele mai recente situații financiare anuale ale entității au fost situații consolidate.

În concluzie, forma și conținutul situațiilor financiare anuale reprezintă un model pentru întocmirea situațiilor financiare interimare.

Chiar dacă la datele de închidere a perioadelor interimare sunt acceptate mai puține informații, un obiectiv de atins ar fi acela de a avea situații financiare interimare care includ majoritatea, dacă nu totalitatea, posturilor existente în situațiile financiare anuale.

Exemplu: În primul trimestru al anului 2012, entitatea X a înregistrat costuri suplimentare ocazionate de disponibilizarea personalului. Mărirea acestor costuri este semnificativă pentru primul trimestru, dar nu va fi semnificativă la nivelul întregului exercițiu financiar. În setul complet de situații financiare aferent exercițiului financiar anterior nu au fost înregistrate astfel de cheltuieli. Astfel, entitatea caută soluții cu privire la prezentarea costurilor ocazionate de disponibilizarea personalului. În această situație, entitatea trebuie să includă în situația rezultatului global un element rând suplimentar pentru costurile ocazionate de disponibilizarea personalului care trebuie să fie explicate în așa fel încât fiecare utilizator al raportului financiar interimar să poată înțelege în mod corespunzător evenimentul care a avut loc. În rapoartele financiare interimare trebuie să fie prezentate elementele semnificative care sunt relevante pentru înțelegerea rezultatelor interimare. Entitatea trebuie să includă elemente-rând separate pentru acele informații care nu au fost prezentate în setul complet de situații financiare anterioare⁴.

Informații care trebuie prezentate în situațiile financiare interimare

Un element esențial în înțelegerea activității unei entități, dar și a schimbărilor care intervin în decursul unei perioade îl reprezintă notele la situațiile financiare.

Aceste note sunt și trebuie lăsate la alegerea managementului entității care, pe baza utilizării raționamentului profesional, poate să ia cele mai bune decizii. Notele la situațiile financiare interimare pot constitui un sprijin real pentru entitate, atunci când aceasta va întocmi rapoartele financiare anuale.

Conform IAS 34, în conținutul situațiilor financiare interimare, o entitate trebuie să includă și explicarea evenimentelor și tranzacțiilor semnificative pentru înțelegerea modificărilor survenite în poziția financiară și performanța entității de la finalul ultimei perioade anuale de raportare. Lista raportărilor minime ce trebuie să însoțească notele la situațiile financiare interimare cuprinde:

- o declarație potrivit căreia politicile contabile au fost aplicate consecvent sau o descriere a modificărilor ulterioare survenite;
- comentarii explicative cu privire la periodicitatea și ciclicitatea operațiilor interimare;
- natura și valoarea elementelor care afectează activele, datoriile, capitalurile proprii, venitul net sau fluxurile de trezorerie și care sunt neobișnuite din cauza naturii, mărimii sau incidenței lor;
- natura și valoarea modificărilor survenite în estimările valorilor raportate în perioadele interimare anterioare exercițiului financiar curent sau modificările survenite în estimările valorilor raportate în exercițiul financiar anterior;
- emisiuni, răscumpărări și rambursări de datorii și acțiuni;
- dividendele plătite (agregat sau pe acțiune) distinct pentru acțiunile ordinare și pentru alte acțiuni;

- anumite informații pe segmente (prezentarea informațiilor pe segmente este prevăzută în raportul financiar interimar al unei entități doar dacă IFRS 8 „*Segmente de activitate*” prevede ca entitatea să prezinte informații pe segmente în cadrul situațiilor sale financiare anuale).

Principii de recunoaștere și evaluare contabilă a situațiilor financiare interimare

La întocmirea și prezentarea situațiilor financiare interimare, o entitate trebuie să aplice aceleași politici contabile ca și cele utilizate în cadrul situațiilor sale financiare anuale, excepție făcând modificările survenite în politicile contabile după data celor mai recente situații financiare anuale care trebuie să se reflecte în următoarele situații financiare anuale.

De asemenea, frecvența de raportare a entității (anual, semestrial sau trimestrial) nu trebuie să afecteze evaluarea rezultatelor sale anuale. Mai mult, evaluările pentru raportarea interimară trebuie efectuate pe baza datelor actualizate până la data respectivă.

În cadrul politicilor contabile apar anumite probleme specifice de evaluare. Unele dintre acestea se referă la simpla recunoaștere a limitărilor unor anumite tehnici de evaluare și recunoașterea faptului că aplicarea acelor definiții la date interimare ar putea necesita interpretări diferite de cele utile pentru raportările anuale.

⁴ Rapcencu C., articol disponibil la adresa <http://www.oconomica.uab.ro/upload/lucrari/820061/29.pdf>

O importanță deosebită în cadrul situațiilor financiare interimare o reprezintă recunoașterea elementelor, pentru că antrenează o serie de concepte generale de recunoaștere.

Cadrul general pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare definește recunoașterea ca fiind procesul includerii în bilanț sau în situația veniturilor și cheltuielilor a unui element care corespunde definiției unui post și care îndeplinește criteriile de evaluare.

Definițiile activelor, datoriilor, veniturilor și cheltuielilor sunt fundamentale pentru recunoaștere atât la finalul perioadei de raportare financiară anuală, cât și la finalul perioadei de raportare financiară interimară. De exemplu, în cazul activelor, se aplică aceleași teste privind beneficiile economice viitoare atât la datele interimare, cât și la sfârșitul exercițiului financiar, în schimb, costurile care nu au fost capitalizate la sfârșitul anului, neîndeplinind condițiile prevăzute, nu vor fi recunoscute nici la date interimare.

În ceea ce privește principiile de recunoașterea a activelor, datoriilor, veniturilor și cheltuielilor pentru perioadele interimare, acestea sunt identice cu cele utilizate în cadrul situațiilor financiare anuale. Exemplu: cheltuiala cu impozitul pe profit este recunoscută în fiecare perioadă interimară pe baza celei mai bune estimări a ratei medii ponderate anuale a impozitului pe profit preconizate pentru întregul exercițiu financiar. Atunci când se modifică estimarea ratei anuale a impozitului pe profit, sumele angajate pentru cheltuiala cu impozitul pe profit dintr-o perioadă financiară interimară pot fi ajustate într-o perioadă financiară interimară ulterioară din același exercițiu financiar.

Veniturile dobândite sezonier, ciclic sau ocazional pe parcursul unui exer-

cițiu financiar nu trebuie anticipate sau amânate la data unei raportări interimare, dacă anticiparea sau amânarea lor nu ar fi oportună la sfârșitul exercițiului financiar al entității. În această categorie se includ veniturile din dividende, redevențele și subvențiile guvernamentale. În plus, unele entități obțin în mod constant mai multe venituri în anumite perioade interimare decât în altele, situație determinată de influența factorilor sezonieri.

Aceste tipuri de venituri sezoniere (exemplu: veniturile comercianților en-detail sau cu amănuntul) sunt recunoscute în momentul în care apar.

Exemplu: Entitatea X își desfășoară activitatea în domeniul construcției de imobile și face parte din categoria entităților cotate pe piața de capital. Ea întocmește și prezintă situațiile financiare în conformitate cu IAS 34. Datorită caracterului sezonier al activității desfășurate, cea mai mare parte a veniturilor acestei entități este obținută în trimestrele II și III ale anului (în perioada verii). Statisticile arată că evoluția procentuală a veniturilor entității se prezintă astfel:

- trimestrul 1: 5%
- trimestrul 2: 50%
- trimestrul 3: 35%
- trimestrul 4: 10%.

Având în vedere faptul că majoritatea profitului entității este obținut în trimestrele 2 și 3, echipa de management analizează modul de publicare a raportului financiar interimar aferent trimestrului 1. Astfel, veniturile totale obținute pe trimestrul 1 au fost în valoare de 215.000 euro, iar veniturile anuale preconizate sunt estimate la 1.000.000 euro. Conducerea entității ar vrea să raporteze 20% din venitul anual proiectat în raportul

financiar interimar, respectiv suma de 200.000 euro (20% x 1.000.000 euro = 200.000 euro).

Conform precizărilor par. 37 din IAS 34, aceste venituri vor fi recunoscute atunci când se produc, anticiparea sau amânarea lor până în momentul întocmirii situațiilor financiare anuale nefiind adecvată. În concluzie, entitatea nu va amâna raportarea sumei de 15.000 euro (215.000 euro - 200.000 euro), ci va raporta cei 215.000 euro realizați în trimestrul 1.

Costurile suportate în mod inegal pe durata exercițiului financiar trebuie

să fie anticipate sau eşalonate pentru raportarea interimară dacă și numai dacă este de asemenea oportună anticiparea sau amânarea acelui tip de costuri la sfârșitul exercițiului financiar. În „Bază pentru concluzii” la IAS 34, Anexa B sunt prezentate câteva exemple semnificative în acest sens: impozitele pe salarii și contribuțiile la sistemul de asigurări care revin angajatorului; întrețineri și reparații importante planificate periodic sau revizii generale; provizioane; prime de sfârșit de an; plăți contingente de leasing; imobilizări necorporale; pensii; vacanțe, concedii și alte absențe pe termen scurt compensate; alte costuri planificate, dar care apar în mod neregulat; evaluarea cheltuielii interimare cu impozitul pe profit; diferențe între exercițiul financiar și anul fiscal; credite fiscale; reportarea pierderii fiscale și a creditului fiscal în trecut și în viitor; modificări contractuale sau anticipate ale prețului de cumpărare; depreciere și amortizare; stocuri; valoarea realizabilă netă a stocurilor; abaterile de la costul de producție pe perioada interimară; câștigurile sau pierderile din diferențe de curs valutar; raportările financiare interimare în cazul economiilor hiperinflaționiste și deprecierea activelor.

Pragul de semnificație al informațiilor în situațiile financiare interimare

Deși este destul de greu de definit, principiul pragului de semnificație reprezintă unul dintre cele mai importante concepte cu aplicabilitate în raportarea financiară. Astfel, atunci când trebuie să ia o decizie asupra modului de recunoaștere, evaluare și clasificare sau prezentare a elementelor, în vederea raportării financiare interimare, entitatea va evalua **pragul de semnificație** în funcție de datele financiare aferente perioadei interimare, bazându-se pe estimări într-o măsură mai mare decât în cazul evaluărilor din conținutul situațiilor financiare anuale. IAS 1 și IAS 8 definesc un element ca fiind semnificativ atunci când omiterea sau declararea sa eronată ar putea influența deciziile economice ale utilizatorilor situațiilor financiare. IAS 1 solicită prezentarea separată a elementelor semnificative, iar IAS 8 prevede ca modificările estimărilor contabile, erorile și modificările politicilor contabile să fie ilustrate separat.

Deși cele două standarde impun respectarea unor reguli în ceea ce privește evidențierea unui element considerat semnificativ, totuși, niciunul dintre ele nu oferă îndrumări cantitative referitoare la modul de determinare a pragului de semnificație, acesta fiind lăsat la latitudinea responsabililor cu raportarea financiară.

În esență, evaluarea pragului de semnificație impune întotdeauna utilizarea raționamentului profesional al practicianului responsabil. Obiectivul prioritar este acela de a asigura întocmirea unui

raport financiar interimar care să cuprindă toate informațiile relevante pentru înțelegerea poziției financiare și a performanței entității pe durata perioadei interimare. Deci, estimarea pragului de semnificație trebuie să fie făcută pornind de la ideea că perioada interimară este o perioadă distinctă și nu trebuie să țină cont doar de situațiile financiare pentru exercițiul financiar curent până la zi sau de situațiile financiare estimate pentru întregul an.

Exemplu: *Entitatea X, specializată în domeniul imobiliar, a înregistrat venituri brute de 6 milioane de dolari în primul trimestru fiscal, iar până la sfârșitul anului preconizează că aceste venituri se vor ridica la suma de 25 milioane de dolari. De regulă, pragul de semnificație se stabilește la nivelul de 5% din veniturile brute. Dacă în primul trimestru fiscal venitul din redevențe, locații de gestiune și chirii este de 500.000 de dolari, acesta trebuie evidențiat distinct în situațiile financiare trimestriale, deoarece depășește pragul de semnificație de 5%. Deci, în cazul în care nu mai există și alte operațiuni privind redevențele, locațiile de gestiune și chiriile de înregistrat în bilanțul anual, prezentarea separată în situațiile financiare de la sfârșitul anului poate fi omisă, deoarece suma de 500.000 de dolari nu este semnificativă în contextul unor venituri de 25 milioane de dolari.*

Utilizarea estimărilor în situațiile financiare interimare

La întocmirea unui raport financiar interimar, o entitate trebuie să respecte anumite proceduri de evaluare. Aceste

proceduri de evaluare trebuie astfel concepute încât să ofere asigurarea că informațiile rezultate sunt fiabile și că toate informațiile financiare semnificative care sunt relevante pentru înțelegerea poziției financiare sau a performanței entității sunt prezentate în mod corespunzător.

În „Bază pentru concluzii” la IAS 34, Anexa C sunt prezentate 9 exemple de aplicare și utilizare a estimărilor pentru diverse categorii de elemente, respectiv: *stocuri, clasificarea activelor și datoriilor drept curente și pe termen lung, provizioane, pensii, impozitul pe profit, contingențe, reevaluări și contabilizarea valorii juste, reconcilierea soldurilor intersocietăți și sectoare de activitate specializate.*

De exemplu, așa cum se arată în Anexa C din „Bază pentru concluzii”, proceduri ca inventarierea și evaluarea completă a stocurilor care se efectuează, de regulă, la sfârșitul unui exercițiu financiar s-ar putea să nu fie necesare la termenele de raportare interimară. În schimb, la aceste date se pot efectua estimări luând ca reper marja vânzărilor aferentă stocurilor.

Un alt exemplu îl reprezintă utilizarea estimărilor în cazul pensiilor. Astfel, conform IAS 19 „Beneficiile angajaților”, entitatea trebuie să stabilească la sfârșitul fiecărei perioade de raportare valoarea actualizată a obligațiilor privind beneficiile determinate și valoarea de piață a activelor planului. În acest sens, ea va apela la actuari calificați pentru evaluarea acestor obligații.

Comparativ, pentru raportarea financiară interimară, evaluarea acestor obligații se poate obține cel mai adesea numai prin extrapolarea ultimelor evaluări actuariale.

Raportarea financiară interimară în România

În ceea ce privește **situația din România**, pentru raportarea la 30 iunie, normalizatorul român emite în fiecare an o reglementare specială pentru a stabili forma și condițiile în care trebuie întocmite și depuse la unitățile teritoriale ale Ministerului Finanțelor Publice raportările financiare interimare, reglementare care o abrogă pe cea anterioară. Sistemul de raportare contabilă la 30 iunie este aplicabil persoanelor care aplică Reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene, scopul raportărilor fiind de a asigura informațiile destinate sistemului instituțional al statului.

Ca atare, reglementarea națională nu este emisă în accepțiunea IFRS-urilor, iar raportările astfel reglementate nu reprezintă raportări interimare în accepțiunea IAS 34.

Cea mai recentă reglementare privind raportările financiare interimare este O.M.F.P. nr. 2.234/07.07.2011⁵ care prevede că entitățile ce aplică reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene, parte componentă a Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, aprobate prin Ordinul nr. 3.055/2009⁶, și care în exercițiul financiar precedent au înregistrat o cifră de afaceri peste echivalentul în lei al sumei de 35.000 euro au obligația de a întocmi și depune raportări contabile la 30 iunie 2011, la unitățile teritoriale ale

Ministerului Finanțelor Publice. Potrivit aceleiași reglementări, entitățile reglementate și supravegheate de instituțiile cu atribuții de reglementare în domeniul contabilității (BNR, CSA, CNVM, CSSPP) întocmesc și depun la unitățile teritoriale ale Ministerului Finanțelor Publice raportări financiare în formatul și la termenele prevăzute în reglementările contabile elaborate de BNR, CSA, CNVM, CSSPP.

O dată cu această reglementare, au fost exceptate de la obligația depunerii raportărilor interimare entitățile mici.

Cuquantumul criteriului de mărime este același cu cel introdus în ultima modificare și completare a Legii contabilității nr. 82/1991 prin O.U.G. nr. 37/2001 referitor la entitățile care pot opta pentru un sistem simplificat de contabilitate, prevederi în baza cărora a fost emis O.M.F.P. nr. 2239/2011 pentru aprobarea sistemului simplificat de contabilitate. Atât prin introducerea posibilității ca entitățile mici să poată opta pentru sistemul simplificat de contabilitate, cât și prin exceptarea acestora de la obligația întocmirii raportărilor interimare, normalizatorul român se aliniază cerințelor Uniunii Europene de reducere a sarcinii administrative a entităților raportoare, cerințe recent consolidate prin adoptarea Directivei 2012/6/UE de modificare a Directivei 78/660/CE prin care se acordă o serie de derogări microentităților.

În componența raportărilor la 30.06.2011 figurează:

- **situația activelor, datoriilor și capitalurilor proprii** care prezintă, în formă sintetică, elementele de natura activelor, datoriilor și capitalurilor

proprii grupate după natură și lichiditate, respectiv după natură și eligibilitate. Această situație se întocmește pe baza bilanței de verificare a conturilor sintetice la data de 30 iunie 2011;

- **contul de profit și pierdere** care cuprinde cifra de afaceri, veniturile realizate și cheltuielile efectuate, precum și rezultatele financiare obținute (profit sau pierdere) preluate din conturile de venituri și cheltuieli cuprinse în bilanța de verificare la 30 iunie 2011;
- **datele informative.**

Raportările contabile întocmite la 30 iunie 2011 sunt semnate de către persoanele în drept, dar și de administratorul sau persoana care are obligația gestionării entității.

Remarcăm faptul că forma aleasă de cadrul legislativ național pentru raportarea financiară interimară este una restrânsă, care urmărește de fapt mai mult interesele fiscale ale reglementatorului și într-o mai mică măsură interesele utilizatorilor.

Făcând o comparație între componentele situațiilor financiare interimare prevăzute de IAS 34 și prevederile referințialului național, observăm că raportarea financiară din România nu include în setul de situații și o situație a fluxurilor de trezorerie și nici o situație a modificărilor capitalurilor proprii. Apreciem că această deosebire este determinată de faptul că reglementările contabile naționale au fost elaborate, așa cum am menționat anterior, în conformitate cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene⁷, care, până în

5 Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 2.234/29.06.2011 pentru aprobarea Sistemului de raportare contabilă la 30 iunie 2011 a operatorilor economici, publicat în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 483 din 07.07.2011

6 Ordinul ministrului finanțelor publice nr. 3.055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 766 bis din 10.11.2009, Cap. 2, Secțiunea 2, art. 23

prezent, nu au preluat noile concepte dezvoltate în IFRS - uri.

Norma contabilă națională pentru întocmirea și prezentarea situațiilor financiare lasă deschisă problema lucrărilor de închidere a perioadei contabile de raportare⁸. În raportarea financiară interimară actuală a entităților românești în accepțiunea IFRS-urilor și IAS 34, poate fi reținută libertatea întocmirii și prezentării semestriale și trimestriale a situațiilor financiare interimare de către societățile comerciale ale căror valori mobiliare la data bilanțului sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată (așa cum este definită de legislația în vigoare privind piața de capital) și care au obligația să aplice IFRS la întocmirea situațiilor financiare consolidate, precum și de către societățile mai sus numite care au optat să aplice IFRS la întocmirea situațiilor financiare individuale atât pentru propriile scopuri previzionale, cât și în relația cu instituția care le supraveghează.

Formula – set complet sau simplificat de situații financiare interimare – este o problemă de raționament profesional și prag de semnificație în raport de referențialul contabil normativ (IFRS-uri sau Directive contabile europene), rezolvabilă de conducerea entităților.

Concluzii

Scopul și finalitatea raportărilor financiare interimare este de a-i ajuta pe utilizatorii situațiilor financiare să înțeleagă mai bine performanța obținută de entitate și să poată face previziuni asupra fluxului de numerar din perioada următoare. În general, pentru a-și dovedi eficiența, informația interimară trebuie să fie furnizată într-o perioadă de

timp mai scurtă decât în cazul rapoartelor anuale. Raportarea financiară interimară impune spre reflectare privind informația comparativă. De exemplu, așa cum se prevede în IAS 34, în cazul raportării semestriale la 30 iunie 20X1, informația comparativă pentru poziția financiară este prezentată la 30 iunie 20X1 și la 31 decembrie 20X0, pentru celelalte componente la 30 iunie 20X1 și 30 iunie 20X0.

Pentru a-și îmbunătăți performanțele, entitatea trebuie să reacționeze în vederea creșterii calității informațiilor financiare furnizate prin raportarea financiară interimară și să conștientizeze importanța acestor informații pentru utilizatori. În practică se constată tendința

de a minimiza importanța raportării financiare interimare, mai ales din partea celor care contribuie la întocmirea acesteia, chiar dacă piețele financiare relevă un interes crescut din partea utilizatorilor. În deciziile privind raportarea interimară semestrială sau trimestrială nu pot fi pierdute din vedere următoarele aspecte:

- constrângerile care țin de cost asupra calității informațiilor furnizate de raportările financiare interimare;
- în ce măsură poate fi evaluată reprezentarea exactă;
- adoptarea valorii juste ar putea îmbunătăți raportarea financiară interimară.

Bibliografie

- Feleagă N., Feleagă L., *Politici și opțiuni contabile*, Editura Infomega, București, 2008
- Răileanu V., Vulpoi M., Pitulice I.C., *Ghid pentru înțelegerea și aplicarea Standardelor Internaționale de Contabilitate (IAS 34 „Raportarea financiară interimară”)*, Editura CECCAR, București, 2004
- Ristea M., *Bază și alternativ în contabilitatea întreprinderii*, Editura Tribuna Economică, București, 2003
- Rapcencu C., *Oportunitatea raportării financiare interimare*, accesabil la adresa <http://www.oconomica.uab.ro/upload/lucrari/820061/29.pdf>
- Ristea M., Olimid L., Calu D. A. (coordonatori), *Sisteme Contabile Comparate*, Editura CECCAR, București, 2006
- CECCAR, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară la 1 ianuarie 2011*, Editura CECCAR, București, 2011
- O.M.F.P. nr. 3.055/2009, pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, cu modificările și completările ulterioare, M.O. nr. 766 bis din 10 noiembrie 2009
- O.M.F.P. nr. 2.234/29.06.2011 pentru aprobarea Sistemului de raportare contabilă la 30 iunie 2011 a operatorilor economici, M.O. nr. 483 din 7 iulie 2011
- O.M.F.P. nr. 2239/2011 pentru aprobarea sistemului simplificat de contabilitate, M.O. nr. 522 bis din 25 iulie 2011
- O.U.G. nr. 37/2011 pentru modificarea și completarea Legii contabilității nr. 82/1991 și pentru modificarea altor acte normative incidente, M.O. nr. 285 din 22 aprilie 2011
- Parlamentul European și Consiliul, Directiva 2012/6/UE de modificare a Directivei 78/660/CE a Consiliului privind conturile anuale ale anumitor forme de societăți comerciale în ceea ce privește microentitățile, J.O. al U.E. nr. L 81/3 din 21.03.2012
- www.iasplus.com
- www.iasb.org.uk

7 Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene 78/660/EEC privind conturile anuale ale anumitor tipuri de societăți comerciale .

8 Ristea M, Bază și alternativ în contabilitatea întreprinderii, Ed. Tribuna Economică, București, 2003, pag. 323

Opinia persoanelor certificate să evalueze impactul de mediu privind responsabilitatea de mediu și auditul de mediu în România*

Ionel-Alin IENCIU**

Abstract

The Opinion of the Persons Certified to Evaluate Environmental Impact Regarding Environmental Responsibility and Environmental Audit in Romania

The increase of voluntary environmental reporting within entities from developed countries has raised questions concerning the certification of the information contained in these reports. In response to these problems, environmental audit becomes increasingly more accepted in various industries. The main objective of this study is to reflect how people certified to prepare studies on environmental impact assessment see social responsibility within Romanian entities and to analyze their opinion regarding environment audit in Romania. The author concludes a weak involvement of the financial auditors from Romania in conducting environment audits, the people certified to prepare studies on environmental impact assessment considering that engineers are the most entitled in achieving environmental audit as a result of the technical knowledge they possess. However, the author believes that the involvement of the financial auditors along with engineers, physicists, biologists, ecologists and other professionals in carrying out environmental audits would be a great benefit especially when auditing financial information regarding environmental impact, such as environmental costs, environmental provisions and contingent liabilities.

Key words: *environmental audit, certified persons, financial auditors, environmental information, Romania*

JEL Classification: *M 49*

Cuvinte cheie: *audit de mediu, evaluatori, auditori financiari, aspecte de mediu, România*

1. Introducere

Creșterea numărului raportărilor voluntare de mediu în cadrul entităților din țările dezvoltate, precum și cerințele legale de raportare a unor aspecte de mediu în numeroase țări europene (Danemarca, Olanda, Norvegia, Suedia etc.) și nu numai (S.U.A., Canada, Australia etc.) a ridicat probleme privind certificarea informațiilor cuprinse în cadrul acestor rapoarte. Ca un răspuns la aceste probleme apare *auditul de mediu*, care devine astfel din ce în ce mai acceptat în diverse sectoare de activitate, deoarece cel mai mare beneficiu al acestuia este reducerea gradului de risc al riscului de mediu al entității (Stanwick și Stanwick 2001).

Auditul de mediu este privit astfel ca un instrument de sprijinire a sistemului de protecție a mediului sau a sistemului de management al mediului. Acesta include considerații cu privire la emisiile și apele uzate și consecințele lor asupra mediului, gestiunea surselor de energie, a materiilor prime, gestiunea producției, gestiunea deșeurilor, siguranța externă, informarea, educarea și implicarea angajaților în gestiunea mediului,

* Prezenta lucrare este parte integrantă a proiectului de cercetare POSDRU/89/1.5/S/59184 "Performanță și excelență în cercetarea postdoctorală în domeniul științelor economice din România", Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca fiind partener în cadrul proiectului.

** Asist.univ.dr., cercetător, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, e-mail: alin.ienciu@econ.ubbcluj.ro

raportarea și prezentarea externă a informațiilor, precum și îndrumarea din partea coordonatorilor de mediu (De Moor și De Beelde, 2005).

Pentru a reflecta rolul auditului de mediu specificăm faptul că, acesta este îndeplinit atât de auditorii interni, cât și de cei externi, care sunt interesați de aceleași zone de activitate ale unei entități, respectiv de evaluarea modului de gestionare a impactului entității asupra mediului (Dittenhofer, 1995):

- **auditul intern de mediu**, ca parte a structurii de gestiune și control intern, este interesat de revizuirea conformității cu reglementările și statutul organizației. Auditorul intern este interesat de sistemele de control implementate, care asigură eficiența operațiunilor de mediu, asigură faptul că gestiunea deșeurilor este adecvată și că deciziile referitoare la aspectele de mediu sunt bazate pe informații concrete. Auditul intern (Robbins, 1991) are doi clienți principali: organizația în cauză, care își va îmbunătăți funcțiile ca urmare a rezultatelor procesului de audit și managementul, care are nevoie de informații asupra activităților de care este responsabil;
- **auditul extern de mediu** este în principal interesat de asigurarea faptului că rapoartele de mediu evidențiază o imagine fidelă. Auditorii externi trebuie să fie familiarizați cu aspectele mediului, în ceea ce privește analiza activelor și a datoriilor, pentru a determina: dacă evaluarea este corectă, dacă valoarea contabilă a activelor nu a fost redusă din pricina contaminării și dacă extinderea și capitalizarea costurilor de remediere au fost înregistrate în

mod adecvat. Auditorii externi vor determina de asemenea dacă rapoartele financiare și de mediu evidențiază responsabilitățile entității. Aici auditorii trebuie, fie ei înșiși, fie împreună cu experții de mediu, să determine dacă organizația respectă legile guvernamentale în ceea ce privește emisia de poluanți, natura contaminării și a deșeurilor și a detoxificării activelor contaminate anterior.

Din cauza lipsei unor criterii general stabilite, precum și a complexității utilizatorilor de informații de mediu, ceea ce creează o multitudine de obiective și scopuri ale raportului, auditarea unui raport de mediu, respectiv auditarea unui raport sustenabil este un proces mult mai dificil în comparație cu auditarea situațiilor financiare, ceea ce face ca profesia contabilă să nu se implice în efectuarea unui astfel de audit.

2. Metodologia cercetării

Obiectivul principal al acestui studiu îl reprezintă reflectarea modului în care persoanele atestate să elaboreze studii de evaluare a impactului asupra mediului și bilanțuri de mediu privesc responsabilitatea socială a entităților din România, respectiv opinia lor privind exercitarea auditului de mediu în România. Studiul se înscrie în cadrul cercetărilor constructive, pozitive, utilizând ca metode de cercetare chestionarul, analiza descriptivă, respectiv analiza comparativă a diferitelor abordări și concepții.

Chestionarul a fost trimis persoanelor fizice și juridice atestate de Ministerul

Mediului și Dezvoltării Durabile să elaboreze studii de evaluare a impactului asupra mediului (EIM) și bilanțuri de mediu (BM). Aceste atestate pentru realizarea unor astfel de evaluări se obțin periodic prin concurs și sunt valabile doi ani¹. Astfel, din totalul de 345 de evaluatori atestați, selectați și chestionați prin email, am primit răspuns de la 23, care reprezintă aproximativ 7%, ceea ce este, după părerea noastră, un procent acceptabil din punct de vedere statistic. Chestionarul a fost trimis în perioada 29 iulie – 15 august 2009.

3. Analiza literaturii de specialitate privind realizarea auditului de mediu

Literatura de specialitate demonstrează faptul că existența unor echipe multidisciplinare este importantă pentru auditul de mediu (Dixon et al., 2004). Potrivit lui Stanwick și Stanwick (2001) componența echipelor de audit depinde de întinderea și complexitatea auditului de mediu, fiind compusă atât din auditori externi, cât și din auditori interni ai entității. Potrivit lui Solomon (2000), stakeholderii interesați preferă un auditor independent, extern în timp ce entitățile preferă acordarea responsabilității echipei manageriale, respectiv unui auditor intern. Deși în auditul de mediu pot fi implicați atât auditorii externi, cât și cei interni (Medley 1997), există o cerere mai mare pentru auditorii externi. Implicarea mai mare a auditorilor externi față de cei interni pare a fi legată de aspectele tehnice ale acestui tip de audit. Cel mai puternic argument pentru

¹ În conformitate cu prevederile ordinului MAPAM 978/2003, modificat și completat cu ordinul MMGA 97/2004, valabilitatea atestatului este de 2 ani de la data emiterii

intervenția auditorilor externi ar trebui să fie etica reprezentată de obiectivitate și independență. Gray (2001) consideră independența, integritatea și raționamentul profesional ca fiind atribute cheie ale auditorilor și contabililor externi. Incluziunea standardelor de etică a auditorilor externi în auditul de mediu și în procesul de raportare este în mod cert un lucru bun, care poate ajuta la rezolvarea uneia dintre marile probleme ale raportării de mediu. De cele mai multe ori, stakeholderii nu au încredere în procesul de raportare a aspectelor de mediu, din cauza existenței îndoielilor legate de credibilitatea rapoartelor.

Dacă o entitate apelează doar la angajații interni sau la consultanții externi în elaborarea raportului de mediu este puțin probabil ca această neîncredere să dispară. Implicarea unei firme de audit cu reputație, care să „semneze” raportul de mediu poate întări încrederea în raport. Cu toate acestea, implicarea efectivă a auditorilor externi în auditul de mediu pare a fi destul de limitată, din cauza naturii nereglementate a auditului de mediu (De Moor și De Beelde, 2005).

Datorită tradiției lor și a reglementărilor de responsabilitate profesională, contabilii și auditorii independenți par a fi înclinați să opereze în domenii în care este elaborat un cadru general al principiilor și standardelor. Un cadru general obligatoriu pentru auditul de mediu nu a fost elaborat până în acest moment și este foarte posibilă existența reticenței contabililor și auditorilor independenți de a intra într-un domeniu în care riscul profesional nu poate fi bine estimat. Collison (1996) a oferit un argument foarte puternic pentru care auditorii sunt mai puțin interesați de implicarea în domeniul auditului de mediu. Auditul este în esență procesul de comparare a dovezilor pentru a susține conformitatea cu criteriile stabilite, dar,

potrivit lui Collison (1996), nu există criterii stabilite în domeniul ecologic.

Auditorii interni pot juca un rol important în auditul de mediu (Taylor et al., 2001). Existența auditului intern poate fi justificată și de nivelul amenziilor pe care entitatea le poate suporta. Acesta stimulează entitatea să întreprindă auditul prin surse proprii (Pfaff și Sanchirico, 2000).

Contribuțiile contabilului sau ale auditorului independent ar putea ajuta entitatea să înțeleagă datoriile de mediu potențiale și reglementările; explicarea beneficiilor unui eco-audit, poate ajuta entitatea în planificarea unui eco-audit sau în evaluarea economică a propunerilor legate de mediu. Tendința auditului de mediu care a făcut posibilă apariția în scenă a contabililor și auditorilor externi nu a fost agreată de către toți participanții, deoarece aceștia nu se axează pe impactul unei entități asupra mediului, ci pun accentul mai mult pe sisteme care evaluează și raportează impactul. Influența în creștere a contabililor și auditorilor reduce influența inginerilor și oamenilor de știință, care deseori sunt mai puțin familiari cu sistemele informaționale elaborate decât sunt cu controlarea ieșirilor de emisii toxice și altele asemănătoare.

Există diferențe geografice în ceea ce privește implicarea contabilului/auditorului, care sunt în mod evident explicate prin intermediul reglementărilor naționale. Într-un studiu al lui Lodhia (2003), contabilii angajați ai firmelor de contabilitate acreditate din Fiji au afirmat că entitățile în care activează nu sunt implicate în auditarea de mediu din cauza lipsei cererii. În același timp, au recunoscut că partenerii lor externi exercită anumite tipuri de audit de mediu. Rolul auditorilor financiari externi în auditul de mediu și contribuția lor la acesta au fost cercetate cu prepon-

derență în Noua Zeelandă (2004). Deși aceștia recunosc potențialul profesiei de audit de a se dezvolta în acest domeniu, ei menționează că auditorii financiari din Noua Zeelandă neglijează această posibilitate. Auditorii din Noua Zeelandă se implicau în auditul de mediu doar ca rezultat al presiunilor exercitate de către terțe părți, de exemplu, clienții, în loc să exploateze proactiv această nișă de piață. Cu toate acestea, ei au constatat că numărul auditorilor implicați în auditul de mediu este în creștere. Auditorii tradiționali nu aveau cunoștințe în ceea ce privește problemele de mediu, iar cei care s-au implicat în auditul de mediu au format echipe multidisciplinare, pentru a combina cunoștințele mai multor persoane. Nyquist (2003) a prezentat practicile auditului de mediu în țările nordice, precum Suedia, Norvegia și Danemarca. În toate cele trei țări reglementările naționale prevăd faptul că entitățile trebuie să raporteze informații de mediu. Cu toate acestea, doar în Suedia legislația impune auditarea informației raportate (Nyquist 2003, p. 22).

Caracteristicile considerate importante atât pentru auditorii externi, cât și pentru cei interni sunt menționate și în cazul auditorilor de mediu. ISO 14001 recunoaște trei nivele diferite ale auditorilor de mediu (Wilson, 1998). Primul nivel este cel al auditorilor cu puțină experiență sau fără experiență în ceea ce privește sistemele de management de mediu, nivelul doi este pentru auditorii membri ai unei echipe de audit, iar nivelul trei este rezervat auditorilor care gestionează activitatea de audit și manageriază ceilalți membri ai echipei de audit. Pentru fiecare nivel există un grad adecvat de experiență, pregătire și educație, iar aspectele etice includ obiectivitate și independență.

În concluzie, doar o mică parte a contabililor sunt implicați efectiv în auditul

de mediu ca urmare a reticenței acestora privind incertitudinea rezultată din lipsa unui cadru general obligatoriu. Profesia de auditor este una foarte complexă, iar reglementările obligațiilor profesionale determină auditorii să evite domeniile în care experiența lor poate fi folositoare, dar în care nu sunt clare standardele după care va fi evaluată performanța lor. Aceasta ar explica, de asemenea, de ce organismele profesionale pun atât de mult accent în publicațiile lor pe dezvoltarea cadrelor generale și a standardelor. Deoarece un audit de mediu necesită tipuri diferite de abilități, cea mai rațională modalitate de organizare a acestui tip de audit pare a fi munca în echipă, prin implicarea auditorilor, contabililor, inginerilor sau a altor experți privind aspectele de mediu.

După ce am prezentat rolul profesiei contabile în efectuarea auditului de mediu, la nivel internațional, vom descrie în continuare implicarea în realizarea auditului de mediu a persoanelor fizice și juridice atestate de Ministerul Mediului și Dezvoltării Durabile din România să elaboreze studii de evaluare a impactului asupra mediului (EIM) și bilanțuri de mediu (BM).

4. Opinia persoanelor atestate să elaboreze studii de evaluare a impactului asupra mediului (EIM) și bilanțuri de mediu (BM) privind responsabilitatea de mediu a entităților din România

În ceea ce privește opinia persoanelor atestate să elaboreze studii de evaluare

a impactului asupra mediului și bilanțuri de mediu privind efectuarea auditului de mediu în România au fost analizate responsabilitatea de mediu în cazul entităților românești, precum și implicarea auditorilor financiari în realizarea misiunilor de audit de mediu.

4.1. OPINIA EVALUATORILOR PRIVIND RESPONSABILITATEA FAȚĂ DE MEDIU A ENTITĂȚILOR DIN ROMÂNIA A FOST ANALIZATĂ PRIN PRISMA A PATRU ASPECTE

În prima parte a chestionarului am analizat opinia evaluatorilor privind responsabilitatea entităților din România privind protecția mediului. Astfel, am urmărit:

- informațiile furnizate de către entitățile din România privind impactul lor asupra mediului înconjurător (*Considerați că entitățile din România furnizează informații clare și suficiente privind impactul lor asupra mediului înconjurător?* – Tabelul 1);
- factorii care determină entitățile din România să furnizeze bilanțuri și alte informații de mediu (*Care sunt factorii care determină entitățile din România să furnizeze bilanțuri și alte informații de mediu?* – Tabelul 2);
- evoluția numărului de entități din România care furnizează bilanțuri de mediu (*Considerați că numărul entităților din România care furnizează bilanțuri de mediu este în creștere?* – Tabelul 3).

Din cele prezentate anterior putem concluziona că 74% din persoanele atestate să elaboreze studii de evaluare a

Tabel 1 - Claritatea și complexitatea informațiilor de mediu furnizate de către entitățile din România privind impactul lor asupra mediului înconjurător

Răspunsuri acordate	Număr auditori	Procent
Informațiile sunt clare și suficiente	6	26%
Informațiile nu sunt clare și suficiente	17	74%
Total	23	100%

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea chestionarului

Tabel 2 - Factorii care determină entitățile din România să furnizeze informații de mediu

Răspunsuri acordate	Număr auditori	Procent
Reglementările în vigoare	23	100%
Comportamentul etic	1	4%
Cerințele de informare din partea comunităților locale	4	17%
Cerințele de informare ale investitorilor	7	30%
Alți factori	3	13%
Total răspunsuri (se pot alege mai multe variante)	38	

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea chestionarului

impactului asupra mediului (EIM) și bilanțuri de mediu (BM) consideră că entitățile din România nu oferă informații clare și suficiente privind impactul

de mediu. Principalul motiv care determină entitățile să furnizeze bilanțuri și alte informații de mediu îl reprezintă reglementările în vigoare.

Tabel 3 - Evoluția numărului de entități din România care furnizează bilanțuri de mediu

Răspunsuri acordate	Număr auditori	Procent
DA	21	91%
NU	2	9%
Total	23	100%

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea chestionarului

Tabel 4 - Profesia cea mai îndreptățită în efectuarea auditului de mediu

Răspunsuri acordate	Număr auditori	Procent
Profesia contabilă	0	0%
Auditorii financiari	0	0%
Inginerii	15	68%
Alte profesii	7	32%
Total	22	100%

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea chestionarului

Tabel 5 - Opinia evaluatorilor privind implicarea profesiei contabile și a auditorilor financiari în efectuarea auditului de mediu

Răspunsuri acordate	Număr auditori	Procent
DA	7	30%
NU	16	70%
Total	23	100%

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea chestionarului

Tabel 6 - Implicarea auditorilor financiari din România în realizarea unor misiuni de audit de mediu

Răspunsuri acordate	Număr auditori	Procent
DA	3	13%
NU	20	87%
Total	23	100%

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea chestionarului

4.2. OPINIA EVALUATORILOR PRIVIND IMPLICAREA AUDITORILOR FINANCIARI DIN ROMÂNIA ÎN EFECTUAREA AUDITULUI DE MEDIU ESTE ANALIZATĂ PRIN PRISMA A PATRU VARIABLE

În ceea de-a doua parte a chestionarului am urmărit modul în care evaluatorii percep implicarea auditorilor financiari din România în realizarea auditului de mediu.

- opinia evaluatorilor privind profesia pe care o consideră cea mai îndreptățită în efectuarea auditului de mediu/în evaluarea impactului de mediu și a bilanțului de mediu (*Ce profesie considerați că are calitățile necesare pentru efectuarea auditului de mediu / în evaluarea impactului de mediu și a bilanțului de mediu?* – Tabelul 4);
- opinia evaluatorilor privind implicarea auditorilor financiari în efectuarea auditului de mediu (*Considerați că în realizarea activităților de evaluare a impactului asupra mediului și a bilanțului de mediu ar trebui implicată și profesia contabilă sau auditorii financiari?* – Tabelul 5);
- experiența evaluatorilor din România privind implicarea auditorilor financiari în efectuarea auditului de mediu (*În realizarea misiunilor de audit de mediu la care ați participat au fost implicați și contabili sau auditori financiari?* – Tabelul 6);
- opinia evaluatorilor privind factorii care împiedică implicarea unui auditor financiar în realizarea unei misiuni de audit de mediu (*Care sunt factorii care împiedică implicarea unui auditor financiar în realizarea unei misiuni de audit de mediu?* – Tabelul 7).

Tabel 7 - Opinia evaluatorilor privind factorii care împiedică implicarea unui auditor financiar în realizarea unei misiuni de audit de mediu

Răspunsuri acordate	Număr auditori	Procent
Lipsa unui ghid sau standard privind efectuarea auditului de mediu	4	17%
Lipsa unor cunoștințe tehnice în domeniu	17	74%
Lipsa unor calități profesionale necesare pentru realizarea auditului de mediu	11	48%
Alți factori	8	35%

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin aplicarea chestionarului

Slaba implicare a auditorilor financiari în realizarea auditului de mediu este confirmată și de către persoanele atestate să elaboreze studii de evaluare a impactului asupra mediului (EIM) și bilanțuri de mediu (BM), doar în 13% din cazuri au fost implicați și auditori financiari. Cu toate acestea, evaluatorii atestați consideră că inginerii reprezintă cea mai îndreptățită profesie în realizarea auditului de mediu, ca urmare a cunoștințelor tehnice în domeniu, auditorilor financiari lipsindu-le aceste cunoștințe. Totuși, 30% dintre respondenți consideră că auditorii financiari ar trebui implicați în realizarea acestor misiuni de audit de mediu.

5. Concluzii

Impunerea unor reglementări în vigoare reprezintă principalul factor care ar determina entitățile să emită rapoarte de mediu. Cu toate că entitățile din România prezintă lacune la capitolul informații de mediu furnizate, numărul entităților care furnizează bilanțuri de mediu este în creștere, fapt remarcat de 91% dintre respondenți.

În contextul în care raportările sustenabile și în special raportările de mediu au cunoscut în ultima perioadă o dezvoltare aparte, se pune problema obiectivității datelor cuprinse în cadrul acestor

raportări. Studii întreprinse în sfera raportărilor de mediu (Niskanen și Neiminen, 2001) au indicat faptul că informațiile de mediu raportate nu pot fi considerate obiective din vreme ce aspectele negative privind impactul de mediu sunt aproape inexistente în cadrul rapoartelor de mediu, în care predomină aspectele de mediu pozitive. Astfel, o importanță aparte în asigurarea obiectivității informațiilor de mediu o are auditarea raportărilor de mediu, în special cele efectuate de către echipe multidisciplinare, formate atât din auditorii externi, cât și din persoane atestate să evalueze bilanțuri de mediu, pentru a spori încrederea părților interesate. Probabil că, în ciuda lipsei cunoștințelor tehnice în domeniu, cunoștințele privind organizarea și conducerea unei misiuni de audit ar reprezenta un mare câștig în realizarea auditului de mediu. Implicarea auditorilor financiari alături de ingineri, fizicieni, biologi, ecologiști și alte profesii în realizarea auditului de mediu ar reprezenta un mare câștig în special privind auditarea unor informații de mediu de natură financiară, precum costuri de mediu, datorii de mediu, provizioane și datorii contingente de mediu.

Bibliografie

- Chiang, C., Lightbody, M. (2004), *Financial auditors and environmental auditing in New Zealand*, *Managerial Auditing Journal*, vol. 19: 224-234
- Collison, D. (1996), *The response of statutory financial auditors in the UK to environmental issues: A descriptive and exploratory case study*, *British Accounting Review*, vol. 28: 325-349
- De Moor, P., De Beelde, I. (2005), *Environmental Auditing and the Role of the Accountancy Profession: A Literature Review*, *Environmental Management*, vol. 36, no. 2: 205-219
- Dittenhofer, M. (1995), *Environmental accounting and auditing*, *Managerial Auditing Journal*, vol. 10 no. 8: 40-51
- Dixon, R., Mousa, A., Woodhead, A. (2004), *The necessary characteristics of environmental auditors: A review of the contribution of the financial auditing profession*, *Accounting Forum*, vol. 28: 119-138
- Gray, R. (2001), *Thirty years of social accounting, reporting and auditing: What (if anything) have we learnt Business Ethics*, *A European Review*, vol. 10: 9-15
- Niskanen, J., Neiminen, T. (2001), *The objectivity of corporate environmental reporting: a study of Finnish listed firms' environmental disclosures*, *Business Strategy and the Environment*, vol. 10: 29-37
- Nyquist, S. (2003), *The legislation of environmental disclosures in three Nordic countries - A comparison*, *Business Strategy and the Environment*, Swedish University of Agricultural Sciences, SLU, Sweden, vol. 12:12-25
- Pfaff, A., Sanchirico, C (2000), *Environmental selfauditing: Setting the proper incentives for discovery and correction of environmental harm*, *The Journal of Law, Economics and Organization*, vol. 16: 189-208.
- Taylor, D., Sulaiman, M., Sulaiman S. (2001), *Auditing of environmental management systems: a legitimacy theory perspective*, *Managerial Auditing Journal*, vol. 16:411-422
- Solomon, A. (2000), *Could corporate environmental reporting shadow financial reporting?*, *Accounting Forum*, vol. 24:30-55
- Stanwick, P., Stanwick, D. (2001), *Cut your risks with environmental auditing*, *The Journal of Corporate Accounting and Finance*, vol. 12: 11-14
- Wilson, R. (1998), *What does it take to be an ISO 14001 EMS auditor?*, *Pollution Engineering*, vol. 30:49-51

Studiu privind misiunea de auditare a fondurilor de pensii private din România

- analiză, interpretare și perspective

Mariana BĂDOI*

Abstract

Study Regarding the Audit Mission of Pension Funds in Romania - Analysis, Interpretation and Perspectives

This article explores the audit mission of pension funds in Romania.

The purpose of this paper is to launch a debate on the role and scope of the statutory audit function in the context of the regulatory framework for private pension system. Moreover, the author believe that a realistic analysis of the audit mission of private pension funds in Romania will identify: where we are today, where we are going, where we want to go and how we get there.

In accordance with the legal framework applicable to financial audit reports, the research is based on the analysis and interpretation of annual financial statements for the financial years 2008 - 2011.

Key words: *financial statements, second pillar (pillon II), pension company, contributions, individual account, financial instruments*

JEL Classification: *M 42, G 23, J 32*

Cuvinte cheie: *situații financiare, pilonul II, societățile de pensii, contribuții, contul individual, instrumente financiare*

1. Introducere

Viabilitatea și caracterul adecvat al sistemelor de pensii, în general, depinde de gradul în care sunt susținute de contribuții, taxe și economii din partea persoanelor care ocupă un loc de muncă. Astfel, scopul de bază al sistemelor de pensii este să asigure un venit adecvat din pensie și să permită persoanelor vârstnice să se bucure de standarde de viață decente și de independență economică. De aceea, economiile suplimentare pentru pensii contribuie la asigurarea unor rate de înlocuire adecvate în viitor.

În Uniunea Europeană, în ceea ce privește design-ul sistemelor de pensii, există clasificarea tradițională în trei piloni: primul pilon – pensii reglementate; al doilea pilon – pensii ocupaționale (legate de locul de muncă), stabilite prin contracte de muncă; al treilea pilon – prevederi individuale, fără legătură cu ocupația.

OECD¹ a dezvoltat propria clasificare pentru pensii, valabilă în statele membre OECD și face distincție între: sisteme publice (asigurările sociale de pensii și alte sisteme similare) / sisteme private (administrare de instituții private, altele decât guvernul); sisteme ocupaționale / sisteme individuale de pensii (personale); sisteme cu participare obligatorie/voluntară; sisteme de tip DC (defined contribution - cu contribuții definite) / DB (defined benefit - cu beneficii definite) și sisteme finanțate / nefinanțate / evidențiate în contabilitatea angajatorilor.

Banca Mondială utilizează clasificarea în 3 piloni, dar cu altă semnificație: Pilon I – sisteme de pensii publice de tip *pay as you go* - PAYG, administrate public, de tip DB; Pilon II – sis-

* Șef Serviciu Reglementări Prudențiale, Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, e-mail: maria.badoi@csspp.ro

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development

teme de pensii administrate privat de tip DC; Pilon III – sisteme voluntare, administrate privat, bazate pe conturi individuale.

În prezent, România are un sistem de pensii private compus din două pilone: pilonul II (pensiile obligatorii) și pilonul III (pensiile facultative). Ambele pilone includ în structura lor: participanții fondurilor de pensii administrate privat, administratorii, agenții de marketing, depozitarii (băncile care asigură activitatea de depozitare a activelor fondurilor de pensii) și auditorii.

Fiecare participant are un cont individual, iar acesta este proprietarul activului personal din contul său individual. Toate contribuțiile și transferurile de disponibilități ale participantului, precum și accesoriile aferente acestora se virează în contul său individual pe baza codului numeric personal. Activitatea de depozitare a activelor acumulate la nivelul fondurilor de pensii private este asigurată de depozitari.

„Pilonul II” este denumirea dată sistemului de pensii administrate privat, cu contribuții definite, obligatorii pentru persoanele de până în 35 ani și opționale pentru persoanele cu vârsta cuprinsă între 35 și 45 de ani.

„Pilonul III” este denumirea dată sistemului de pensii facultative, administrate de companiile private, sistem bazat pe conturi individuale și aderare facultativă.

Contribuțiile la un fond de pensii facultative se stabilesc conform regulilor acelei scheme de pensii facultative, se rețin și se virează de către angajator odată cu contribuțiile de asigurări sociale obligatorii sau de către participant, lunar, în contul fondului de pensii specificat în actul individual de aderare. Contribuția la un fond de pensii facultative poate fi de până la 15% din venitul salarial brut lunar sau din venitul asimilat acestuia al persoanei care aderă la un fond de pensii facultative.

În conformitate cu legislația românească, situațiile financiare ale fondurilor de pensii private sunt auditate de persoane fizice sau juridice, persoane active, membre ale Camerei Auditorilor Financiar din România² (C.A.F.R.). Rolul și domeniul de aplicare a funcției de audit statutar sunt prevăzute în actul normativ care reglementează auditarea conturilor în cazul entităților din sistemul de pensii private, respectiv *Norma CSSPP nr. 14/2007*, cu modificările și completările ulterioare. În cadrul acestui act sunt cuprinse regulile privind

bilanțul, contul de profit și pierdere, fluxurile de trezorerie, modificarea capitalurilor proprii și notele explicative.

Auditorul financiar întocmește un raport de audit financiar, în conformitate cu standardele de audit și cu normele profesionale emise de C.A.F.R.

Facem mențiunea că acest raport nu poate fi întocmit de același auditor financiar mai mult de 5 ani consecutivi, iar, din punct de vedere al răspunderii juridice, auditorul financiar nu poate delega răspunderea privind activitatea specifică. Încredințarea executării anumitor obligații către un terț nu exonerează de răspundere auditorul financiar.

În cazul constatării unor deficiențe semnificative identificate în activitatea profesională desfășurată de un auditor financiar în legătură cu entități supuse autorizării, controlului și supravegherii C.S.S.P.P, aceasta are obligația de a sesiza C.A.F.R. și de a solicita adoptarea măsurilor corespunzătoare.

Ținând seama de cele prezentate mai sus, având în vedere rolul și domeniul de aplicare a funcției de audit statutar, vom analiza detaliat misiunea de auditare a fondurilor de pensii private din România pentru a identifica: *unde ne aflăm astăzi, încotro ne îndreptăm, unde vrem să ajungem și cum vom ajunge acolo.*

2. Metodologia de cercetare

Conform literaturii de specialitate, toate angajamentele (misiunile) care pot fi realizate de un auditor pot fi categorizate în:

- (i) misiuni (angajamente) de audit și asigurare asupra situațiilor financiare ale unei entități considerate misiuni de audit, de bază, care sunt reglementate de Standardele Internaționale de Audit (ISA);
- (ii) misiuni (angajamente) de examen limitat (revizuire) asupra situațiilor financiare ale unei entități, reglementate prin Standardele Internaționale privind Angajamentele de Revizuire (ISRE);
- (iii) măsuri (angajamente) privind alte angajamente de asigurare reglementate prin Standardele Internaționale privind Angajamentele de Asigurare (ISAE);

² Baza legală: art. 105 din Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 1033 din 09/11/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare și art. 13 din Norma CSSPP nr. 11/2007 privind auditorul financiar pentru fondurile de pensii administrate privat și administratorii acestora, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 288 din 02/05/2007, cu modificările și completările ulterioare

(iv) misiuni conexe de audit, reglementate prin Standardele Internaționale de Misiuni Conexe (ISRS).

Pornind de la acest aspect, ne-am îndreptat atenția asupra misiunilor de audit, cu precizarea faptului că metodologia de cercetare urmată în realizarea acestei lucrări a constituit-o consultarea literaturii de specialitate în materie de audit financiar și a reglementărilor naționale și internaționale, în corespondență cu analiza practicilor aplicate de către auditorii financiari în domeniul pensiilor private.

Astfel, pornind de la contextul actual al reglementărilor în vigoare, din perspectiva rolului și competențelor cu care este investit auditorul financiar în protejarea intereselor participanților și ale beneficiarilor fondurilor de pensii private, în circumstanțele unei practici acumulate, analiza misiunilor de audit efectuate de auditorii financiari în domeniul pensiilor private este orientată către direcții precum: colectarea contribuțiilor și evidența participanților, investirea activelor fondurilor de pensii private, transferul activelor personale nete ale participanților și plata activelor nete ale participanților.

3. Analiza practicilor aplicate în auditarea pensiilor private

Având în vedere faptul că scopul utilizării probelor este acela de a determina prezentarea fidelă a situațiilor financiare anuale și plecând de la faptul că nici un auditor nu poate examina conținutul tuturor fișierelor informatice și al evidențelor contabile și documentelor justificative disponibile, conform practicii uzitate, reiese că fundamentarea opiniei de audit este realizată cu ajutorul probelor de audit obținute prin aplicarea procedurilor de audit.

Procedurile analitice constau în analizarea informațiilor financiare efectuate prin intermediul unui studiu al relațiilor dintre datele financiare și manageriale, în analizarea indicatorilor și a tendințelor semnificative, incluzând investigarea acelor fluctuații și relații care nu sunt consecvente cu alte informații relevante sau care se abat de la valorile așteptate. De asemenea, facem precizarea că procedurile analitice sunt cele prin care se estimează caracterul rezonabil al operațiunilor și soldurilor pe ansamblul entității.

Din analiza practicilor aplicate de către auditorii financiari în domeniul pensiilor private, respectiv în ceea ce privește soci-

etățile de pensii (administratorii fondurilor de pensii private) și, respectiv, în ceea ce privește fondurile de pensii private, în materia procedurilor analitice utilizate, vom identifica: *unde ne aflăm astăzi, încotro ne îndreptăm, unde vrem să ajungem și cum vom ajunge acolo*, în contextul în care legiuitorul a instituit două principii fundamentale:

- activele și pasivele fiecărui fond de pensii administrat privat sunt organizate, evidențiate și administrate distinct, separat de celelalte fonduri de pensii facultative pe care le gestionează același administrator și de contabilitatea proprie a administratorului, fără posibilitatea transferului între fonduri sau între fonduri și administrator.
- toate activele și pasivele corespunzătoare activității de administrare a fondurilor de pensii sunt restricționate, gestionate și organizate separat de alte activități ale administratorului, fără posibilitatea de transfer.

De asemenea, analiza practicilor aplicate de către auditorii financiari în domeniul pensiilor private va aborda aspectele esențiale în ceea ce privește:

- conformitatea cu legile și reglementări aplicabile societăților de pensii și fondurilor de pensii private, cu precădere în ceea ce privește: colectarea contribuțiilor și evidența participanților, tranzacțiile efectuate prin conturile fondurilor de pensii private, comisionarea contribuțiilor brute ale participanților, alocarea numărului de unități de fond aferent fiecărei contribuții nete în contul corespondent fiecărui participant, investirea activelor fondurilor de pensii private, transferul activelor personale nete ale participanților între fondurile de pensii private și plata activelor nete ale participanților, respectarea obligațiilor privind transparența informațiilor și publicitatea acestora.
- permanența înregistrărilor contabile corespunzătoare, cu precădere referitor la: oportunitatea și acuratețea înregistrării, detalierea tranzacțiilor la nivel de înregistrare, calea de audit adecvată pentru a fi utilizată, problemele întâlnite în timpul perioadei supuse auditului, numărul de ajustări de audit care au fost necesare în timpul perioadei supuse auditului.

3.1. CAZUL SOCIETĂȚILOR DE PENSII

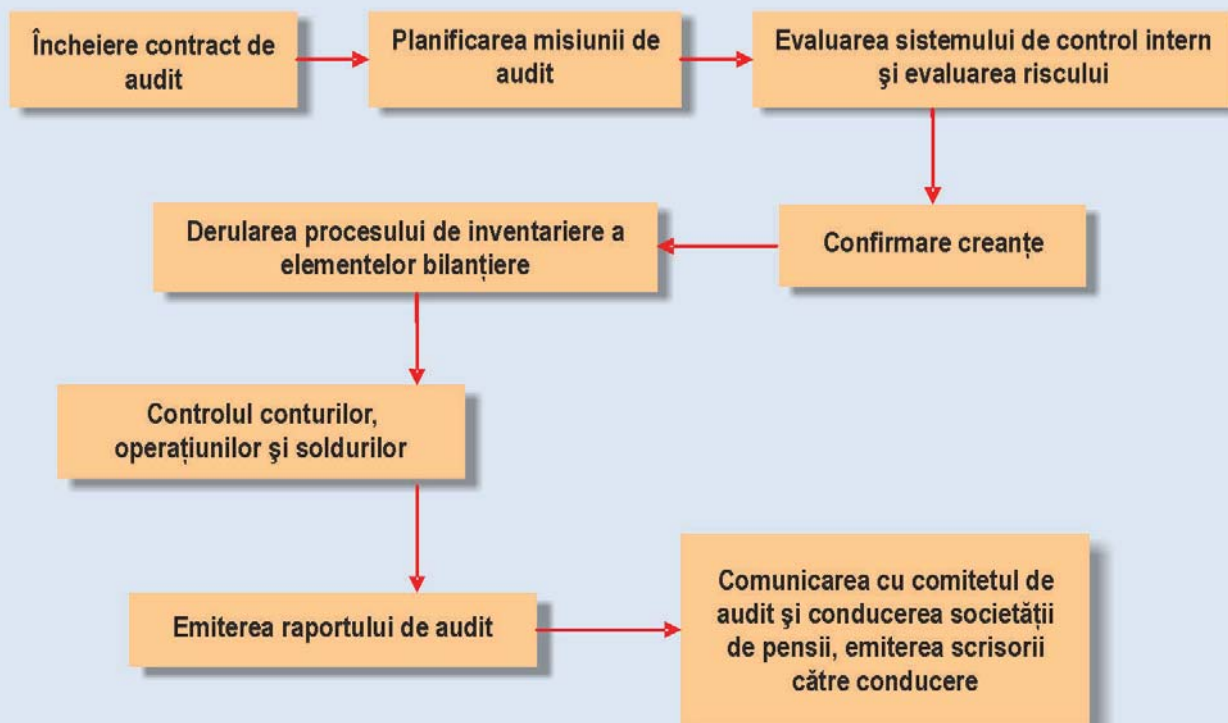
Auditul conturilor anuale ale societăților de pensii are drept obiectiv asigurarea că împrejurările (cazurile) de neconformitate cu legile și reglementările aplicabile care ar putea avea

un efect semnificativ asupra situațiilor financiare sunt identificate și evaluate corect, ținând seama de faptul că activitatea unui administrator de fonduri de pensii cuprinde, în principal: colectarea contribuțiilor participanților, transformarea lor în unități de fond și actualizarea informațiilor privind conturile acestora, transferul de lichidități bănești și decontarea cheltuielilor privind operațiunile fondului de pensii, evidența, administrarea și investirea activelor fondului de pensii, calculul sumei din contul fiecărui participant la sfârșitul perioadei de acumulare, calculul valorii nete a activelor fondului de pensii și al unității de fond, în fiecare zi lucrătoare, convertirea contribuțiilor și a transferurilor de lichidități bănești în unități de fond, evidența conturilor individuale, precum și furnizarea documentelor privind participarea, notificarea, informarea periodică sau transferul participanților, gestionarea operațiunilor zilnice ale fondului de pensii, gestionarea relațiilor și efectuarea plăților datorate entităților implicate, păstrarea și arhivarea documentelor privind fondul de pensii, activitatea proprie, participanții și beneficiarii săi (Figura 1).

Proceduri analitice ce pot fi utilizate în activitatea practică de către auditorii financiari – în cazul societăților de pensii (conturi analizate și proceduri analitice aplicate)

- Imobilizări necorporale:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de imobilizări necorporale ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Imobilizări corporale:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de imobilizări corporale ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.

Figura 1 - Schema conceptuală a misiunii de audit analizată în cazul societăților de pensii

Sursă: Abordare proprie

- **Imobilizări financiare:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de imobilizări financiare ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Stocuri:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de stocuri ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Creanțe:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de creanțe ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Cheltuieli înregistrate în avans:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de cheltuieli înregistrate în avans ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Investiții pe termen scurt:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de investiții pe termen scurt ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Conturi curente la bănci și numerar:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor ce reflectă conturi curente la bănci și numerar ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Datorii:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de datorii ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Capitaluri proprii:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de capitaluri proprii ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - **Provizionul tehnic:**
 - Se investighează soldurile inițiale ale contului de provizion tehnic ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - Se verifică metodologia de calcul a provizionului tehnic, având în vedere faptul că administratorul trebuie să mențină permanent un volum al provizioanelor tehnice corespunzător obligațiilor financiare rezultate din prospectele schemelor de pensii private.
- Notă:** Calculul provizioanelor tehnice se efectuează și se certifică de către un actuar sau de un alt specialist în acest domeniu, inclusiv de către un auditor, pe baza metodelor actuariale stabilite prin normele C.S.S.P.P. și cu respectarea următoarelor principii:

 - nivelul minim al provizioanelor tehnice se calculează printr-o evaluare actuarială suficient de prudentă, luându-se în considerare toate angajamentele pentru plata

beneficiilor și a contribuțiilor, așa cum reies din prospectul schemei de pensii private a fondului;

- ratele maxime ale dobânzii utilizate se aleg în mod prudent și se determină în conformitate cu legislația națională. Aceste rate prudente ale dobânzii se calculează luându-se în considerare randamentul activelor corespunzătoare deținute de fond și randamentul viitor al investițiilor și/sau randamentele obligațiunilor de înaltă calitate ori guvernamentale;
- tabelele biometrice folosite pentru calculul provizioanelor tehnice se bazează pe principii prudente, ținându-se cont de principalele caracteristici ale grupului de participanți și ale schemelor de pensii private, în special de evoluția prevăzută pentru riscurile relevante;
- metodele și baza de calcul pentru provizioanele tehnice rămân în general constante de la un exercițiu financiar la altul. Discontinuitățile pot fi justificate de schimbarea legislației, a condițiilor economice sau demografice pe care se bazează provizioanele.

● Venituri:

- Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Se verifică veniturile planificate a se obține conform bugetului de venituri și cheltuieli și cu respectarea prevederilor legale și veniturile realizate afectiv, investigându-se variațiile semnificative.
- Se întocmește un tabel referitor la analiza detaliată a veniturilor constituite la nivelul societății de pensii, conform legii, respectiv: veniturile din comisionul aplicat contribuțiilor brute și veniturile din comisionul aplicat activului personal net.
- Se verifică dacă veniturile au fost clasificate, recunoscute și raportate corect.

● Cheltuieli:

- Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Se verifică execuția cheltuielilor conform bugetului de venituri și cheltuieli și cu respectarea prevederilor legale, precum și cheltuielile angajate efectiv, investigându-se variațiile semnificative.

- Se întocmește un tabel referitor la analiza detaliată a cheltuielilor și costurilor care se prelevă din societatea de pensii în relația cu activitatea proprie și activitatea fondului de pensii, conform legii.

3.2 CAZUL FONDURILOR DE PENSII PRIVATE

Auditul conturilor anuale ale fondurilor de pensii are drept obiectiv asigurarea că împrejurările (cazurile) de neconformitate cu legile și reglementările aplicabile care ar putea avea un efect semnificativ asupra situațiilor financiare sunt identificate și evaluate corect.

Activitatea operațională efectuată de către un administrator pentru un fond de pensii vizează colectarea contribuțiilor și evidența participanților, tranzacțiile efectuate prin conturile fondurilor de pensii private, comisionarea contribuțiilor brute ale participanților, alocarea numărului de unități de fond aferent fiecărei contribuții nete în contul corespondent al fiecărui participant, investirea activelor fondurilor de pensii private, transferul activelor personale nete ale participanților între fondurile de pensii private și plata activelor nete ale participanților.

Din punct de vedere al activității de investiții desfășurată la nivelul unui fond de pensii private, punctăm ca aspecte esențiale ce trebuie urmărite în procesul de verificare: tipurile de investiții și limitele investiționale ale activelor fondurilor de pensii private, procedura de încadrare în grade de risc a fondurilor de pensii private, atribuțiile și obligațiile administratorilor de fonduri de pensii private cu privire la activitatea de investire, regulile de evaluare a activelor fondurilor de pensii private, regulile de calcul al valorii activului net și al valorii unităților de fond și operațiunile desfășurate prin conturile bancare ale fondului de pensii.

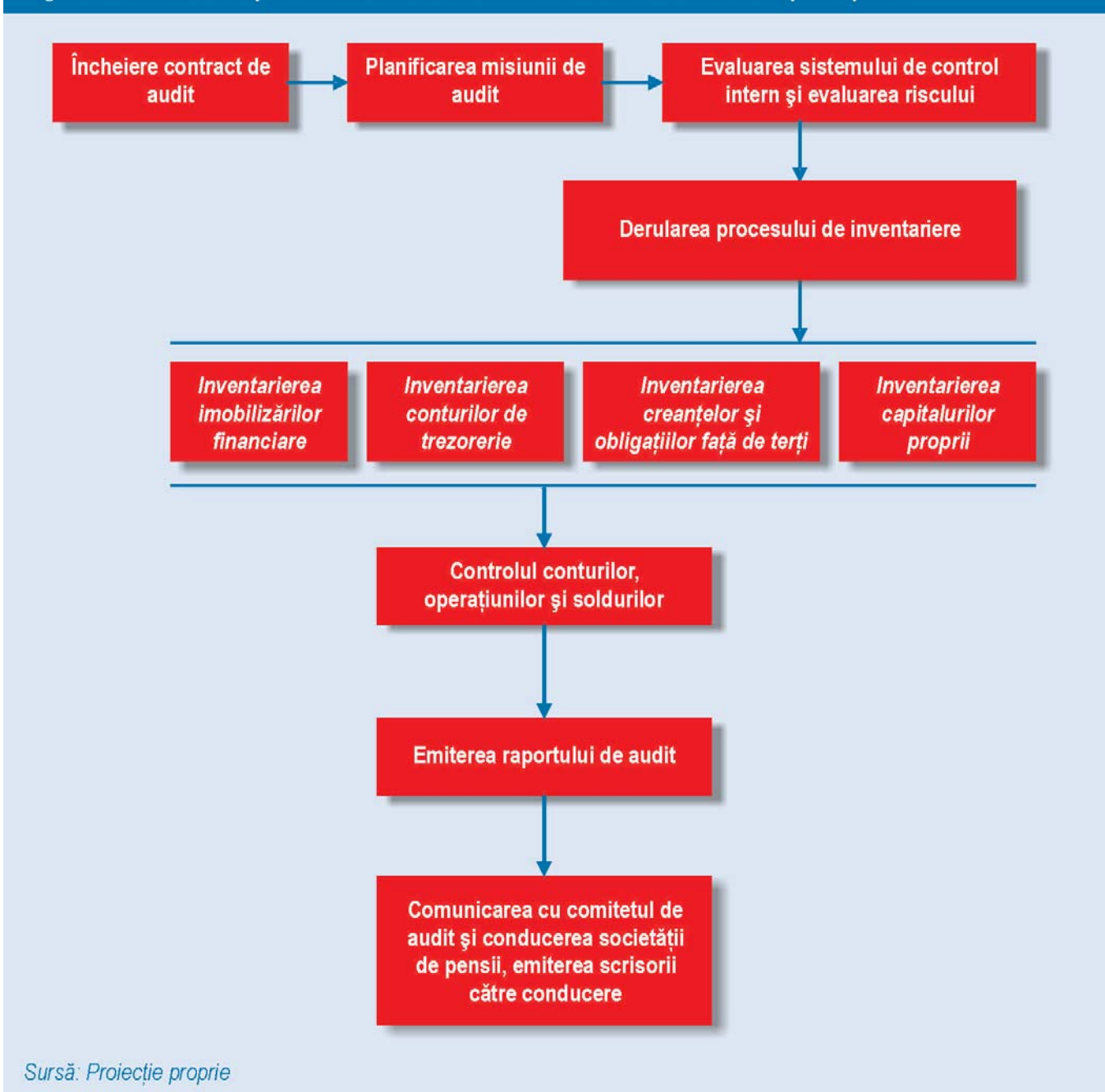
Fondul de pensii privat are definite patru tipuri de conturi bancare: contul colector, conturile operaționale, contul de transfer și contul DIP.

Prin **contul colector** se desfășoară operațiunile privind viramentele contribuțiilor individuale ale participanților la fondurile de pensii private: încasarea contribuțiilor individuale ale participanților la fondurile de pensii; plata comisionului de administrare din contribuții brute; plata sumelor care se regăsesc în contul colector al fondului, virate eronat și necuvenite acestuia; bonificarea dobânzilor aferente disponibilităților existente în contul colector la un moment dat; transferul dobânzilor bonificate asupra disponibilităților existente în contul colector la un moment dat, din contul colector în contul operațional.

Prin **contul operațional** al fondului de pensii se desfășoară operațiunile privind decontarea tranzacțiilor cu instrumente financiare: operațiuni privind încasarea sumelor aferente activelor personale ale participanților, din contul colector al fondului de pensii; operațiuni privind investirea în active financiare; operațiuni privind stingerea obligațiilor fondului de pensii, precum plata taxei de audit și a comisioanelor de administrare din activul net al fondului de pensii; operațiuni

privind viramentul contravalorii activelor personale transferate ale participanților în contul de transfer; operațiuni privind viramentul contravalorii activelor personale transferate ale participanților din contul de transfer; operațiuni privind plata contravalorii activului personal net al participantului la un fond de pensii administrat privat în caz de invaliditate, în caz de deces și în caz de deschidere a dreptului acestuia la pensie, în contul DIP al fondului de pensii; bonificarea dobânzilor

Figura 2 - Schema conceptuală a misiunii de audit analizată în cazul fondurilor de pensii private

aferele disponibilităților existente în contul operațional la un moment dat; transferul dobânzilor bonificate asupra disponibilităților existente în contul colector la un moment dat, în contul operațional din contul colector; transferul dobânzilor bonificate asupra disponibilităților existente în contul de transfer la un moment dat în contul operațional din contul de transfer; transferul dobânzilor bonificate asupra disponibilităților existente în contul DIP la un moment dat în contul operațional din contul DIP.

Prin **contul de transfer** al fondului de pensii deschis la banca depozitar se desfășoară operațiunile privind transferul activelor participanților între fondurile de pensii administrate privat: operațiuni privind viramentul contravalorii activelor personale transferate ale participanților din contul operațional; operațiuni privind viramentul contravalorii activelor personale transferate ale participanților în contul operațional; operațiuni privind plata penalităților, în caz de transfer al participantului mai devreme de 2 ani de la data aderării sale, conform prevederilor prospectului schemei de pensii și al normelor în vigoare, din contul de transfer al fondului în contul bancar al administratorului; operațiuni privind încasarea provizionului tehnic din contul bancar al administratorului fondului de pensii de la care se transferă, conform prevederilor prospectului schemei de pensii și al normelor în vigoare, în contul de transfer al noului fond, în numele participantului transferat, în aceeași zi în care se efectuează transferul contravalorii activului personal al respectivului participant; bonificarea dobânzilor aferente disponibilităților existente în contul de transfer la un moment dat; transferul dobânzilor bonificate asupra disponibilităților existente în contul de transfer la un moment dat din contul de transfer în contul operațional.

Prin **contul DIP** al fondului deschis la banca depozitar se desfășoară operațiunile privind plata contravalorii activului personal net al participantului la un fond de pensii administrat privat în caz de invaliditate, în caz de deces și în caz de deschidere a dreptului acestuia la pensie: operațiuni privind viramentul contravalorii activului personal net al participantului la un fond de pensii în caz de invaliditate, în caz de deces și în caz de deschidere a dreptului acestuia la pensie din contul de operațiuni în contul DIP al fondului de pensii; operațiuni privind plata activului personal net al participantului la un fond de pensii în caz de invaliditate, în caz de deces și în caz de deschidere a dreptului acestuia la pensie; operațiuni privind plata comisioanelor; bonificarea dobânzilor aferente disponibilităților existente în contul DIP la un moment dat; transferul dobânzilor bonificate asupra disponibilităților exis-

tente în contul DIP la un moment dat din contul DIP în contul operațional.

Proceduri analitice ce pot fi utilizate în activitatea practică de către auditorii financiari – în cazul fondurilor de pensii private (conturi analizate și proceduri analitice aplicate)

- Imobilizări financiare:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de imobilizări financiare ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - Se întocmește și se analizează un tabel comparativ al imobilizărilor financiare care să cuprindă tipurile de investiții și limitele investiționale ale activelor fondurilor de pensii private, încadrarea în grade de risc a fondurilor de pensii private, evaluarea activelor fondurilor de pensii private și respectarea regulilor de calcul al valorii activului net și al valorii unităților de fond. Se investighează respectarea politicii investiționale, abaterea pasivă de la limitele investiționale, abaterea pasivă de la gradul de risc, abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Creanțe:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de creanțe ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - Se întocmește și se analizează un tabel comparativ al contribuțiilor plătite în contul participanților la fondul de pensii, comisionarea și transformarea acestora în unități de fond, și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Investiții pe termen scurt:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de investiții pe termen scurt ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.

- Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Conturi curente la bănci și numerar:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de conturi curente la bănci și numerar ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - Se întocmește și se analizează un tabel comparativ al soldurilor existente în conturile bancare și numerar, în corespondență cu documentele justificative și documente contabile.
 - Se investighează orice abatere.
- Cheltuieli înregistrate în avans:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de cheltuieli înregistrate în avans ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Datorii:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de datorii ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Capitaluri proprii:
 - Se investighează soldurile inițiale ale conturilor de capitaluri proprii ale exercițiului financiar precedent pentru a se asigura că jurnalele finale au fost înregistrate corect.
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - Se verifică situația unităților de fond existente la nivelul unui fond de pensii private în corespondență cu valoarea capitalului propriu.
- Se întocmește și se analizează un tabel comparativ al unităților de fond alocate existente la anumite perioade de timp (lunar), în contul participanților la fondul de pensii și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Se întocmește și se analizează un tabel comparativ al intrărilor și ieșirilor de unități de fond în perioada supusă verificării, în contul participanților la fondul de pensii și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
- Venituri:
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - Se verifică veniturile planificate a se obține conform bugetului de venituri și cheltuieli și cu respectarea prevederilor legale, și veniturile realizate efectiv, investigându-se variațiile semnificative.
 - Se verifică dacă veniturile au fost clasificate, recunoscute și raportate corect.
- Cheltuieli:
 - Se compară soldurile exercițiului curent cu soldurile exercițiului precedent și se investighează abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
 - Se verifică execuția cheltuielilor conform bugetului de venituri și cheltuieli și cu respectarea prevederilor legale și cheltuielile angajate efectiv, investigându-se variațiile semnificative.
 - Se verifică dacă cheltuielile au fost clasificate, recunoscute și raportate corect.
 - Se întocmește un tabel referitor la analiza cheltuielilor și costurilor care se prelevă din fondul de pensii private, conform legii.

4. Rezultatele cercetării

Pentru a putea oferi o asigurare că informațiile financiare care îi sunt prezentate sunt „regulate și sincere ...”, auditorul trebuie el mai întâi să se asigure că acestea răspund obiec-

tivelor definite conform formulei: **EReVAP**, respectiv:

- **Exhaustivitate:** toate operațiunile realizate de entitate sunt înregistrate;
- **Realitate:** operațiunile înregistrate în registrele entității corespund tranzacțiilor reale;
- **exactitate:** tranzacțiile sunt contabilizate la valoarea lor exactă;
- **Valorificare:** tranzacțiile sunt valorificate în registrele entității conform principiilor contabile;
- **Apartenență:** activele sunt proprietatea entității, iar tranzacțiile sau evenimentele aferente s-au produs în cursul perioadei;
- **Prezentare:** înregistrările contabile, centralizările și regupările de date contabile respectă regulile contabile aplicabile și sunt însoțite de informații adecvate.

Plecând de la acest aspect, analiza procedurilor de audit aplicate fondurilor de pensii private din România, a rapoartelor de audit emise de auditori, a rapoartelor administratorilor fondurilor de pensii private, a situațiilor financiare anuale și a notelor explicative, pentru perioada de referință 2008 – 2011, ne-a permis formularea următoarelor considerații:

- (1) având în vedere necesitatea existenței unei concordanțe între ceea ce așteaptă factorii interesați de la un audit și ceea ce fac în realitate auditorii, considerăm ca adecvată introducerea unor măsuri de reglementare mult mai clare și mai detaliate în ceea ce privește domeniul auditului financiar aplicabil pensiilor private;
- (2) având în vedere configurația actuală a pieței de audit, considerăm ca adecvată introducerea unor interdicții de concentrare a serviciilor de audit în domeniul pensiilor private întrucât prăbușirea uneia dintre cele patru mari firme din „Big Four“ ar submina credibilitatea întregii comunități de audit profesional, fapt ce ar genera dubii majore cu privire la calitatea situațiilor financiare;
- (3) având în vedere caracterul de noutate al sistemului de pensii private, considerăm ca binevenite organizarea unor programe de pregătire continuă pentru auditorii financiari, în vederea menținerii unor cunoștințe teoretice suficiente, adaptate în permanență la modificările și completările legislației în domeniul pensiilor private.

5. Concluzii

În vederea auditării situațiilor financiare anuale ale entităților reglementate și supravegheate de C.S.S.P.P., în conformitate cu prevederile Legii nr. 411/2004 și Legii nr. 204/2006, auditorii financiari membri activi al C.A.F.R. prestează, în baza unui contract, servicii de audit financiar.

Responsabilitatea auditorului este ca, pe baza auditului efectuat, să exprime o opinie asupra acestor situații financiare. Auditorul are obligația de a efectua auditul conform standardelor de audit adoptate de C.A.F.R.

Aceste standarde impun auditorului să respecte cerințele etice ale C.A.F.R., să planifice și să efectueze auditul în vederea obținerii unei asigurări rezonabile că situațiile financiare nu cuprind denaturări semnificative.

Un audit constă în efectuarea de proceduri pentru obținerea probelor de audit cu privire la sumele și informațiile prezentate în situațiile financiare anuale.

Procedurile selectate depind de raționamentul profesional al auditorului, incluzând evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă a situațiilor financiare anuale datorate fraudei sau erorii.

În evaluarea acestor riscuri, auditorul ia în considerare controlul intern relevant pentru întocmirea situațiilor financiare anuale ale entităților reglementate și supravegheate de C.S.S.P.P. pentru a stabili procedurile de audit relevante în circumstanțele date, dar nu și în scopul exprimării unei opinii asupra eficienței controlului intern al acestora.

Un audit include, de asemenea, evaluarea gradului de adecvare a politicilor contabile folosite și rezonabilitatea estimărilor contabile elaborate de către conducerea entității, precum și evaluarea prezentării situațiilor financiare anuale luate în ansamblul lor.

În contextul circumstanțelor specifice aplicabile la nivelul României, în privința menținerii unor standarde înalte de calitate a auditului, analiza informațiilor și datelor studiate ne-a permis formularea următoarelor concluzii:

- se dovedește necesară existența unei corespondențe între ceea ce așteaptă factorii interesați de la un audit și ceea ce fac în realitate auditorii;
- considerăm ca adecvată introducerea unor măsuri de reglementare mult mai clare și mai detaliate în ceea ce privește domeniul auditului financiar aplicabil pensiilor private;

- considerăm ca adecvată introducerea unor interdicții de concentrare a serviciilor de audit în domeniul pensiilor private; având în vedere configurația actuală a pieței, prăbușirea uneia dintre cele patru mari firme din „Big Four“ ar submina credibilitatea întregii comunități de audit profesional și ar genera dubii majore cu privire la calitatea situațiilor financiare;
- se impune în mod imperativ organizarea unor programe de pregătire continuă pentru auditorii financiari, în vederea menținerii unor cunoștințe teoretice suficiente, adaptate în permanență la modificările și completările legislației în domeniul pensiilor private.

Mai mult, există un consens general cu privire la faptul că asumarea unor riscuri excesive de către instituțiile financiare au contribuit într-o măsură semnificativă la instaurarea actualei crize financiare.

Opinăm astfel că auditorii sunt în măsură să joace un rol esențial în consolidarea supravegherii gestionării riscurilor în instituțiile financiare. În consecință, considerăm că rolul auditorului, până în prezent, nu a fost valorificat pe deplin.

Mai mult decât atât, subliniem faptul că existența unor mecanisme flexibile, insuficiente și ineficiente de control și de gestionare a riscurilor poate conduce oricând la insecuritate economică și juridică.

Încheiem acest studiu prin a evidenția importanța întăririi cadrului de raportare, de contabilitate și de audit financiar, aplicarea regulilor de guvernare corporativă și crearea unor mecanisme solide în gestionarea riscurilor, deziderate ce vor contribui la consolidarea sentimentului de siguranță al publicului și ar putea avea efecte benefice asupra veridicității și corectitudinii situațiilor financiare ale entităților auditate, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Bibliografie

Arens Alvin, Loebbecke James, *Audit: o abordare integrată*, Ed. Arc, Chișinău, Ediția a 8-a, 2003;

Farmache Stere; Rusovici Alexandru; Rusu Gheorghe, *Manager în misiunea de audit*, Ed. Monitorul Oficial R.A., București, 2008;

Preißler, Peter R., *Controlling - 13. Auflage - Oldenburg Verlag München Wien, 2007*

Probst, Hans-Jürgen, *Controlling Leicht Gemacht - 4. Auflage - Redline Wirtschaft Heidelberg, 2007;*

Weber J., *Einführung in das Controlling. Teil 1: Konzeptionelle Grundlagen. - 6. Auflage - Stuttgart, 1997;*

Ernst & Young, *International GAAP 2010, Generally Accepted Accounting Practice under International Financial Reporting Standards*, vol. I, II, Ed. Wiley John & Sons Ltd, 2010;

I.F.A.C., *Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Audit financiar 2009*, coeditare C.A.F.R - Ed. Irecson, București, 2009;

Legislație aplicabilă

Legea nr. 411/2004 privind fondurile de pensii administrate privat, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr.

1033 din 09/11/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

Legea contabilității nr. 82/1991, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 265 din 27/12/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare;

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2005 privind înființarea, organizarea și funcționarea Comisiei de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 509 din 15/06/2005, cu modificările și completările ulterioare;

Norma CSSPP nr. 11/2007 privind auditorul financiar pentru fondurile de pensii administrate privat și administratorii acestora, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 288 din 02/05/2007, cu modificările și completările ulterioare;

Norma C.S.S.P.P nr. 14/2007 privind reglementările contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene aplicabile entităților autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia de Supraveghere a Sistemului de Pensii Private, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 488bis din 20/07/2007, cu modificările și completările ulterioare.

Tratarea evenimentelor ulterioare perioadei de raportare

Steve COLLINGS*

Abstract

How to Deal With Subsequent Events After the Reporting Period

This article is considering the financial reporting aspects concerning subsequent events using a case study type scenario, and will then discuss the auditing requirements that all the professional auditors need to be aware of.

Financial reporting aspects relating to events after the reporting period, are analysed in the first part of the article. The second part of the article will consider the auditor's responsibility in relation to ensuring all events occurring between the reporting date and the (expected) date of the auditor's report have been adequately taken into consideration and sufficient appropriate audit evidence have been gathered to achieve the objectives.

Subsequent events are and will continue to be a key area in audits and it is crucial that all those involved in the process have an understanding of the types of audit evidence that the auditor should obtain to confirm that the accounting and disclosure requirements (particularly in IAS 10) have been applied correctly within the financial statements.

Key words: *subsequent events, financial reporting, adjusting event, non-adjusting event, audit procedure*

JEL Classification: M42

Cuvinte cheie: *evenimente ulterioare, raportare financiară, eveniment care conduce la ajustarea situațiilor financiare, eveniment care nu conduce la ajustarea situațiilor financiare, procedura de audit*

Auditorii profesioniști trebuie să înțeleagă modul în care evenimentele ulterioare (cunoscute și drept „**evenimente de după perioada de raportare**”) afectează situațiile financiare ale unei entități. Prezentul articol va discuta aspectele raportării ce țin de evenimentele ulterioare utilizând un studiu de caz tip scenariu și, apoi, va pune în evidență cerințele de audit care trebuie cunoscute de către toți auditorii profesioniști.

Aprecieri privind raportarea financiară

În aproape toate cazurile, situațiile financiare nu sunt finalizate decât după ce trece o perioadă de timp între data finalului de an și data la care situațiile financiare sunt (sau se preconizează că vor fi) autorizate pentru emiteră. Prin urmare, trebuie analizate evenimentele care au loc între data raportării și data la care situațiile financiare sunt (sau se preconizează că vor fi) autorizate pentru emiteră.

IAS 10 *Evenimente ulterioare perioadei de raportare* conține dispozițiile contabile și de prezentare a informațiilor privind tranzacțiile și evenimentele care au loc între data raportării și data (preconizată) de aprobare a situațiilor financiare. Printre altele, IAS 10 stabilește situațiile în care un eveniment produs după data raportării are drept rezultat ajustarea situațiilor financiare sau cele în care un astfel de eveniment impune numai o prezentare în situațiile financiare. Astfel de evenimente sunt menționate în IAS 10 drept „**evenimente care conduc la ajustarea situațiilor financiare**”, respectiv „**evenimente care nu conduc la ajustarea situațiilor financiare**”.

* Evaluator ACCA, e-mail: info@ro.accaglobal.com

Toți auditorii, atât cei cu experiență, cât și cei care se află la începutul carierei, au întâlnit deja această terminologie și este deosebit de important să facă diferența între un eveniment care *conduce* și un eveniment care *nu conduce la ajustarea* situațiilor financiare. IAS 10 prevede că definițiile unor astfel de evenimente sunt următoarele:

Eveniment care conduce la ajustarea situațiilor financiare: *Un eveniment care are loc după perioada de raportare și care oferă probe suplimentare cu privire la condiții care existau la finalul perioadei de raportare, inclusiv un eveniment care arată că nu este adecvată ipoteza privind continuitatea activității întregii întreprinderi sau a unei părți a acesteia.*¹

Eveniment care nu conduce la ajustarea situațiilor financiare: *Un eveniment care are loc după perioada de raportare și care oferă indicii cu privire la o condiție care a apărut după finalul perioadei de raportare.*²

Exemplul 1

Sunteți contabil stagiar la *Gabriella Enterprises Co.* și întocmiți situațiile financiare pentru anul care s-a încheiat la 30 septembrie anul N. Se preconizează că situațiile financiare vor fi aprobate la Adunarea generală anuală, care va fi organizată la 29 noiembrie anul N. Astăzi este 22 noiembrie anul N. Vi s-au adus la cunoștință următoarele aspecte:

1. La 14 octombrie anul N, contabilul a descoperit o fraudă semnificativă. Asistentul care se ocupa de registrul de plăți deturna fonduri către contul

bancar al unui furnizor fictiv, cont deschis de către angajat și a făcut acest lucru în ultimele șase luni. Angajatul a fost imediat demis, au fost inițiate acțiuni juridice împotriva angajatului și ultimele salarii ale angajatului au fost reținute drept rambursare parțială de către companie.

2. La 20 septembrie anul N un client a inițiat acțiuni juridice împotriva companiei pentru încălcarea unui contract. Pe 29 septembrie anul N, consilierii juridici ai companiei au informat directorii că este puțin probabil să fie găsită răspunzătoare compania; prin urmare, în situațiile financiare nu a fost constituit nici un provizion, dar a fost prezentată o datorie contingentă. Pe 29 octombrie anul N, tribunalul a găsit compania răspunzătoare din cauza unui aspect tehnic, iar acum aceasta trebuie să plătească daune care se ridică la o valoare semnificativă.
3. La 19 noiembrie anul N un client care datora suma de 2500 USD și-a încetat activitatea din cauza dificultăților financiare. Deoarece situațiile financiare sunt necesare pentru întâlnirea consiliului din 22 noiembrie anul N ați decis că nu este necesară o ajustare pentru că suma nu este semnificativă. Auditorii au confirmat, de asemenea, că această valoare nu este semnificativă pentru proiectul situațiilor financiare.

Cerință: (a) Pentru fiecare din cele trei evenimente de mai sus este necesar a se discuta dacă situațiile financiare trebuie modificate sau nu.

Răspuns: Atunci când vi se prezintă asemenea scenarii este important să fiți atenți la momentul de producere a evenimentelor în raport cu data de ra-

portare și să apreciați dacă evenimentele existau sau nu la finalul anului. Dacă la sfârșitul anului circumstanțele *existau*, evenimentul devine unul care *conduce la ajustarea* situațiilor financiare. Dacă evenimentul s-a produs după finalul anului, acesta devine un eveniment care *nu conduce la ajustarea* situațiilor financiare și este posibil să necesite numai prezentarea în situațiile financiare.

1. Frauda

În mod clar, frauda comisă de funcționarul care gestiona registrul de plăți s-a produs în cursul anului financiar și după finalul acestuia. Frauda, erorile și alte abateri care au loc înainte de data finalului de an – dar care sunt descoperite numai după finalul anului – reprezintă elemente care conduc la ajustarea situațiilor financiare și, prin urmare, situațiile financiare trebuie modificate pentru a reflecta și activitatea frauduloasă până la finalul anului.

2. Acțiunile în justiție

La finalul anului, compania a prezentat informații privind o datorie contingentă. Totuși, după finalul anului (29 octombrie anul N), tribunalul a găsit compania vinovată de încălcarea contractului. Acțiunile în justiție au fost inițiate pe 20 septembrie anul N (cu 10 zile înainte de finalul anului). Prin urmare, aceasta constituie dovada pentru condiții care existau la finalul anului. IAS 10 prevede ca rezultatul unui caz în justiție pronunțat după finalul anului să fie luat în considerare pentru a determina dacă trebuie sau nu recunoscut un provizion la finalul anului, în conformitate cu IAS 37 *Provizioane, datorii contingente și active contingente*. În acest caz, situațiile financiare trebuie ajustate deoarece:

1 IAS 10, *Evenimente ulterioare datei de raportare*, punctul 3

2 IAS 10, *Evenimente ulterioare datei de raportare*, punctul 3

- condițiile existau la finalul anului
- au fost întrunite criteriile de recunoaștere pentru un provizion, în conformitate cu IAS 37.

3. Pierderea unui client

Un client care își încetează activitatea atât de curând după perioada de raportare indică irecuperabilitatea unei creanțe la data raportării și, prin urmare, reprezintă un eveniment care conduce la ajustarea situațiilor financiare conform IAS 10 *Evenimente ulterioare perioadei de raportare*. Activele nu ar trebui înregistrate în situația poziției financiare la o valoare mai mare decât valoarea lor recuperabilă și, prin urmare, trebuie constituit un provizion pentru deprecierea creanțelor.

RESPONSABILITĂȚILE AUDITORULUI

Până în acest moment am analizat aspectele de raportare financiară aferente evenimentelor ulterioare perioadei de raportare. Cea de-a doua parte a acestui articol va analiza responsabilitatea auditorului de a se asigura că toate evenimentele care au avut loc între data raportării și data (preconizată) a raportului de audit au fost analizate corespunzător și au fost adunate probe de audit suficiente și adecvate pentru atingerea obiectivului. Este important ca auditorii profesioniști să țină mereu cont de faptul că există o relație strânsă între standardele contabile și standardele de audit.

ISA 560 *Evenimente ulterioare* evidențiază responsabilitatea auditorului în raport cu evenimentele ulterioare. În contextul ISA 560, evenimentele ulterioare sunt acele evenimente care au loc între data raportării și data aprobării situațiilor financiare și semnarea raportului de audit.

Obiectivul general al ISA 560 este obținerea certitudinii că auditorul realizează

proceduri de audit care sunt proiectate pentru a se obține probe de audit suficiente și adecvate pentru a oferi o asigurare rezonabilă că toate evenimentele care au avut loc până la data (preconizată) a raportului de audit au fost identificate, înregistrate / prezentate adecvat în situațiile financiare.

ISA 560 se referă, de asemenea, la evenimentele care sunt descoperite de către auditor după data raportului de audit, dar înainte de publicarea situațiilor financiare.

PROCEDURI DE AUDIT

În Exemplul 1 de mai sus am determinat că fraudă și acțiunile în justiție reprezintă evenimente care conduc la ajustarea situațiilor financiare de la 30 septembrie anul N. De asemenea, am determinat că pierderea unui client este un eveniment care conduce la ajustarea situațiilor financiare, dar că nu a fost efectuată nici o ajustare a situațiilor financiare, deoarece valoarea creanței a fost considerată nesemnificativă. Vom extinde cerințele din Exemplul 1 după cum urmează:

Cerință: (b) **Descrieți procedurile de audit care ar trebui realizate pentru a obține probe de audit suficiente și adecvate că evenimentele ulterioare au fost tratate corespunzător în situațiile financiare.**

Răspuns: Candidații cărora li se prezintă scenariul precum cel de la Exemplul 1 trebuie să se gândească la informațiile necesare care ar îndemna un contabil sau un director financiar să se întoarcă la finalul anului și să modifice retrospectiv situațiile financiare. Puteți interpreta întrebarea ca reflectând „de ce informații aș avea nevoie în realitate pentru a justifica un provizion sau prezentarea în situațiile financiare, înainte de constitui provizionul sau de a realiza prezentarea?” Pentru auditorii

profesioniști care cunosc în detaliu prevederile IAS 10, având în vedere prevederile IAS 10 veți ajunge adesea să vă gândiți la probele de audit de care aveți nevoie pentru a avea certitudinea că dispozițiile IAS 10 au fost respectate și, de asemenea, vă va oferi idei cu privire la modul în care să obțineți aceste probe pentru dosarul de audit.

Frauda

Factorii de risc de fraudă sunt discutați în ISA 240 *Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare*. Faptul că fraudă a avut loc la *Gabriella Enterprises Co.* crește riscul de apariție a denaturărilor semnificative datorate fraudei.

Procedurile de audit ce trebuie realizate pentru a avea certitudinea că fraudă a fost evidențiată corect în situațiile financiare pot include:

- Recalcularea valorilor în cauză.
- Discuții cu membrii conducerii cu privire la modul în care s-a produs fraudă și motivul pentru care a durat șase luni pentru a descoperi fraudă (controalele ar trebui să prevină, detecteze și corecteze denaturările semnificative în timp util).
- Stabilirea modului în care contabilul a descoperit fraudă și ce controale (dacă există) conțin vulnerabilități care i-au permis angajatului să comită fraudă. A se nota că fraudă comisă de angajați presupune, de obicei, manipularea controalelor, în timp ce fraudă comisă de conducere implică adesea eludarea controalelor.
- Realizarea de proceduri de fond asupra înregistrărilor din registre (în special asupra acelor realizate aproape de sau la finalul anului).
- Confirmarea direct cu furnizorii a activității contului pentru perioada supusă auditului.

- Revizuirea facturilor de achiziții și sesizarea oricăror facturi „cosmetizate” sau „duplicat” și cercetarea autenticității lor.
- O revizuire a dosarelor de resurse umane pentru găsirea de probe privind proceduri disciplinare întreprinse împotriva angajatului. Această măsură va confirma și conformitatea cu legile și reglementările, în special în ceea ce privește legislația muncii și reținerea remunerației.
- Testarea altor controale pentru a identifica alte vulnerabilități care ar putea indica fraudă a angajaților sau a conducerii.
- Obținerea unor declarații scrise din partea conducerii cu privire la fraudă.
- Verificarea la o dată ulterioară a numerarului pentru dovezi ale rambursării de către angajat, cum ar fi prin reținerea de către entitate a remunerației/salariului.
- Discuții cu unii consilieri juridici ai entității cu privire la posibilitatea rambursării soldului fondurilor sus-trase.

Acțiuni în justiție

- Obținerea unei copii a ordinului judecătoresc sau a altei corespondențe care confirmă faptul că respectiva companie este pasibilă să plătească despăgubiri clientului său.
- Verificarea la o dată ulterioară a numerarului pentru a confirma plata către client.
- Asigurarea recunoașterii unui provizion, spre deosebire de prezentarea drept datorie contingentă, pentru a respecta dispozițiile IAS 37 *Provizioane, datorii contingente și active contingente*.
- Asigurarea că provizionul este rezonabil în raport cu rezultatul cazului juridic.

- Obținerea unei declarații scrise din partea conducerii pentru a se confirma tratamentul provizionului.

Pierderea unui client

- Discutarea cu membrii conducerii a motivului pentru care nu s-a ajustat creanța nerecuperabilă.
- Auditorii au convenit deja că această sumă este ne semnificativă pentru situațiile financiare, prin urmare această sumă va fi inclusă într-un „tabel de audit cu erori”. Atâta timp cât această sumă rămâne ne semnificativă în etapa finalizării, atât individual, cât și atunci când este adunată cu alte denaturări, auditorul poate încă să exprime o opinie nemodificată.

SITUAȚII FINANCIARE MODIFICATE DUPĂ DATA RAPORTULUI DE AUDIT, DAR ÎNAINTE DE PUBLICAREA SITUAȚIILOR FINANCIARE

Pot apărea circumstanțe în care auditorului i se aduc la cunoștință fapte care ar putea avea un impact semnificativ asupra situațiilor financiare și, în astfel de situații, auditorul trebuie să aprecieze dacă situațiile financiare trebuie modificate. Auditorul trebuie să discute cu membrii conducerii modul în care intenționează să gestioneze evenimentele care vor impune modificarea situațiilor financiare după ce auditorii au semnat raportul, dar înainte de publicarea situațiilor financiare.

În cazul în care situațiile financiare sunt modificate, auditorul trebuie să desfășoare procedurile necesare de audit în lumina circumstanțelor care au dat naștere modificării. De asemenea, auditorul trebuie să emită un nou raport de audit pe baza situațiilor financiare modificate și, prin urmare, trebuie să extindă testarea evenimentelor ulterioare până la data (preconizată) a noului raport de audit. Raportul de audit

revizuit nu trebuie datat la o dată anterioară situațiilor financiare modificate. În situațiile în care conducerea refuză să modifice situațiile financiare, auditorul trebuie să parcurgă toate etapele prevăzute pentru a evita ca terțe părți să se bazeze pe raportul de audit. De asemenea, auditorul trebuie să aibă în vedere necesitatea de a demisiona din misiunea de audit.

Concluzie

Evenimentele ulterioare sunt și vor continua să fie o zonă cheie în cadrul proceselor de audit și este crucial ca toți cei implicați în acest proces să cunoască diferitele tipuri de probe de audit pe care auditorul ar trebui să le obțină pentru a confirma faptul că dispozițiile contabile și de prezentare a informațiilor (în special cele din IAS 10) au fost corect aplicate în situațiile financiare.

Auditorii profesioniști trebuie să aibă în vedere că declarațiile scrise nu reprezintă un substitut pentru probe de audit alternative. În cazurile în care auditorii profesioniști cunosc prevederile IAS 10 nu ar trebui să se teamă să se gândească la dispozițiile contabile pentru a se ajuta să analizeze modul în care vor obține probe de audit suficiente și adecvate pentru a atinge obiectivele de audit.

Bibliografie

- <http://www.ifac.org/>
- <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/2010499F-DCA3-4C5C-85EF-C08580CE78F8/0/IAS10.pdf>
- http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias10_en.pdf
- <http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/a012-2010-iaasb-handbook-isa-240.pdf>
- <http://www.ifac.org/sites/default/files/downloads/a030-2010-iaasb-handbook-isa-560.pdf>

CAFR a participat la Conferința FIDEF de la București

În perioada 25-26 mai 2012, la București, Hotel Intercontinental, a avut loc cea de a 14-a ediție a Conferinței Federației Internaționale a Experților Contabili Francofoni, organizată împreună cu CECCAR și cu Camera Auditorilor Financieri din România.

Conferința a avut ca temă: „Cooperarea între mediul universitar și organismele profesionale pentru consolidarea formării inițiale și continue în domeniile contabilității, auditului și

fiscalității”. Profesioniștii și cadrele universitare au fost invitați la un schimb de opinii pe tema diverselor modalități de cooperare, inclusiv la deschiderea de noi drumuri în acest domeniu.

Deschiderea oficială a manifestării a fost efectuată de către prof. dr. **Michel de Wolf**, președintele FIDEF, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele CAFR, și **Ecaterina Necșulescu**, vicepreședinte al CECCAR.

În mesajul adresat Conferinței, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele CAFR, a spus, printre altele: „Doresc, în primul rând, să mulțumesc organizatorilor din partea Federației Internaționale a Experților Contabili Francofoni, domnului președinte **Michel de Wolf** și doamnei director general **Michèle Cartier Le Guérinel**, pentru că ați ales să organizați cea de a 14-a Conferință FIDEF în România, în cooperare cu organismele profesionale locale, Camera Auditorilor Financieri din România și Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România, ambele institute fiind membre cu drepturi depline ale FIDEF.

Camera Auditorilor Financieri din România, în calitate de organism profesional care coordonează, autorizează și monitorizează desfășurarea activității de audit financiar în România, este preocupată permanent de pregătirea pro-

fesională a membrilor săi atât prin programele de perfecționare pe care le organizăm, cât și prin relațiile strânse pe care le avem cu instituțiile de învățământ superior. La baza programelor de pregătire profesională stau standardele internaționale de educație (IES), emise de Federația Internațională a Contabililor (IFAC) și adoptate de către Camera.

Modalitatea de organizare și furnizare a programelor de pregătire profesională se schimbă și se îmbunătățește de la an la an, iar, începând cu anul 2012, organismul nostru profesional a deschis drumul pregătirii profesionale la distanță, în sistem e-learning, pentru a veni în sprijinul solicitărilor primite de la membrii noștri. Totodată, Camera Auditorilor Financieri din România recunoaște și echivalează o serie de programe de pregătire profesională, organizate de instituțiile de învățământ superior, dar și de alte organisme profesionale din domeniu.”

Masa rotundă consacrată formării continue a fost moderată de prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, la care au susținut prezentări: **Diane Messier**, FCA, vicepreședinte pentru formare profesională Ordinul CA Quebec, Canada, **Gilles de Courcel**, expert contabil și auditor, Franța și dr. **Iulia Jianu**, Academia de Studii Economice București.

La masa rotundă consacrată colaborării între lumea universitară și cea profesională, prof. univ. dr. **Horia Neamțu** a prezentat succint cadrul de cooperare în acest domeniu promovat de CAFR: „Pregătirea continuă a auditorilor noștri este asigurată într-o mare măsură prin persoane care activează în mediul universitar și care – prin experiența pe care o dețin – caută să îmbine și partea teoretică și cea practică, întrucât cei mai mulți dintre ei sunt auditori sau experți contabili. Scopul nostru este ca prin realizarea unui înalt nivel de

pregătire a auditorilor financieri să asigurăm prestigiul necesar acestei profesii libérale în România.”

În cadrul Conferinței au fost exprimate două opinii în care se formulează aprecieri legate de cooperarea între cele două organizații profesionale românești, care au înțeles să-și coordoneze eforturile pentru formarea inițială și, ulterior, pentru pregătirea continuă a membrilor lor, acționând unitar și în promovarea profesiei pe plan internațional.

- **Jacques Potdevin**, membru al Consiliului de administrație al IFAC, președinte de onoare al CNCC Franța: „Vin des în această țară, am condus aici programul Phare al Consiliului Europei destinat profesiei contabile din România. Îmi amintesc cum era profesia acum 20

de ani. Mă uit acum la dumneavoastră cu emoție, pentru că găsesc o profesie matură, organizată, având o relație puternică cu mediul universitar, cu idei inovatoare și eficiente. Vreau să salut faptul că ambele instituții profesionale din România membre ale IFAC și ale FEE conlucrează astăzi cu succes.”

- **Michel de Wolf**, președintele FIDEF, Belgia: „Aș vrea să mulțumesc tuturor celor care au făcut posibil succesul acestei Conferințe, în primul rând celor două organizații, CAFR și CECCAR. Vă felicit pentru această foarte bună colaborare. Cred că este pentru prima dată când cele două entități organizează un astfel de eveniment împreună, ceea ce contează foarte mult pentru noi.”

Emil Horomnea

Dimensiuni științifice, sociale și spirituale în contabilitate

Deși aflată la a patra ediție, cartea profesorului Emil Horomnea, propusă de editura Tipo Moldova, rămâne surprinzător de proaspătă și incitantă chiar pentru cititorul care a mai parcurs-o deja. Pentru că de fiecare dată ne sunt dezvăluite cu har, înțelepciune și convingere alte și alte fațete ale subiectului abordat.

În prefața cărții profesorul Mihai Ristea pune punctul pe i și afirmă: „Construcție intelectuală fundamentată pe vocație și cultură, incitantă prin însuși titlul său, lucrarea reprezintă o abordare singulară în peisajul literaturii autohtone și provoacă cititorul la serioase reflecții și, de ce nu, la reconsiderarea unor opinii deja formate.”

După „Un gând de suflet către Măria Sa...Cititorul”, în care regăsim adânci și incitante pilde de viață, autorul se oprește asupra unor momente de reper în evoluția contabilității, continuă cu un excurs asupra fundamentelor științifice ale contabilității, după care abordează rând pe rând problemele contabilității contrapuse cerințelor de sistemul informațional economic și conchide cu o serie de considerații asupra deontologiei profesionale și a moralității în contabilitate și afaceri.

Este dificil însă să se prezinte în câteva rânduri acest op de excepție. Vom recurge, așadar, la recomandarea profesorului Ristea și, în loc de alte comentarii, vă propunem să deschideți cartea, care vă va da ghes ea însăși să o parcurgeți. Noi vă supunem atenției doar câteva citate:

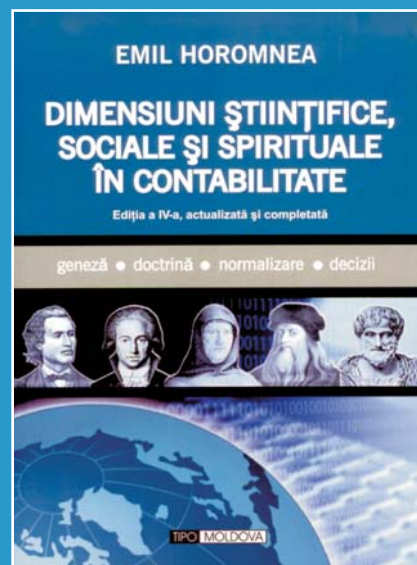
„În lumea afacerilor, economistul trebuie să promoveze eficiența, încrederea și transparența, fundamentate de profesionalism, competență și performanță. În ciuda acestei evidențe, prea multă lume percepe în noi, cu totul altceva: birocrăție, obtuzitate, cifre, tabele și coloane. Nici vorbă de cultură, spirit, orizont sau deschidere... Iată de ce, voi lupta mereu pentru a convinge că aceste aparențe înșeală amarnic. Rândurile pe care, acum, le aștern pe hârtie au și această motivație. Intelectualizarea profesiei noastre nu este un lux, ci o stringentă necesitate. La acest demers, evident, deosebit de complex, te rog să mi te alături... Spre binele nostru, al breslei noastre și al tuturor.”

„Importanța contabilității rezidă în valoarea ei universală, în funcționalitatea acesteia pe toate treptele dezvoltării societății omenești. Printr-un sistem de notații specifice, contabilitatea observă, consemnează și cuantifică, devenind astfel un reușit mijloc de conducere și orientare a întregii activități economice.”

„Decalog pentru economistul mileniului”

„A ști contabilitate nu înseamnă totul. A iubi contabilitatea nu este suficient. Pentru a înțelege adevăratul mesaj al cifrelor, trebuie să știm și să iubim contabilitatea.

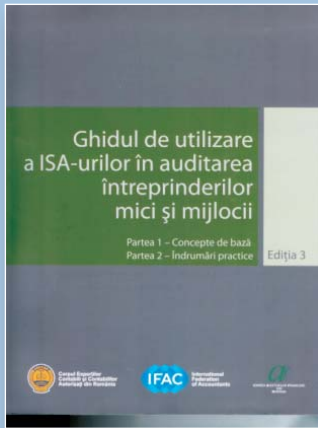
La întrebarea „de ce merită să înveți contabilitatea și limbajul ei?” îți propun un răspuns la care am meditat multă

vreme... De atâtea ori, în țară sau în afară, l-am repetat cu aceeași convingere. Deci, merită pentru că:

1. Trăim într-o lume cu resurse limitate;
2. Primul pas spre prosperitate îl reprezintă chiverniseala;
3. Nimeni nu a eșuat în afaceri atunci când a socotit prea mult. Invers, slavă Domnului;
4. Ordinea din cuget trebuie instaurată și în viață;
5. Primul semn al declinului în afaceri îl reprezintă lipsa de informare;
6. Fără prudență, ordine și rigoare poți risipi într-o clipă ceea ce ai agonisit într-o viață;
7. Este demn să-ți măsoari cu cumpătare efortul;
8. Cifrele vorbesc uneori mai relevant decât cuvintele;
9. Unul dintre cei mai bogați oameni ai planetei (Bill Gates) a fost la originile lui... contabil;
10. Așa cum a spus Goethe, „contabilitatea este una din cele mai ingenioase creații ale spiritului Uman.”

Semnal editorial

„**Ghidul de utilizare a Standardelor Internaționale de Audit în auditarea întreprinderilor mici și mijlocii**” a fost elaborat de Comitetul pentru Practici Mici și Mijlocii din cadrul Federației Internaționale a Contabililor (IFAC) și a fost tipărit în limba română sub egida Corpului Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România și a Camerei Auditorilor Financiari din România.

În prefață, **Sylvie Voghel**, președintele Comitetului PMM al IFAC, precizează:

„Publicat inițial în 2007 și elaborat împreună cu Institutul Canadian al Contabililor Autorizați (CICA), Ghidul (aflat la a treia ediție n.r.) are ca scop să ofere practicienilor o înțelegere mai amplă în ceea ce privește auditurile desfășurate în

conformitate cu Standardele Internaționale de Audit (ISA-uri), prin intermediul explicațiilor și exemplilor ilustrative. Ghidul oferă o abordare practică de audit de tipul «cum să», pe care practicienii o pot utiliza atunci când desfășoară un audit bazat pe risc pentru o IMM. Scopul final al acestui Ghid este de a ajuta practicienii să efectueze audituri de înaltă calitate, eficiente din punct de vedere al costurilor, permițându-le să servească mai bine IMM-urile și, implicit, interesul public general.

Îndrumările din cadrul Ghidului nu au statut de normă în aplicarea ISA-urilor. Ghidul nu trebuie folosit pentru a înlocui citirea ISA-urilor, ci va servi mai degrabă ca supliment pentru a sprijini implementarea consecventă a acestor standarde în auditurile IMM-urilor. Ghidul nu tratează toate aspectele din ISA-uri și nu trebuie utilizat în scopul de a determina sau demonstra conformitatea cu ISA-urile”.

Ca atare, practicianul trebuie să folosească prezentul Ghid făcând apel la raționamentul său profesional și luând în considerare faptele și circumstanțele aferente fiecărui audit.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la

adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted,

accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

A apărut nr. 3/2012 al revistei „Practici de Audit”

Din sumar:

Editorial

- ☞ Reforma auditului și auditul... reformei
- Prof. univ. dr. Horia Neamțu

Interviu

- ☞ În dialog cu **Dimitry A. Yakovenko**, președintele Institutului Național al Profesioniștilor Contabili, Managerilor Financiari și Economisților din Samara, Federația Rusă despre **lărgirea relațiilor profesionale, prietenești cu auditorii financiari români**

Ideii, sugestii, experiențe

- ☞ Un instrument online de evaluare a „rezistenței la risc”
- ☞ Tratatamentul contabil al activelor specifice activităților agricole
- ☞ Studiu de caz - Auditarea imobilizărilor corporale (II)
- ☞ De la „normele minimale de audit” la “Ghidul privind auditul calității”, un salt de concepție în documentarea unui dosar de audit statutar/financiar (III)

Provocări și tendințe internaționale

- ☞ Abordări în actualitate la Conferința FIDEF de la București: **Formarea inițială și continuă**

În domeniul contabilității, auditului și fiscalității

- ☞ Consecvența și comparabilitatea evaluărilor efectuate la valoare justă

Controverse și soluții

- ☞ IFRS cuceresc America

Rubrica stagiarului

- ☞ Metode de eșantionare în audit

Juridic

- ☞ Răspunderea penală a auditorului financiar

Revista „Practici de Audit” apare atât în format tipărit (preț 25 lei/exemplar), cât și în format electronic (preț 15 lei/exemplar) și poate fi procurată de la sediul CAFR din strada Sirenelor nr. 67-69, sector 5 sau prin comandă pe e-mail la adresa revista@cafr.ro ori la numărul de fax: 021/410.03.48.

Informații privind revista, inclusiv în legătură cu abonamentele, pot fi obținute la telefon 021.410.74.43 interior 120 sau prin e-mail: revista@cafr.ro.